

BELGIE, NEDERLAND EN LUXEMBURG :
« HET GEHEEL IS MEER DAN DE SOM DER DELEN »

**BeNeLuxsamenwerking op het gebied van
natuur- en milieueducatie – 'NME'**

THEMA'S EN CONCLUSIES VAN DE CONFERENTIES 'NME'

BUNDEL - 2006

benelux

Secretariaat-Generaal BeNeLux
www.benelux.be

Opmerking: Alle foto's in dit overzichtsdocument zijn illustraties bij de 19^e BeNeLux Conferentie (in 2005): workshops LandArt en plenaire zittingen - cf. www.youthnet.lu (rubriek 'Album').

INHOUDSTAFEL

SCHETS VAN DE HISTORIEK EN ALGEMEEN VERBAND¹

LIJST VAN DE THEMA'S VAN DE BENELUX NME-CONFERENTIES

CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN VAN DE CONFERENTIES

BIJLAGEN

Ledenlijst van de Beneluxwerkgroep die aan de basis ligt van de Conferenties

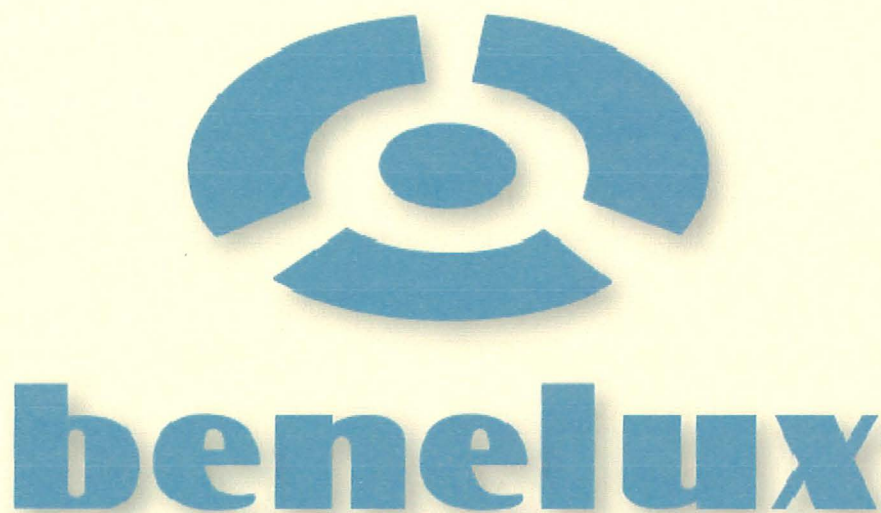
(M (75)16) – Besluiten van de Derde Benelux Regeringsconferentie, gehouden te Brussel in het Egmontpaleis op 20 en 21 oktober 1975 – Hoofdstuk I, afdeling I.

(M (80) 7) – Beschikking van het Comité van Ministers van 28 augustus 1980 tot instelling van een Bijzondere Commissie voor het Leefmilieu.

(M (81) 4) – Opstelling door het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie van een Benelux-Overeenkomst op het gebied van natuurbescherming en landschapsbescherming.

¹ Meer inlichtingen zijn te verkrijgen op de site www.benelux.be.

**SCHETS VAN DE HISTORIEK EN ALGEMEEN VERBAND VAN DE
BENELUXSAMENWERKING OP HET GEBIED VAN NATUUR- EN
MILIEUEDUCATIE - NME**

Secretariaat-Generaal BeNeLux
Bijzondere Commissie voor het Leefmilieu

Sinds twintig jaar werken de Beneluxpartners samen op het gebied van educatie, informatie en communicatie inzake natuur en milieu.

Deze samenwerking is in eerste instantie voortgevloeid uit de besluiten van de **Derde Benelux Regeringsconferentie** van 20 en 21 oktober 1975 (M (75) 16).

→ Het algemeen doel ervan is :

« De Regeringen menen dat de verbetering van het leefmilieu in het gehele Benelux-gebied een belangrijke doelstelling van de samenwerking in Benelux is. »

→ Enkele uitgangspunten van de samenwerking zijn :

« De uitvoering van door de Beneluxlanden onderschreven internationale overeenkomsten zal na overleg en zo mogelijk op gecoördineerde wijze gebeuren.

De Beneluxlanden zullen hun optreden in ruimer internationaal verband,..... nauwer coördineren.

Bijzondere aandacht zal worden besteed aan de gecoördineerde uitvoering van het E.G.-actieprogramma inzake milieuproblematiek. De Benelux zal een stimulerende rol hierbij vervullen.

De nationale programma's ter verbetering van het leefmilieu, inbegrepen deze in ontwerp-vorm, zullen worden uitgewisseld en met elkaar worden geconfronteerd teneinde zo mogelijk te komen tot op elkaar afgestemde acties enz. »

→ Het programma van concrete werkzaamheden vermeldt onder meer:

« Milieu-educatie :

Samenwerking zou tot stand moeten worden gebracht op het gebied van de natuur- en milieu-educatie. »

Met het oog op het uitvoeren van deze besluiten is een **Bijzondere Commissie voor het Leefmilieu** ingesteld bij Besluit van het Comité van Ministers van 28 augustus 1980 (M (80) 7).

→ In artikel 2 staat onder meer :

« ..., is de Bijzondere Commissie, genoemd in artikel 1, belast met de behandeling van vraagstukken inzake de coördinatie van beleidsaangelegenheden met betrekking tot het leefmilieu. »

→ Artikel 3 bepaalt :

« De Bijzondere Commissie kan secties en werkgroepen instellen. »

Datzelfde Comité van Ministers heeft de tekst opgesteld van een **Benelux-Overeenkomst op het gebied van natuurbescherming en landschapsbescherming** (M (81) 4). Deze Overeenkomst is het resultaat van de wil van de Regeringen om tot een actief gemeenschappelijk leefmilieubeleid te komen.

→ Het algemeen doel ervan is (art. 1) :

« ... het overleg en de samenwerking tussen de drie Regeringen te regelen op het gebied van het behoud, het beheer en het herstel van het natuurlijk milieu en van het landschap. »

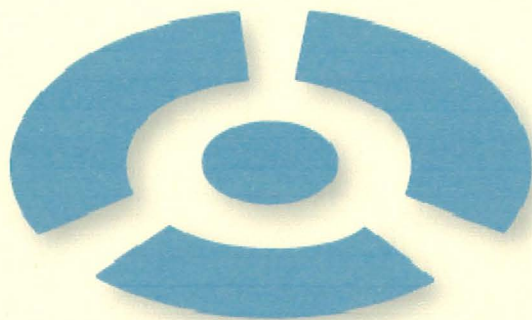
→ Om daartoe te komen, verbinden de Regeringen zich ertoe (art. 2) :

« ... op de navolgende gebieden samen te werken : harmonisatie van de beleidspunten en instrumenten ... met name op het vlak van de wetten en reglementeringen ... ; het organiseren van gecoördineerde voorlichtings- en educatieve campagnes ; gecoördineerde uitvoering van in een ruimer internationaal verband gesloten akkoorden ; enz. »

Het is in dat algemeen verband dat de Beneluxwerkgroep « Educatie, informatie en communicatie » een mandaat van de Afdeling « Natuurbehoud en Landschapsbescherming » heeft gekregen, en houdt zich sindsdien (15/05/1984 – LM/NAT/educ (84) PV 1) bezig met het bijdragen tot het versterken en het coördineren van de werkzaamheden die in de Beneluxlanden op het gebied van educatie en informatie m.b.t. natuurbehoud worden uitgevoerd.

Ingevolge de hierna volgende constatacie is de werkgroep overheden en particuliere en semi-particuliere instellingen bij de werkzaamheden gaan betrekken (deel van het verslag van de vergadering van de Afdeling van 13/07/1982 – LM/NAT (82) PV 1) :
« ... waaruit blijkt dat vnl. de particuliere organisaties op dit vlak actief zijn en dat de overheid zich vooral zal moeten beperken tot informatie omtrent haar eigen beleid. »
Het is eveneens sinds die eerste vergadering van de werkgroep dat is besloten om, onder het hoofdstuk « Educatie », campagnes (of Conferenties) over specifieke thema's te houden. Dit vloeit uit volgende wens voort « ... vooral moet geopteerd worden voor een praktische en pragmatische benadering en de uitwisseling van de op dit gebied opgedane ervaringen. »

LIJST VAN THEMA'S VAN BENELUX-CONFERENTIES
OP HET GEBIED VAN NME

benelux

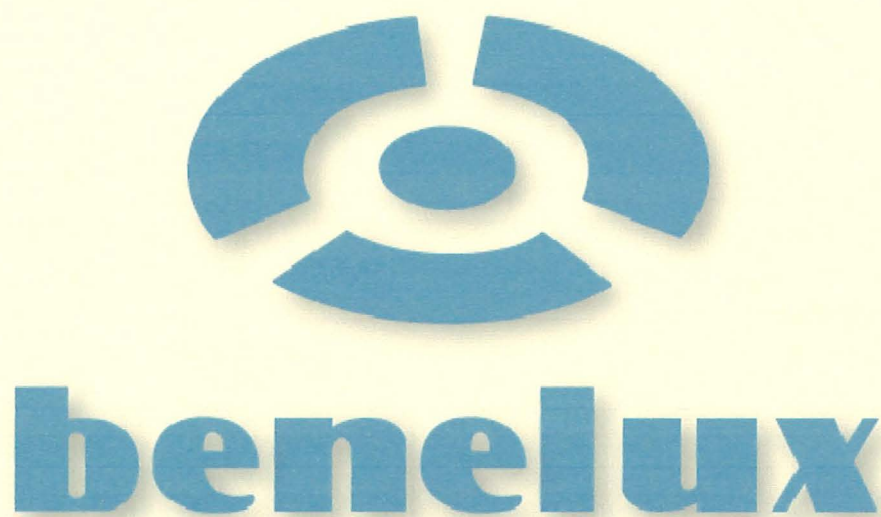
Secretariaat-Generaal BeNeLux
Bijzondere Commissie voor het Leefmilieu

1. Van 25 t.e.m. 27 april 1985 te Ansembourg (Groothertogdom Luxemburg) rond NME, met de deelname van de betrokken vakkringen. Thema : « **Oevers en waterkanten** ».
 - Programma Conferentie (LM/NAT/educ (85) 40 Bijlage 2)
 - Beknopte evaluatie (LM/NAT/educ (85) 40 – pp. 1 t.e.m. 3)
2. Van 23 t.e.m. 26 april 1986 te Han-sur-Lesse (Waals Gewest) : stage rond natuurbeschermingseducatie met de deelname van de betrokken vakkringen. Thema : « **Natuur- en bosklassen** ».
 - Samenvatting van de conclusies – Aanbevelingen (LM/NAT/educ (86) 23)
3. Van 11 t.e.m. 14 november 1987 in Bergen (Nederland). Thema : « **De opleiding van natuurgidsen** ».
 - Resolutie – Samenvatting (LM/NAT/educ (88) 1 – pp. 19 & 20)
4. Van 26 t.e.m. 29 oktober 1988 te Bilzen (Vlaams Gewest). Thema : « **Natuur- en milieu-educatie bij de lokale en regionale besturen** ».
 - Programma van de Conferentie (LM/NAT/educ (89) 9 – pp. 2 & 3)
 - Conclusies – Aanbevelingen (LM/NAT/educ (89) 9 – pp. 21 t.e.m. 24)
5. Van 18 t.e.m. 21 oktober 1989 te Munsbach (Groothertogdom Luxemburg). Thema : « **Natuur- en milieueducatie door jongerenorganisaties en -bewegingen** ».
 - Programma van de Conferentie (LM/NAT/educ (89) 8)
6. Van 20 t.e.m. 23 maart 1991 te Butgenbach (Waals Gewest). Thema : « **De opvang van het publiek in natuurgebieden** ».
 - Conclusies en aanbevelingen (LM/NAT/educ (91) 22)
7. Van 4 t.e.m. 7 november 1992 te Heeze (Nederland). Thema : « **Ondersteuning van natuur- en milieueducatie in scholen** ».
 - Conclusies en aanbevelingen (LM/NAT/educ (93) 3)
8. Van 28 t.e.m. 30 september 1994 te Brugge (Vlaams Gewest). Thema : « **Natuureducatie in de bebouwde omgeving** ». (in 1995 uitgegeven brochure)
 - Programma van de Conferentie (LM/NAT/educ (94) 37 – pp. 1 & 2)
 - Conclusies – Aanbevelingen (LM/NAT/educ (94) 37 – pp. 72 t.e.m. 76)
9. Van 27 t.e.m. 29 september 1995 te Marienthal (Groothertogdom Luxemburg). Thema : « **Kunst als middel tot natuur- en milieu-educatie** ».
 - Programma van de Conferentie (LM/NAT/educ (96) 1 – p. 1)
 - Mededeling aan de regeringsinstanties (LM/NAT/educ (96) 1 – p. 35)
10. Van 28 t.e.m. 30 oktober 1996 te Spa (Waals Gewest). Thema : « **De natuur met alle zintuigen** » rond natuureducatie en fysiek gehandicapten. Door het Waals Gewest uitgegeven brochure.
 - Programma van de Conferentie (LM/NAT/educ (97) 2 herzien – p. 1)
 - Conclusie (LM/NAT/educ (97) 2 herzien – p. 26)

11. Van 13 t.e.m. 14 november 1997 te Brussel (Brussels Hoofdstedelijk Gewest). Thema :
« **Het water in de stad** » (bewustmaking van het publiek).
 - Programma van de Conferentie (LM/NAT/educ (97) 8 herzien & 18)
12. Van 9 t.e.m. 11 december 1998 in Hoeven (Nederland). Thema : « **Evaluatie in natuur- en milieu-educatie** ».
 - Lijst van de lezingen (LM/NAT/educ (98) 47 – p. 1-2)
13. Van 13 t.e.m. 15 oktober 1999 in De Panne (Vlaams Gewest). Thema : « **Natuur- en milieueducatie: brug tussen natuurbehoud en natuurrecreatie** ».
 - Programma van de Conferentie
14. Van 8 t.e.m. 10 november 2000 te Larochette (Groothertogdom Luxemburg). Thema :
« **Leerboerderijen en duurzame ontwikkeling** ».
 - Aanbevelingen (LM/NAT/educ (2001) 17)
15. Van 12 t.e.m. 14 december 2001 te Mons (Waals Gewest). Thema :
« **Educatietechnologie, milieu en moderniteit: wat is de inzet?** ».
 - Programma van de Conferentie
 - Inleidende notitie bij de aanbevelingen – Aanbevelingen (SG/REG (2002) 40 herzien & LM/NAT/educ (2001) 39 herzien)
16. Van 26 t.e.m. 27 februari 2003 te Brussel (Brussels Hoofdstedelijk Gewest). Thema :
« **Interpretatiecentra voor de opwaardering van een specifiek gebied of groene ruimte** ».
 - Programma van de Conferentie
 - Inleidende nota bij de aanbevelingen – Aanbevelingen (LM/NAT/educ (2003) 33 herz. & 24 4de herz.)
17. Van 21 t.e.m. 23 april 2004 te Den Haag en Rotterdam (Nederland). Thema :
« **Natuur- en milieueducatie in een stedelijke omgeving en de bijdrage ervan tot levenskwaliteit, duurzaamheid en opbouwwerk** ».
 - Programma van de Conferentie
 - Aanbevelingen (LM/NAT/educ (2004) 34 2nde herz.)
18. Van 30 november t.e.m. 2 december 2004 te Haasrode (Vlaams Gewest). Thema :
« **Alles kan beter ! Strategien voor een beter bereik van de burger** ».
 - Programma van de Conferentie
 - Aanbevelingen (LM/NAT/educ (2005) 5 herz.)
19. Van 8 november t.e.m. 10 november 2005 te Esch-sur-Alzette (Groothertogdom Luxemburg). Thema : « **Grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van Natuur- en Milieueducatie** ».
 - Programma van de Conferentie
 - Slotdocumentatie (LM/NAT/educ (2005) 45, 46 en 47)

**CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN VAN DE
BENELUXCONFERENTIES OP HET GEBIED VAN NME**

Secretariaat-Generaal BeNeLux
Bijzondere Commissie voor het Leefmilieu

« OEVERS EN WATERKANTEN »

Luxemburg : 25 – 27 april 1985

Conferentie te Ansembourg

MN

06-NAT-EDUC (NO-020)NL
Oktober 2006

Overzicht programma en uiteenzettingen

DONDERDAG 25 APRIL 1985

14.00 - 17.00 h : Inleiding en probleemstelling

- Mme G. VERNIERS, Laboratoire d'Ecologie Animale, F.U. de Namur :
"Rives des rivières : Milieux fragiles menacées"
- J. FERRING, Ingénieur-Chef de division, Service technique de l'Agriculture, Luxembourg :
"Entretien des rivages"
- Drs R.H.G. JONGMAN, Vakgroep Planologie, L.H. Wageningen :
"Veluwe Sprengbeken, hun maatschappelijk gebruik en de ecologische effecten ervan"

17.00 - 18.00 h : Bezoek aan het Hollenfelscentrum

Avondeten

20.00 h : Contactavond, uitwisseling van informatie

VRIJDAG 26 APRIL 1985

Presentatie van en discussie over het beschikbare pedagogisch materiaal in de drie landen

- L. WOUE :
"Voorstelling van het "Centre Marie Victorin" (Vieues-sur-Viroin)""
- J. van GINKEL :
"Water en waterkant in het Veldstudiecentrum voor het voortgezet onderwijs"
- T. FABER :
"Levende beken : project voor het basisonderwijs"
- B. BUITING en L. de BORST :
"Het thema "water" in het Lager Agrarisch Onderwijs : nascholingsaspecten"
- D.J. JOUSTRA :
"Uiterwaarden, hou ze gaaf"

Busexcursie

Presentatie van themagroepen

- Groep a : animatoren
Inleidingen :
 - J. MEISCH :
"Hollenfels/Natuurkampen"
 - A. WOLFS en A. DE POTTER :
"Op ontdekking van de poel"

- Groep b : onderwijs
Inleiding :
 - W. KELLER en F. DARLANG :
"Water in de E.G.-netwerkscholen"
- Groep c : organisaties
Inleiding :
 - D. SCHWEITZER en G. ZANGERLE :
"Volwassenen - educatie rond het thema
water en oevers"
 - C.J. LEERMAKERS C.J. :
"Nationale voorlichtingscampagne "Niet in
het riet" en de activiteiten van het ANWB
met betrekking tot educatie"

Projecten

- M. DEWOLFS en W. CLAES :
"Project "De Velpe""
- Fr.Ch. MULLER :
"Natuurbescherming in Luxemburg"
- H. de BRUIJN :
"Video-montage : School en Sloot"

ZATERDAG 27 APRIL 1985

- 9.00 - 11.00 h : - Rapportage
- Follow-up en doorwerking
- Vertrek

Bijzondere Commissie voor het Leefmilieu
sectie "Natuurbehoud en Landschapsbescherming"
Werkgroep "Educatie en informatie"

Brussel, 11 december 1985
LM/NAT/educ. (85) 40

Beknopte evaluatie - "Stage "Oevers en Waterkanten"" -
Ansembourg 25-27 april 1985

Als uitgangspunt van deze evaluatie wordt de evaluatiesessie van de zaterdagvoormiddag 27 april genomen.

Tijdens de zaterdagvoormiddagsessie kwamen 2 centrale punten aan de orde nl. :
- de rapportage van de themagroepen
- de evaluatie en follow-up.

1. De rapportage van de themagroepen

Tijdens de vrijdagmiddagsessie kwamen drie themagroepen aan bod nl. :
a. themagroep rond de werking van natuurbehoudseducatie via centra en animatie
b. themagroep specifiek gericht op het onderwijs
c. themagroep specifiek rond de inbreng van natuurbehoudsverenigingen rond deze thematiek.

Themagroep a : Animatoren

Door de heer L.J. MEISCH werd een overzicht gegeven van de Luxemburgse werkwijze rond Natuurkampen voor jongeren (zie document in bijlage). Bij de discussie bleek dat dergelijke aanpak in de andere landen ook bestaat maar dan in het kader van o.m. de jeugdbonden voor natuurstudie en niet georganiseerd door de overheid.

De heer DE POTTER gaf een overzicht van de vakantiewerking georganiseerd in het Luikse rond het thema "Op ontdekking van de Poel". Het werkboekje rond dit thema "A la découverte de la Mare" gaat als bijlage (document LM/NAT/educ. (85) 37).

De werkwijze waarbij niet uitgegaan wordt van soorten determinaties maar van het aangeven van ecologische verbanden was het voorwerp van een grondige bespreking in de werkgroep.

Themagroep b : Onderwijs

In bijlage wordt de rapportage van de heer W. KELLER opgenomen van de werkzaamheden in deze themagroep.

Themagroep c : Verenigingen

In deze themagroep werd ingegaan op de werkzaamheden van de verenigingen rond het thema "Water". Vooral de aanpak in het Groothertogdom Luxemburg door de "Mouvement écologique" kwam aan de orde. De aanvankelijke gespannen relatie tussen overheid en de "Mouvement écologique" werd veel verbeterd door een eerste "ronde tafel" tussen de overheid en de particulier organisaties rond de problematiek van "water". Later is een "2de ronde tafel" gevolgd die vooral gericht was op een proces-matige aanpak. Deze was o.m. gericht op contacten met scholen en beheerders van de waterlopen en de uitgave van o.m. de brochure "Lieweg Baachen".

2. Evaluatie

1. Bij de evaluatie kwamen uiteenlopende verwachtingspatronen aan bod. Een deel van de aanwezigen opteerde meer voor een op de concrete lespraktijk gerichte aanpak (zelf lessen uitproberen); een ander gedeelte van de aanwezigen vond dat het programma onderbouwend moest zijn.
 Als conclusie kan hieruit afgeleid worden :
conclusie 1
"Het verwachtingspatroon moet explicieter en uitvoeriger omschreven worden"
2. Algemeen werd de vrijdagmiddag als het meest geslaagd ervaren. Het is ook tijdens deze themagroepvergaderingen dat de participanten het best zelf aan bod kwamen.
 T.a.v. de technische inleidingen werd algemeen ervaren dat deze te veel tijd in beslag genomen hebben. Het ware beter geweest als deze technisch inleidingen op voorhand voor kennisname rondgestuurd waren zodat direct met de educatieve aspecten kon aangevangen worden.
 De meeste deelnemers vonden daarenboven dat het programma overladen was zodat er te weinig tijd was voor de zo nodige informele contacten. Hieruit kunnen 3 conclusies getrokken worden :
conclusie 2
Het geheel moet meer gericht zijn op discussie en de uitwisseling van de praktijkervaring.
conclusie 3
Er moet meerruimte voorzien worden voor de informele discussie en contact
conclusie 4
De algemene technische inleidingen zouden best op voorhand rondgestuurd worden als uitgangsinformatie zodat onmiddellijk thematisch kan gewerkt worden.
3. Bij de inleidingen van vrijdagvoormiddag werd vrij veel aandacht besteed aan de opvangstructuren en hun omgevend landschap en natuurlijk milieu maar te weinig aan de concrete educatieve aanpak in de betrokken centra. Dit geldt ook voor het bezoek aan het Hollenfels Centrum.
Conclusie 5
Meer aandacht dient besteed aan de concrete natuurbehoudseducatieve aanpak en de uitwisseling van ideeën hieromtrent.

4. Over de duur van dergelijke stage liepen de meningen uiteen. Voor de Belgische deelnemers die in het onderwijs stonden kan deze periode praktisch als een maximum beschouwd worden.

Conclusie 6

De duur van een dergelijke stage zal ook in de toekomst in dezelfde grootte orde moeten blijven.

5. Als mogelijke thema's voor een volgende stage werden naar voren gebracht : "Classes vertes" en de "Natuurgidsen opleiding". Als optie werd een jaarlijkse stage vooropgesteld, afwisselend in één van de Beneluxlanden georganiseerd.

Conclusie 7

Er kan doorgegaan worden met dergelijke stages. Als thema's zijn nader te onderzoeken : "Natuur- en Bosklassen" en de "Natuurgidsen opleiding".

*

*

*

Lijst van bijlagen :

Bijlage 1 : Deelnemerslijst

Bijlage 2 : Overzicht programma en uiteenzetting

Bijlage 3 : a) J. MEISCH, A. MOUSSET : Le Camp Nature
b) G. DE POTTER : A la découverte de la Mare

Bijlage 4 : W. KELLER : Verslag van de bijdrage van het netwerk Natuur- en Milieu-educatie aan de stage "Oever en Waterkanten"

Bijlage 5 : D.J. JOUSTRA, Uiterwaarden, hou ze gaaf

« NATUUR- EN BOSKLASSEN »

Waals gewest : 23 – 26 april 1986

Conferentie te Han-sur-Lesse

Bijzondere Commissie voor het Leefmilieu
sectie "Natuurbehoud en Landschapsbescherming"
Werkgroep "Educatie en informatie"

Brussel, 16 december 1986
LM/NAT/educ. (86) 23
Vertaling

Samenvatting van de conclusies van de Benelux-Stage
te Han-sur-Lesse van 23 tot 26 april 1986

Aanbevelingen aan de regeringen van de lidstaten

- 1.1. Natuur- en milieu-educatie dient onderdeel te zijn van de schoolprogramma's, vanaf de basisschool (primair onderwijs) tot en met het eindniveau van het secundaire onderwijs. Daarbij dienen voldoende uren in de programma-opbouw van de gehele schoolperiode en opname van deze leerstof in het eindexamenprogramma te zijn verzekerd.

Natuur- en milieu-educatie is geen apart vak, maar aandacht voor de natuur en de problematiek van de natuurbescherming en milieubeheer dient te zijn verweven in alle daarvoor in aanmerking komende vakken.
- 1.2. Teneinde de leerlingen gemotiveerd en intensief te laten lezen is het wenselijk ze met de realiteit te confronteren. Hiervoor is veel veldwerk nodig.
- 1.3. Natuur- en milieu-educatie vraagt een veelzijdige aanpak. Het doel ervan is de leerlingen te helpen een gevoel van (mede-) verantwoordelijkheid te ontwikkelen voor de directe en indirecte invloed van de mens op het leefmilieu.
- 1.4. Inpassing van de natuur- en milieu-educatie in het onderwijs houdt tevens aanpassing terzake in van de opleiding van de leerkrachten, alsmede van de regelmatige nascholing ten behoeve van de leerkrachten.
- 1.5. Voor de inpassing van dit vak in het onderwijs is het nodig dat geëigend lesmateriaal en -methoden worden ontwikkeld. Bijvoorbeeld blokuren, zodat uitstapjes, praktijkwerkzaamheden, enz.... kunnen worden georganiseerd.
- 1.6. Tenslotte is bij de inpassing van deze natuur- en milieu-educatie in het onderwijs de vraag gerezen naar de evaluatie ervan en het onderwijsonderzoek.

Aanbevelingen aan de N.M.E.-organisaties en -centra

- 2.1. Een inventarisatie van de natuur- en milieu-educatie-centra in de Benelux is gewenst.
 - 2.2. Het verdient aanbeveling om de samenwerking tussen de N.M.E.-centra in de Benelux te bevorderen en de publiciteit ten behoeve van het onderwijs en de bevolking te verbeteren.
 - 2.3. Het is wenselijk deze N.M.E.-centra een stabiele basis te geven en van een geëigende outillage te voorzien om deze educatieve rol te kunnen vervullen.
-

« DE OPLEIDING VAN NATUURGIDSEN »

Nederland : 11 – 14 november 1987

Conferentie te Bergen

SLOTRESOLUTIE

Het idee voor de slotresolutie werd geboren tijdens een plenaire discussie over de betaling van docenten door de overheid. Met name de Luxemburgse delegatie is het een beetje moe om altijd als vrijwilliger te werken. Als de overheid ons werk belangrijk vindt, moet zij daar ook geld insteken, als blijk van waardering.

In Wallonië worden alleen de koördinatoren betaald door de overheid. Er bestaan daar plannen natuurgidsen te rekruteren uit boswachters. De filosofie hierachter is dat men gebruik moet maken van bestaande (Door de overheid betaalde) structuren. Paul de Laet waarschuwt dat men niet te veel heil moet verwachten van natuurgidsen met bosbouwachtergrond.

De geëngageerde vrijwilligers moeten een belangrijke faktor blijven ook door hun onafhankelijke opstelling.

Unaniem was men van mening dat het vrijwilligerswerk meer steun van de overheid verdient. Men besluit hierover een slotresolutie (zie bijlage 1) te versturen namens de hier aanwezige vrijwilligersorganisaties aan de betrokken Ministeries van de Benelux, via de werkgroep Educatie en Informatie. De resolutie (en dus ook het verslag van de konferentie) zal ook aan het parallelle natuur- en milieu-educatieve circuit worden toegestuurd. Alle deelnemers stemmen voor de resolutie, behalve Dirk Huitzing en Hugo Abts. Deze onthouden zich van stemming, uit hoofde van hun functie.

SAMENVATTING

Sjon Klaaijsen geeft een samenvatting van de konferentie.

We hebben elkaar leren kennen. Het was een eerste kennismaking, ook al waren de meeste verenigingen al jaren in eigen land bezig. We hebben kennis gemaakt met elkaars werk, we kenden het nog niet.

De zaken verliepen soms niet zo optimaal als de organisatoren hadden kunnen bedenken. Achteraf gezien was de programmering, met name wat betreft de 'onderdag, niet zo gunstig. Er was inderdaad te weinig ruimte voor plenaire discussie.

Het is echter goed om te konstateren dat we nog niet uitgepraat zijn, dat er inderdaad zoveel vragen zijn waarbij elkaars visie en ervaring als nuttig wordt ervaren. Er blijven nog vele vragen over. Verschillende delegaties hebben nog niet op alle vragen antwoord gekregen.

Konkluderend: Er is een begin gemaakt met de uitwisseling, maar we zijn nog lang niet klaar. Een vervolg is noodzakelijk. Hopelijk zal het thema van de volgende konferentie niet te ver verwijderd zijn van het thema waar we nu mee begonnen zijn, zodat het proces dat gestart is, kan worden voortgezet. Iedereen wordt bedankt voor de grote inzet tijdens deze konferentie.

We hebben hard gewerkt, tot soms laat in de avond, ondanks het feit dat niet iedereen een avondmens is.

Sjon spreekt de wens uit dat we elkaar volgend jaar weer gezamenlijk treffen en dat intussen gebruik zal worden gemaakt van de kontakten die gelegd zijn.

Hier eindigt het officiële gedeelte van de konferentie.

's Avonds zijn er hapjes en drankjes op 't Oude Hof. Ton van der Putten verzorgt een cultureel programma met liedjes uit allerlei landen.

Er is ook een ludiek biologisch moment.

De volgende morgen vertrekt iedereen na het ontbijt.

RESOLUTIE

De deelnemers aan de Derde Benelux-Werkconferentie over natuur- en milieu-educatie, bijeen te Bergen (NH), van 11 t/m 14 november 1987, hebben de volgende resolutie aangenomen :

- gezien de zorgwekkende toestand waarin natuur en milieu in de Beneluxlanden en elders verkeren
- gezien het belang van natuur- en milieu-educatie bij het bevorderen van meer kennis van de natuur en een grotere bewustwording van ecologische verbanden met het ocg op het ontwikkelen van begrip van bovengenoemde problemen en van een noodzakelijke gedragsverandering ten behoeve van behoud en verbetering van natuur en milieu
- ondersteunen het belang en de doelmatigheid van het reeds door vrijwilligersorganisaties met beperkte middelen verrichte werk, middels de opleiding en de activiteiten van natuurgidsen, als belangrijk element van de bevordering van actieve participatie van de bevolking hierin
- vragen de bevoegde autoriteiten de personele en financiële middelen om een voortdurende en intensievere voortzetting van bovengenoemde activiteiten te verzekeren
- verwachten ten stelligste dat hun vragen, mede in het licht van het Europese Jaar van het Milieu en het Europees Jaar van het Platteland, gehonoreerd zullen worden.

« NATUUR- EN MILIEUEDUCATIE BIJ DE LOKALEN REGIONALE BESTUREN »

Vlaams gewest : 26 – 29 oktober 1988

Conferentie te Bilzen

1. PROGRAMMA

WOENSDAG 26 OKTOBER 1988

Vanaf 17u00 aankomst der deelnemers.

18u00 Verwelkoming en avondmaal.
Praktische schikkingen.

20u00 1ste Plenum. Formulering van de algemene uitgangspunten en doelstellingen in verband met het thema, zoals die in de betrokken landen (c.q. gewesten) voorkomen.

Ter afsluiting : gezellig samenzijn en verdere kennismaking.

DONDERDAG 27 OKTOBER 1988

08u00 Ontbijt.

08u30 2de Plenum. Toelichting van enkele voorbeelden uit Vlaanderen : Provinciaal Natuurcentrum (provinciaal niveau), Interleuven Opbouwwerk (Intercommunaal niveau), Gent, Genk en Riemst (grote, middelgrote en kleine gemeente).

12u00 Warme maaltijd.

14u00 Historische rondleiding in gebouwen en domein van Alden Biesen.

16u00 Landschapswandeling in de omgeving (educatief ecologisch dagproject door het Provinciaal Natuurcentrum).

18u30 Avondmaal.

20u00 Werkgroepen : samenspraak en evaluatie met betrekking tot het thema met als doelgroepen
1) onderwijs
2) groeperingen (jeugd, volwassenen)
3) individuen en gezinnen.

VRIJDAG 28 OKTOBER 1988

08u00 Ontbijt.

08u30 3de Plenum. Toelichting van enkele voorbeelden uit Nederland, Wallonië, Brusselse Gewest, Luxemburg.

12u00 Vertrek excursie.

12u30 Warme lunch in Europa-hotel te Genk.

14u00 Bezoek aan 'Heempark' te Genk (gemeente).
Kennismaking met ecologische dagprojecten Ziepbeek te Rekem (Provinciaal Natuurcentrum). Bezoek aan het Natuurcentrum.
Kennismaking met educatief project Caestert (Riemst).

18u00 Terug in Alden Biesen.

18u30 Werkgroepen : evaluatie en bespreking van de tweede dag.
Algemene knelpuntenformulering en opties, naar de
slotzitting toe.

20u00 Warm avondmaal.
Gezellig samenzijn.

ZATERDAG 29 OKTOBER 1988

09u00 Ontbijt.

10u00 4de Plenum. Rapportering door de werkgroepen.

11u00 Slotconclusies en aanbevelingen : Natuur- en milieu-
educatie : een eigen gezicht en een eigen taak voor de
lokale en regionale besturen?

Toespraak door de Vlaamse Gemeenschapsminister bevoegd voor
Natuurbehoud.

12u00 Afscheidslunch aangeboden door de Vlaamse Regering.

5. ZATERDAG 29 OKTOBER 1988

5.1. Slotconclusies en aanbevelingen

Na rapportage door de 4 werkgroepen (zie hierboven, 4.6.) werden door P. Stryckers de volgende slotconclusies en aanbevelingen geformuleerd.

5.1.1. Onderwijs

Lokale en regionale besturen richten hun inspanningen bij voorkeur op het basisonderwijs. Dit onderwijsniveau sluit immers het beste aan op hun werkterrein.

Om deze besturen toe te laten hun opdracht naar behoren te vervullen, moeten eerst vanuit het onderwijs zelf voorwaarden worden gecreëerd, zowel m.b.t. de leerlingen (integratie NME in de leerplannen) als m.b.t. de leerkrachten (opleiding).

De eigenlijke rol van de lokale en regionale besturen beperkt zich tot het aanbieden van praktijkvoorzieningen voor scholing en bijscholing, via centra voor NME.

Aan de noodzaak aan een databank voor NME kan worden beantwoord in Benelux-verband.

5.1.2. Jeugdgroeperingen

NME richt zich zowel tot gespecialiseerde jeugdverenigingen voor natuurstudie en milieuzorg, als tot de jeugdverenigingen met algemene doelstellingen.

Om het regelmatig wijzigen van de kaders van jeugdverenigingen en het gebrek aan opleiding inzake NME bij deze kaders op te vangen, dienen de bestaande en nog op te richten NME-centra hun werking mede op dit werkveld af te stemmen.

Inzake het ter beschikking stellen van leerkrachten (ministerie van onderwijs) en het creëren van tijdelijke tewerkstellingsprojecten (ministerie van arbeid en tewerkstelling) moet actief op bovenstaande behoefte worden ingespeeld.

De gemeenten dienen natuur- en milieuverenigingen die naar of met jongeren werken financieel te ondersteunen.

5.1.3. Volwassenen

Een systematische aanpak van NME voor volwassenen is nodig. Voortdurende en proefondervindelijke bijstelling van het aanbod met gebruikmaking van marketingmethoden - is onontbeerlijk.

Uitgaande van (natuur)beleving moet ontvankelijkheid voor ecologische vorming worden gecreëerd. Doel van deze vorming is het bevorderen van een gedrag dat een maatschappelijke signaalfunctie heeft.

Bij het opzetten van NME-activiteiten is het formuleren van

toetsbare doelen en het hanteren van een doelgroepenbeleid essentieel.

Een goed natuur- en milieubeleid stoelt niet alleen op NME maar ook op bundeling van krachten in de samenleving.

Professionele en vrijwillige NME-krachten hebben een wezenlijk complementaire opdracht.

5.1.4. Individuele en gezinnen

De doelgroep 'individuele en gezinnen' is net zo belangrijk als de andere, beter te omlijnen, doelgroepen. Deze grote 'restgroep' bereiken vormt een uitdaging voor de lokale en regionale besturen. Hierbij :

- * moeten sub-doelgroepen worden onderscheiden
- * moet per sub-doelgroep een specifieke methodische aanpak worden ontwikkeld (uitgangspunt : het omvormen van de toeschouwer tot acteur).

De recreatie vormt een ingang van toenemend belang.

NME naar individuele en gezinnen vergt :

- * een complementaire aanpak t.o.v. interagerende subdoelgroepen
- * een op continuïteit gericht beleid vanuit alle sectoren van de overheid
- * coördinatie in bovengemeentelijk verband.

5.2. Slottoespraak

De pas geïnstalleerde bevoegde Gemeenschapsminister T. Kelchtermans (Gemeenschapsminister voor Leefmilieu, Landinrichting en Natuurbehoud) had zich om die reden verontschuldigd.

In zijn plaats werd de slottoespraak gehouden door ir. M. Cherretté, inspecteur-generaal van het Bestuur voor Landinrichting van A.R.O.L. :

Mevrouwen, Mijne Heren,

NME kan worden gedefinieerd als : het bevorderen van bewustwording inzake de relaties en de wederzijdse beïnvloeding tussen mensen en de omgeving als geheel, zodat een besef van een betere verantwoordelijkheid voor de omgeving ontstaat, dat tot uitdrukking komt in de omgang met natuur en milieu.

Nu, waar situeert zich de NME? NME is zeker niet het exclusief werkterrein van één organisatie of één beleidssector. Zowel verschillende overheden als het particulier initiatief zijn betrokken bij natuureducatief werk.

Wat dit laatste, particulier initiatief, betreft, wordt NME in de eerste plaats ervaren als een taak van instellingen en organisaties die zich bezighouden met opvoeding, vorming en onderwijs. In deze optiek worden volgende 6 aandachtsvelden van belang geacht voor het bereiken van effectieve NME :

- 1. integratie van NME in het onderwijs en in de leerkrachtenopleiding;*
- 2. NME binnen het gezin en de gezinsbeweging;*

3. organisatie van NME-activiteiten door jeugdorganisaties;
4. projecten en programma's van sociaal-culturele verenigingen en van vormingswerk voor volwassenen;
5. aandacht voor natuur- en milieuzaken binnen de educatieve opdracht van de media en van de uitgeverwereld;
6. educatieve initiatieven van beroepsverenigingen, organisaties van werkgevers en vakbonden.

Wat nu de overheid betreft, deze draagt de zorg voor het algemeen belang en het welzijn van de bevolking. Zij heeft ten aanzien van opvoeding i.f.v. natuurbehoud en milieubescherming een beleidstaak.

Deze beleidsdomeinen komen trouwens aan de orde op de verschillende niveaus, nl. gemeentelijke overheid, de provinciale of arrondissementale overheid én de nationale of centrale overheid.

De gemeentelijke overheid vooreerst, die het dichtst bij de bevolking staat, heeft de zorg voor de organisatie van het gemeentelijk onderwijs, draagt bij tot de stimulering van het socio-cultureel leven en vervult een betekenisvolle rol ten aanzien van de kwaliteit van de omgeving. NME behoort daarom in deze opdracht de passende aandacht te krijgen.

Dan de provincies. Deze vervullen ondermeer een coördinerende en stimulerende rol voor velerlei aspecten van overheidsinitiatief. Het Provinciaal Natuurcentrum te Rekem (Limburg) en het geplande Provinciaal Instituut voor Milieu-educatie (Antwerpen) zijn voorbeelden van de uitwerking van provinciaal beleid aangaande NME.

Voor wat betreft de Nationale overheid, en nu spreek ik even in Belgische context, dus gewest en gemeenschap, deze zijn elk bevoegd voor bepaalde aspecten van onderwijs en vorming en, overeenkomstig de bevoegdheidsverdeling, voor diverse aangelegenheden met betrekking tot milieuzorg en natuurbehoud.

Aangezien dus bij NME velerlei particuliere en overheidsinitiatieven vanuit verschillende invalshoeken betrokken zijn, werken zij bij die NME-activiteiten, naargelang de doelgroepen, middelen en methoden, aanvullend en ondersteunend ten opzichte van elkaar en hebben ze zodoende een synergetisch effect...

In dat verband kan nu de vraag worden gesteld of coördinatie, overleg en samenwerking wenselijk of noodzakelijk en mogelijk zijn.

Het is uiteraard wenselijk dat de inspanningen een optimaal resultaat opleveren en zo efficiënt mogelijk zijn. Het streven naar coördinatie mag echter geen doel op zich zijn en kan geen dwangmatig karakter hebben. Coördinatie moet ook niet leiden tot verspillen van tijd en energie of de spontane ontwikkeling van initiatieven belemmeren.

Coördinatie in het NME-werk kan wel worden bereikt door middel van :

- inventarisering van NME-initiatieven, projecten, middelen en infrastructuur met het doel een databank aan te leggen, liefst op het niveau van de Benelux, maar ook door middel van

- overlegforum : uitwisseling van medewerkingsverbanden; onze Beneluxstage is er een vorm van.

Maar initiatieven van deze aard zouden in elk geval ook op supragemeentelijk niveau moeten worden gerealiseerd.

Uit die coördinatie zouden, mijns inziens, volgende algemene doelstellingen kunnen volgen :

1. gelet op de veelheid van de bestaande acties op het gebied van NME, zowel inhoudelijk als ruimtelijk, dienen de acties van de centrale overheid complementair te zijn aan de bestaande initiatieven;
2. de mogelijke acties van de overheid dienen in te spelen op specifieke doelgroepen, die elders minder aan bod komen. Met name t.a.v. de landbouwmiddens is een bijzondere inspanning wenselijk, maar evenzeer t.a.v. die mensen die instaan voor de infrastructuurwerken (O.W., verkeer,...);
3. samenwerking met de bestaande organisaties is een absolute vereiste, waarbij echter moet worden vermeden dat de interventies van de Dienst Natuurbehoud devalueren tot een vorm van 'overheidssponsoring';
4. een concreet actie-element, zoals het instellen, per provincie, van een natuureducatief centrum lijkt een haalbare kaart te zijn, maar vraagt een zekere marktverkenning, althans in milieutermen gesproken;
5. het instellen van een overlegplatform waaraan natuureducatieve centra, beheerders van beschermde terreinen en de overheid participeren, is een aangewezen actiepoint voor die centrale overheid.

Tot daar, mevrouwen, mijne heren, de enkele zeer algemene conclusies die ik meen te mogen trekken na deze stage, maar die uiteraard veel gedetailleerder teruggevonden zullen kunnen worden in de zojuist geformuleerde synthesesnota's van onze onderscheiden werkgroepen.

En dan, waarde stagegenoten, rest mij nog de aangename taak iedereen te bedanken voor zijn aandeel in het welslagen, dat mag ik toch zeggen, van deze vierde Beneluxstage.

Vooreerst dank ik u allen voor uw interesse en bijdragen in de discussies, welke mochten leiden tot een reeks interessante conclusies, die, meen ik, als beleidsaanbevelingen naar de onderscheiden lokale en regionale besturen toe, mogen worden opgevat.

Voorts dank ik ons Benelux-secretariaat, de heer Abts en zijn staf, evenals mijn eigen toegewijde medewerkers, de heren Tys en Van Nuffel, de verschillende referaathouders en, last but not least, de heer Stryckers voor zijn noeste inzet en verleden nachtwerk.

Mevrouwen, mijne heren, in de overtuiging dat wij moeten doorgaan met dergelijke initiatieven, wens ik u tenslotte allen straks behouden thuiskomst en zeker tot volgend jaar, want, mes amis luxembourgeois et wallons, ce n'est qu'un 'au revoir'!

« NME DOOR JONGERENORGANISATIES EN - BEWEGINGEN »

Luxemburg : 18 – 21 oktober 1989

Conferentie te Munsbach

MN

06-NAT-EDUC (NO-020)NL
Oktober 2006

Copy van 10/12

B E N E L U X E C O N O M I S C H E U N I E

**Bijzondere Commissie voor het Leefmilieu
Sectie "Natuurbehoud en Landschapsbescherming"
Werkgroep "Educatie en Informatie"**

NATUUR- EN MILIEU-EDUCATIE

DOOR DE JONGERENORGANISATIES EN JEUGDBEWEGINGEN

5de jaarlijkse stage

**MUNSBACH, Kasteel van Munsbach
Europees Instituut Luxemburg
(00-352-35.96.91)**

18 - 21 oktober 1989

Organisatie 1989 :

**Ministerie voor Onderwijs Luxemburg
Nationale Dienst voor Jeugdzaken
Centre d'écologie et de la Jeunesse
(Centrum voor ecologie en Jeugd)
Hollenfels**

Waarom dit Benelux-initiatief ?

In het kader van de Benelux-Overeenkomst inzake Natuurbehoud en Landschapsbescherming van 1982 functioneert een coördinatiegroep op het gebied van milieu-educatie die tot doel heeft activiteiten op dit gebied in de drie landen te coördineren en aanbevelingen te formuleren bestemd voor de drie regeringen.

Sedert 1985 worden in dit verband stages (of werkconferenties) voor een bepaalde doelgroep georganiseerd. Deze stages worden om de beurt in de betrokken landen gehouden.

Een taak voor de jongerenorganisaties en jeugdbewegingen ?

Wat doen de jeugdbewegingen (zoals padvinders, gidsen, ...) op het gebied van de milieu-educatie ?

Wat doen de jeugdafdelingen van de vakbonden, de politieke partijen, de kamers voor beroepen en verenigingen (in Luxemburg) (jonge landbouwers en wijnbouwers) en de verenigingen voor natuurbescherming ?

Hoe en waarom zijn deze activiteiten tot stand gekomen ? Welke doeleinden streeft men hierbij na ? Welke activiteiten zijn er tot nu toe georganiseerd en welke andere zijn gepland ? Welke zijn de moeilijkheden waarmee men te maken kan krijgen (ecologie en economie, écologie en werkgelegenheid, ...) ?

Verloopt de informatiestroom tussen de verschillende jongerenorganisaties en jeugdbewegingen op het gebied van milieu-educatie wel goed ? Leiden theoretische educatie en bewustwording tot concrete acties, dat wil zeggen worden ze in de praktijk gebracht ?

P R O G R A M M A

Woensdag, 18 oktober 1989

17.00 u : Aankomst van de deelnemers

18.00 u : Ontvangst en avondmaaltijd
Praktische afspraken

20.00 u : 1ste plenaire bijeenkomst
Presentatie van de algemene doelstellingen in
verband met het onderwerp, zoals deze zich in de
drie landen voordoen

Donderdag, 19 oktober 1989

8.00 u : Ontbijt

8.30 u : 2de plenaire bijeenkomst
Presentatie van de plannen in de verschillende
landen en gewesten

12.00 u : Middagmaaltijd

14.00 u - : Wandeling naar Neuhaeusgen, presentatie van wat
16.00 u de Luxemburgse padvindders hebben gedaan

17.00 u : 3de plenaire bijeenkomst
Presentatie van de projecten in de verschillende
landen en gewesten

19.00 u : Avondmaaltijd

20.00 u : Evaluatie en discussie van de projecten in de
werkgroepen (al naargelang de interesse)

Vrijdag, 20 oktober 1989

8.00 u : Ontbijt

8.30 u : Voortzetting van de werkzaamheden in de groepen
en opstellen van de verslagen

12.00 u : Maaltijd

14.30 u : Excursie en presentatie van een
gemeenschappelijke actie van jonge landbouwers en
wijnbouwers en het Ecologisch fonds

18.00 u : Terugkeer naar Munsbach

20.00 u : Door de Luxemburgse regering aangeboden diner

Zaterdag, 21 oktober 1989

8.00 u : Ontbijt

8.30 u : Plenaire bijeenkomst
Verslagen van de werkgroepen

10.00 u : Conclusie en eindcommuniqué

11.00 u : Vertrek van de deelnemers.

« DE OPVANG VAN HET PUBLIEK IN NATUURGEBIEDEN »

Waals Gewest : 20 – 23 maart 1991

Conferentie te Butgenbach

MN

06-NAT-EDUC (NO-020)NL
Oktober 2006

Bijzondere Commissie voor het Leefmilieu
Sectie "Natuurbehoud en Landschapsbescherming"
Werkgroep "Educatie en Informatie"

Brussel, 20 augustus 1991
LM/NAT/educ. (91) 22
Vertaling

6de jaarlijkse Benelux-stage
Opvang publiek in natuurgebieden

Slotconclusies en aanbevelingen

- Nadat een overzicht van de toestand in elk land of gewest van de Benelux werd gegeven, werden tijdens de 2de plenaire zitting de problemen inzake opvang en educatie van het publiek in Wallonië aan bod gesteld. Daarbij werd uitgegaan van de ervaringen opgedaan door de initiatiefnemers van het tweede Natuurpark van Wallonië, door één van de belangrijkste natuurkennersverenigingen, door een vereniging voor milieu-educatie en door een federatie van natuurkennerskringen ; vervolgens werd het probleem van het toezicht, het verkeer en de begeleiding in de Staatsnatuurreservaten door het Waalse Gewest behandeld.
- Het eerste terreinbezoek, in de regen, aan het Natuurparkcentrum van Botrange en aan het Veen van Polleur biedt een deel van de stagiairs de gelegenheid om de technieken van Earth Education of de sensibilisering voor de aarde te leren kennen, terwijl de andere groep het didactisch veen en omgeving ontdekken.
- Er zich van bewust dat er niet één maar verschillende soorten publiek bestaan, stellen de organisatoren drie workshops voor. Deze behandelen de opvang en de educatie van twee soorten doelgroepen : het grote publiek en de georganiseerde groepen waaronder de scholen, zowel als de opvang van het publiek in de natuurreservaten.
- Tijdens de derde plenaire zitting worden voorbeelden van opvang en educatie gegeven door het Marien Ecologisch Centrum van Oostende, het Zoniënbos, het Park Tournay-Solvay, de Kauwberg in Brussel, het Bever-observatorium in de Hollandse Biesbosch en de natuurlijke zones van het Groothertogdom Luxemburg.
- Aan het bosmuseum wordt het tweede terreinbezoek gewijd ... nog steeds in de regen.

Enkele hoofdlijnen en problemen konden uit de verschillende debatten worden gedistilleerd.

- De noodzaak om voor natuur-educatie een plaats binnen het beleid inzake natuurbehoud te reserveren.
- De dualiteit van de educatie : kennisverwerving en verbetering van het gedrag zowel als het oorzakelijke verband ertussen.
- De samenwerking tussen overheid en particuliere verenigingen of organisaties.

- De opleiding zelf van de animators uit de particuliere en overheidssector.
- Het belang van een eerste natuurbeleving ; beleving die wellicht niet te snel dient te worden gerationaliseerd.
- De oprichting van speciale voor educatie voorbehouden gebieden.
- Het gebruik van bestaande beschermde zones voor educatie.
- Al dan niet openstellen van reservaten voor het publiek, etc.

Het zijn voornamelijk die overwegingen die tot volgende aanbevelingen hebben geleid.

De deelnemers aan de 6de Benelux-stage over de opvang van het publiek in de natuurgebieden bevelen de partnerlanden en gewesten aan :

1. Speciale gebieden voor recreatie en educatie in te richten zodanig dat de druk op de gevoelige en kwetsbare zones wordt verminderd.
Die gebieden dienen zowel binnen de bestaande grote beschermde gebieden als elders op het grondgebied, ook in de verstedelijkte zones, te worden ingericht.

Het verkeer in de gevoelige zones zou dan meer aan banden dienen te worden gelegd.

Verder zou, ook door de toeristische organisaties, de nodige informatie over deze maatregelen dienen te worden verstrekt, en tevens dient men oog te hebben voor de lokale buurtbewoners van de betrokken plaatsen.

2. Milieu- en natuureducatie in de schoolprogramma's te doen opnemen en tegelijkertijd de scholen meer mogelijkheden tot terreinbezoeken te geven.
Daartoe dient ook meer dan in het verleden een permanente vorming aan het bestaand en toekomstig onderwijzend personeel te worden geboden.
3. De acties voor de erkenning van natuurgidsen aan te moedigen en voor een groter aantal en meer doorlopende geleide bezoeken in de daartoe geëigende gebieden te zorgen.

« ONDERSTEUNING VAN NATUUR- EN MILIEUEDUCATIE IN SCHOLEN »

Nederland : 4 – 7 november 1992

Conferentie te Heeze

CONCEPT

Conclusies en aanbevelingen van de zevende Benelux-stage 1992 'Ondersteuning van natuur- en milieueducatie in scholen':

De zevende Benelux-stage, die van 4 tot 7 november 1992 is gehouden, had als thema 'hoe kunnen buitenschoolse (natuur)organisaties scholen ondersteunen in hun NME-activiteiten?'. Dit thema is vanuit drie invalshoeken bekeken, te weten:

- de vrijwilliger.
- beroepskrachten die op lokaal en regionaal niveau actief zijn.
- de vertaling van theoretische principes naar de onderwijspraktijk

Het uitwisselen van ervaringen rond de pedagogische en didactische aspecten van natuur- en milieueducatie stonden hierbij centraal. Vragen als 'hoe moet natuur- en milieueducatie als onderwijsvernieuwing geïntroduceerd worden in het onderwijs', 'hoe moet die ondersteuning van de leerkracht vorm krijgen' en 'hoe kun je theorie en praktijk op elkaar afstemmen' kwamen hierbij aan de orde.

Een belangrijke conclusie die aan het slot van deze stage is getrokken is dat natuur- en milieueducatie maatwerk is. Het aanbod moet afgestemd zijn op de vraag die er leeft. Dit stelt een aantal specifieke eisen aan de ondersteuning die men de leerkracht biedt. Begeleiden is niet meer alleen materialen aanbieden of lesjes verzorgen voor klassen. De begeleider moet op een actieve en deskundige wijze ('credible and sensitive people'; Schermer) wijze natuur- en milieueducatie op de school introduceren en begeleiden. Dit begeleiden moet zijn vorm krijgen op de school zelf. De invoering of uitbreiding van NME moet aansluiten bij het programma dat de leraar reeds uitvoert.

Tijdens de stage werd duidelijk dat er nauwelijks behoefte meer is aan de ontwikkeling van nieuwe materialen. Er moet zoveel mogelijk gebruik worden gemaakt van dat wat reeds bestaat. Dit moet aangepast en bruikbaar worden gemaakt. Dus niet weer opnieuw allerlei materiaal voor de school gaan maken, dat mogelijk opnieuw niet aansluit bij de werkelijke behoefte ('need', zie Schermer), maar hoogstens en zo spaarzaam mogelijk bestaand materiaal aanpassen voor gebruik in het bestaande programma van de leraar, en vooralsnog aanpassen aan zijn meest geprefereerde werkvorm.

Lesgeven is een kunst. De leerkracht moet model staan voor het kind. Natuur- en milieueducatief materiaal is hieraan complementair. Het belangrijkste materiaal is de omgeving zelf.

NME-centra en vrijwilligers spelen een belangrijke rol in de ondersteuning van leerkrachten. Deze ondersteuning mag niet het karakter krijgen van het overnemen van de verantwoordelijkheid van de leerkracht voor die natuur- en milieueducatie. Wel kan de ondersteuner mee helpen

- a) natuur- en milieueducatie een structurele plaats te geven in het onderwijsaanbod en
- b) en de leerkracht goed te informeren over de beschikbare materialen.

Daarnaast vervullen de natuur- en milieueducatieve centra een eigen rol naar de kinderen toe; ze leren het kind zichzelf te zijn in een uitdagende omgeving.

Tot slot is het belangrijk op te merken dat natuur- en milieu-organisaties, vanuit hun zorg voor natuur en leefklimaat, in sterke mate bepalen wat de inhoud van natuur- en milieueducatie is. Daarnaast moet er voor gewaakt worden dat ook het belang in de natuur- en milieueducatie ook aandacht is voor het begeleiden van kinderen bij persoonswording. Zij zullen er ook voor moeten waken dat de toekomst voor de toekomstige volwassenen open blijft en niet, met vaste - onder meer normatieve - overtuigingen (dogma's) en gedragsregels wordt dichtgeplakt. Julet dat is nog te vaak het geval in materiaal voor NME.

Samenvattingen van de afzonderlijke werkgroepen

A. Schoolgidsen en natuurouders

Binnen de natuur- en milieueducatie staan de leerkracht en de leerlingen centraal. Schoolgidsenwerk is maatwerk. Er moet een goede afstemming komen tussen de vraag van de leerkrachten en het aanbod van de schoolgids. Het aanbod van de schoolgids moet zo vorm krijgen dat het de leerkracht stimuleert met natuur- en milieueducatie aan de slag te gaan. De materialen die aangeboden worden moet direct bruikbaar zijn. Uitgangspunt hierbij moet zijn dat zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van bestaande materialen.

De schoolomgeving is in eerste instantie de plaats waar natuur- en milieueducatie vorm wordt gegeven. Binnen de eigen leefomgeving leert het kind op een verantwoorde wijze met zijn omgeving om te gaan.

De schoolgids kan helpen bij het invoeren van natuur- en milieueducatie in de school. Echter, deze inbedding kan men niet afdwingen. De school en de leerkrachten moeten de tijd krijgen om op hun manier met natuur en milieuonderwerpen aan de slag te gaan.

B. Activiteiten van NME-centra

De belangrijkste taken van NME-centra zijn de volgende:

- Ondersteuning van groepen die komen.
- Verzorgen van een goede informatieuitwisseling over de beschikbare middelen. Deze middelen moeten zo vorm krijgen dat leerkrachten er direct mee kunnen werken.
- Naast scholen moeten ook particulieren bediend worden.

In het netwerk moet er samenwerking komen tussen de natuur- en milieueducatieve centra, de scholen en de lagere overheden. De uitwisseling van informatie over natuur- en milieueducatie moet in deze samenwerking centraal staan. De ondersteuning die men vanuit het NME-centrum biedt heeft ten doel de leerkracht zelfstandig te maken in de uitvoering van natuur- en milieueducatie.

Goede natuur- en milieueducatie stelt de kinderen in staat ervaringen in hun leefomgeving op te doen. Hiervoor zijn faciliteiten nodig. Deze faciliteiten kunnen de centra bieden. Het is een samenwerking met de leerkracht.

C. Vertaling van theorie naar praktijk: NME-materialen

Voorafgaande aan de aanbevelingen zijn er een aantal bedenkingen waar stil moet worden staan: Een grote hoeveelheid materialen wordt niet gebruikt (uit onderzoek blijkt dat slechts 2% wel wordt gebruikt). In de opleidingen en nascholing moeten leerkrachten leren beter om te gaan met de materialen.

Lesgeven is een kunst. De persoonlijke kwaliteiten van de leerkracht staan voorop. De leerkracht moet model staan voor het kind. Natuur- en milieueducatief materiaal is hieraan complementair. Het belangrijkste materiaal is de omgeving zelf. In het werken van de natuur- en milieueducatieve centra staan twee aspecten tegenover elkaar:

- De NME-centra moeten de scholen ondersteunen. Anders loopt men het risico dat natuur- en milieueducatie uit losse elementen wordt opgebouwd.
- De NME-centra vervullen een eigen rol naar de kinderen toe. Ze leren het kind zichzelf zijn in een uitdagende omgeving.

Aanbevelingen

1. Als men nieuwe materialen maakt moeten de gebruikers bij de ontwikkeling worden betrokken.
2. Er moet een kwaliteitslabel voor natuur- en milieueducatieve materialen komen.
3. Leerkrachten moeten via informatie en bijscholing leren natuur- en milieueducatieve materialen te gebruiken in de verschillende vakgebieden, op basis van globale, continue programma's. Wel moet er ruimte blijven voor creativiteit bij de leerkracht.

D. Vertaling van theorie naar praktijk: Planmatig Begeleide Introductie

In de PBI strategie gaat het niet alleen om de implementatie van NME les-materiaal, maar om de implementatie van een NME-concept in het hoofd van de leraar.

De strategie van de planmatig begeleide introductie (PBI) is goed doordacht. Het is niet een typische NME-strategie, ze is ook toepasbaar bij andere vernieuwingen.

In algemene zin kan gesteld worden dat elke vernieuwing weerstand oproept. Bovendien is er een sterke neiging bij veel mensen om het wiel zelf uit te willen vinden.

Het succes van de strategie ligt voor een belangrijk deel in de zeer kleine afstand tussen de docent en de begeleider.

De resultaten van de begeleiding zijn direct te vertalen in de activiteiten die de leerkracht opstart. Door de gevolgde werkwijze is de docent in hoge mate verantwoordelijk voor de ontwikkeling van het materiaal. Niet iedere leerkracht op school is er aan toe om op deze manier te werken. Een begeleider moet kritisch kijken welke scholen hij wel of niet via deze strategie begeleidt.

Het nadeel van deze methodiek is dat de bijbehorende cursus duur is en vrij lang duurt. Het begeleidingsproces is erg intensief.

Omdat het in de kern van de PBI-strategie verankert ligt, uit te gaan van de situatie die men in concreto aantreft is het zeker mogelijk te strategie te vertalen naar situaties buiten Nederland. Daarbij zullen in een anders georganiseerd schoolstelsel wellicht niet alleen de leraar, maar ook de schoolleiding en inspectie benaderd moeten worden.

'De term 'natuur- en milieueducatie' (NME) dient in het frans te worden vertaald als 'education relative à l'environnement' (ERE).

« NATUUREDUCATIE IN DE BEBOUWDE OMGEVING »

Vlaams Gewest : 28 – 30 september 1994

Conferentie te Brugge

MN

06-NAT-EDUC (NO-020)NL
Oktober 2006

Inhoud

Woord vooraf p. 1

1. Programma p. 2

2. Openingstoespraak p. 5

door ir. A. Denteneer, secretaris-generaal van AMINAL, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

3. Basislezingen p. 8

- Basislezing 1: Arie Koster, Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek, Wageningen, Nederland

Terreinverkenning: wat is natuur in de bebouwde omgeving?

- Basislezing 2: Patrick Bulteel, Tournesol-Zonnebloem a.s.b.l. - v.z.w., Centre Régional d'Initiation à l'Ecologie - Gewestelijk Centrum voor Ecologie-initiatie, Brussel

Wat is natuureducatie? Hoe kan aan natuureducatie gedaan worden in de bebouwde omgeving?

- Discussie

4. Projekten p. 22

- Projekt 1: Projekt 1: André van Kleinwee, medewerker natuurlijk groenbeheer, afdeling Plantsoenen, gemeente Gouda, Nederland
Voorstelling van het projekt "Noorderhout", waarmee Gouda de gemeentelijke natuurprijs won.

- Projekt 2: Pierre Mischo, Ecole nature, La Sauvage, Luxemburg
Projekt rond de analyse van de waterkwaliteit in een industriezone.

- Projekt 3: Paul Stryckers, CVN, Vlaanderen
Het Boekenbergpark te Deurne.

- Projekt 4: Nadine Palmaerts, Réserves Naturelles - RNOB, Brussel
Het projekt 'Refuges Naturels' te Brussel.

- Discussie

5. Excursies p. 52

- Woensdag 28 september '94: Brugge
- Donderdag 29 september '94: Dendermonde

6. Werkgroepen p. 57

- Werkgroep 1: Viv Van Der Krieken en Els Bijnens, WWF, Vlaanderen
- Werkgroep 2: Martin Vastenhout, Adviesbureau Nieuwland, Wageningen, Nederland; Lieven Stubbe, stad Ieper, Vlaanderen
De bijdrage van gemeentelijke groen- en milieudiensten aan natuureducatie in de bebouwde omgeving.
- Werkgroep 3: Jan De Boe en Chris Deviaene, Brussels Natuureducatie Centrum, Brussel
De werking van natuurcentra in de bebouwde omgeving.
- Werkgroep 4: Willy Leufgen en Marianne Van Lier, Stichting Oase, Beuningen, Nederland; Peter Peels, Utrecht
Natuureducatie in de vorm van bewonersparticipatie: buurtnatuurtuinen.
- Conclusies werkgroepen

7. Slotconclusies p. 74

Deelnemerslijst

Slotconclusies werkgroepen

Plenaire sessie vrijdag 30-09-1994

Werkgroep 1

- Een educatief reservaat is een middel om vervreemding van de natuur tegen te gaan.
- Een leerkracht moet aan natuureducatie kunnen doen op de manier die hem/haar het beste ligt. Forceren in een bepaalde richting werkt niet goed.
- Het zou goed zijn als de overheid wat meer ruimte kon maken voor leerkrachten om op deze manier met natuureducatie bezig te zijn (bv. vrije uren om in een educatief reservaat te werken).
- Het aanleggen van een educatief reservaat mag geen doel op zich zijn, ook niet als visitekaartje voor de school. Het gebruik ervan is het belangrijkste, en dan niet alleen voor het biologieonderwijs, maar ook voor natuurbehoud.
- Men kan best met deze vorm van natuureducatie beginnen in het kleuteronderwijs.
- Het tegengaan van natuurvervreemding moet ook buiten de school gebeuren, in de eerste plaats bij de ouders. Als kinderen van thuis uit respect voor de natuur meekrijgen, zullen ze op school ook meer interesse en begrip hebben voor natuurbehoud en dat dan ook toepassen in echte natuurgebieden.

Werkgroep 2

- Conclusie uit het ontwikkelingsplan natuur Amsterdam Noord
 - het opmaken van een dergelijk plan gaat veel verder dan een plan op papier: er moet een communicatiestrategie ontwikkeld worden
 - het draagvlak is zeer belangrijk:
 1. intern draagvlak: bestuurders, beleidsmakers en beheerders.
 2. extern draagvlak: bewoners
- Slotconclusie uit de discussies: het is belangrijk dat er eerst aan interne natuureducatie gedaan wordt bij bestuurders, beleidsmakers en beheerders, zodat de kennis aanwezig is, en dat daarna de mogelijke activiteiten bekeken worden.

Werkgroep 3

- Natuureducatie in de stad is helemaal niet zo onmogelijk: de stad heeft zeer veel te bieden, we moeten alleen op de juiste manier leren kijken;
- De sfeer waarin natuureducatie gebeurt is zeer belangrijk.

Werkgroep 4

- In deze groep werd minder intensief van gedachten gewisseld, gezien de meeste deelnemers weinig of geen ervaring hadden met buurnatuurtuinen.
- Bewonersparticipatie is van het grootste belang bij dit soort initiatieven. Vaak kan dit soort projecten niet in leven blijven als er niet de stuwende kracht van een of enkele enthousiaste buurtbewoners achter zit.

Naar de verschillende doelgroepen toe kunnen vanuit de werkconferentie volgende aanbevelingen geformuleerd worden:

1. Scholen

Een belangrijke taak voor scholen in verstedelijkte omgeving is het tegengaan van de natuurvervreemding bij de leerlingen.

Scholen in verstedelijkte omgeving kunnen trachten de natuur voor een stuk in huis te halen door de aanleg van een (natuur)educatief reservaat binnen of vlakbij de schoolmuren.

Het koppelen van praktisch veldwerk (bv. in een (natuur)educatief reservaat) aan natuureducatie in scholen is van groot belang voor de algemene ontwikkeling van de leerlingen.

Het is belangrijk dat leerkrachten op hun eigen manier kunnen werken, zodat natuureducatie in een ontspannen sfeer kan verlopen. Het is moeilijk om hiervoor een vast stramien te maken.

Een educatief project in een school hoeft niet altijd noodzakelijkerwijs vertrekken vanuit de 'mooie' natuur, maar kan ook vertrekken vanuit een bepaalde milieuproblematiek om zo tot natuureducatie te komen.

2. Gemeentelijke groendiensten

Groendiensten van sterk verstedelijkte gemeenten kunnen trachten open te staan voor een natuurlijker groenbeheer op de plaatsen waar dit mogelijk is. Een natuurlijker groenbeheer geeft onmiddellijk ook meer mogelijkheden om aan natuureducatie te doen in een verstedelijkte omgeving.

Het is belangrijk dat de interne (bestuurders, beleidsmakers, beheerders) en externe (bewoners) draagvlakken stevig zijn als men wil overgaan tot het opmaken van een plan voor natuurontwikkeling in steden.

Communicatie met de bewoners is van zeer groot belang om natuurontwikkeling in de bebouwde omgeving kans van slagen te geven.

Een goede vorming bij de makers van het interne draagvlak, nl. bestuurders, beleidsmakers en beheerders is ook van groot belang. Als deze mensen een stevige basis van kennis in dit vakgebied hebben, dan kan verder gewerkt worden aan het ontwikkelen van strategieën voor natuurontwikkeling en natuureducatie.

3. Natuurcentra

De stad moet mensen die aan natuureducatie doen niet noodzakelijk afschrikken, de stad is immers rijk aan mogelijkheden om aan natuureducatie te doen.

De sfeer waarin aan natuureducatie gedaan wordt, is van groot belang. Indien natuureducatie op een ontspannen en aangename manier kan gebeuren, dan zal het leerproces ook veel vlotter verlopen.

4. Bewoners(groeperingen)

Een goed uitgangspunt om aan natuureducatie in verstedelijkte omgeving te doen is de tuin van de stadsbewoner. Indien mensen een duwtje in de rug krijgen om hier een meer natuurlijk beheer te gaan toepassen, zal de interesse voor natuurlijke processen toenemen en meteen ook het respect voor de natuur buiten de eigen tuin.

Het fenomeen van buurnatuurtuinen is op vele plaatsen nog in een beginstadium. De meeste ervaring met dit soort projecten is te vinden in Nederland. Bewonersparticipatie is hierbij van primordiaal belang.

Een project i.v.m. natuureducatie in de bebouwde omgeving staat of valt met de inzet en de steun van de bewoners.

« KUNST ALS MIDDEL TOT NATUUR- EN MILIEU-EDUCATIE »

Luxemburg : 27 – 29 september 1995

Conferentie te Luxemburg

INHOUDSOPGAVE

	Blz.
1. "Kunst als middel tot natuur- en milieu-educatie" - Algemeen	1 - 5
2. "Art as an educational tool for nature and the environment" Alan JOHNSTON	6 - 9
3. "Muziek en landschap" Kees van der MEIDEN	10 - 12
4. "De boom in ons..." Cécile BOLLY	13 - 17
5. "De Vergeten Kunstenaars" Bernadette MELENS	18 - 19
6. "Natuurateliers voor jongeren : Natuureducatie op creatieve wijze" Hugo VANDENDRIES et André VAN OVERBERGE	20 - 27
7. Projekt "Jardin de Wiltz"	28 - 32
8. Socio-cultureel projekt "LAANGWIS" in Pétange	33 - 34
9. Naar de verschillende regeringsinstanties te zenden mededeling	35
10. Deelnemers aan de negende Benelux stage inzake "Kunst als middel tot natuur- en milieu-educatie"	36 - 40

*

*

*

NAAR DE VERSCHILLENDE REGERINGSINSTANTIES TE ZENDEN MEDEDELING

De deelnemers aan de negende werkconferentie die door de Benelux Economische Unie van 27 tot 29 september 1995 te Marienthal werd georganiseerd, hebben zich beziggehouden met het thema : "Kunst als middel tot natuur- en milieu-educatie". Geconstateerd is dat bij natuur- en milieu-educatie moeilijkheden worden ondervonden om de boodschap te doen "aanslaan".

Door met de artistieke wereld samen te werken, dienen zich nieuwe perspectieven aan, die natuur- en milieu-educatie een stuk efficiënter en samenhangender maken.

Dankzij de tijdens deze werkconferentie voorgestelde en bezochte projecten hebben de deelnemers kunnen vaststellen dat een breder publiek kan worden bereikt en beter bij het gebeuren kan worden betrokken.

De deelnemers vragen van hun respectieve regeringen de financiële middelen waarmee deze innoverende educatieve methoden op duurzame wijze kunnen worden toegepast en de continuïteit van dit nieuwe interdisciplinaire instrument wordt gegarandeerd, zowel in schoolverband als in educatieve centra (natuurcentrum, museum, ...).

« DE NATUUR MET ALLE ZINTUIGEN »

Waals Gewest : 28 – 30 oktober 1996

Conferentie te Spa

De natuur met alle zintuigen
Benelux-Werkconferentie 1996

- INHOUD -

Natuureducatie

- 4 -

Zintuiglijke aanpak

- 7 -

Minder mobiele wandelaars

- 9 -

Natuur en Handicap

- 13 -

Doven en slechthorenden

- 16 -

Surdimobil

- 19 -

Blinden en slechtzienden

- 21 -

Tasten-ruiken-proeven

- 23 -

Nuttige adressen

- 25 -

Nuttige literatuur

- 27 -

CONCLUSIE

Bij het einde van deze drie dagen, waarop heel wat ideeën en informatie werd uitgewisseld tussen de deelnemers uit de drie landen, kunnen de actievoorstellen van de 10de Werkconferentie van de Benelux in 5 punten worden samengevat :

1 - Inventariseren van wat bestaat inzake aan andersvaliden aangepaste inrichtingen.

2 - Inrichten van voorbeeld-sites, die model staan.

3 - Opzetten van structuren, een ontmoetingsplaats tussen natuureducatoren en andersvaliden.

4 - Uitdenken van specifieke opleidingen voor de problematiek van andersvaliden, met inbegrip van de opleiding van gidsen die de andersvaliden gewoonlijk begeleiden.

5 - Ontwikkelen en bijeenbrengen van alle mogelijke documentatiebronnen over het onderwerp.

De Beneluxlanden worden uitgenodigd om deze aanbevelingen uit te werken.

« HET WATER IN DE STAD »

Brussels Gewest : 13 – 14 november 1997

Conferentie te Brussel

Brussel, 4 november 1997
LM/NAT/educ (97) 8 herzien
Vertaling

Bijzondere Commissie voor
het Leefmilieu
Sectie "Natuurbehoud en
Landschapsbescherming"
Werkgroep "Educatie en Informatie"

BENELUXCONFERENTIE 1997

PROGRAMMA

ONDERWERP : water in de stad

ORGANISATOR : Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Brussels Instituut voor Milieubeheer (BIM) - Afdeling Groene Ruimte

DATUM : 13 en 14 november 1997

PROGRAMMA :

13 november 1997

9u30 → 10u :

Onthaal van de deelnemers
Presentatie van het BIM

S. KEMPENEERS, 1ste adviseur

10u → 10u45 :

Waterbeleid in Brussel : inzet, financiering, administratieve structuur

Ir A. LEFEVRE, Inspecteur-Generaal van het Bestuur voor Uitrusting en Vervoerbeleid

10u45 → 11u :

Koffiepauze

11u → 11u45 :

Het meetnet van het Brussels hydrografisch systeem

Ir A. THIRION, BIM

11u 45 → 12u30 :

De blauwe hoofdstructuur

Ir J. MERLIN, BIM

12u30 → 13u30 :

Broodjes en koffie

13u30 → 14u30 :

De moeilijkheid om de link te leggen tussen fysische, biotische en culturele parameters bij de educatieve aanpak van het thema water

Uiteenzetting door Ruud MAARSCHALL en Joka van GOSLIGA, Consulentenschap Natuur- en Milieueducatie (INME) Noord-Holland

14u30 → 15u30 :

Het "TAWES"-project in Luik : een voorbeeld van ecologisch beheer van de watercyclus

Paul MATHIEU

Bewustmaking van de leerlingen van het hoger secundair onderwijs voor het ecologisch netwerk van een gemeentelijk gebied op basis van een project chemische, bacteriologische en biologische analyses van het oppervlaktewater

Francis SCHOEGBRECHTS

15u30 → 16u :

Koffiepauze

16u → 16u30 :

Transfer met eigen middelen naar het hotel

19u → 22u :

Nachtelijke boottocht op het kanaal, in de haven van Brussel en Vilvoorde en avondmaal op de boot

14 november 1997

9u → 10u :

Waterbeheer door de stad Dudelange en de daarmee verbonden educatieve aspecten

Guy URBANY, ecologisch adviseur van de stad Dudelange

10u → 10u15 :

Koffiepauze

10u15 → 11u15 :

Presentatie van een door het Provinciaal Instituut voor Milieu Educatie georganiseerde tentoonstelling over de watercyclus in de stedelijke omgeving

Mevrouw G. NEELS

11u → 11u30 :

Vertrek met de bus naar het Centre Régional d'Initiation à l'Ecologie (CRIE)

11u30 → 12u30 :

Presentatie van animaties over het thema water

P. BULTEEL, CRIE

12u30 → 13u30 :

Broodjes en koffie

13u30 → 16u30 :

Illustratie van de problematiek van de blauwe hoofdstructuur via een busronddrit (met stopplaatsen) in de vallei van de Woluwe

J. MERLIN - J.C. PRIGNON

Benelux-conferentie 1997 : middagprogramma van 14.11.1997

- 13.30 u vertrek te voet van het Gewestelijk Centrum voor Ecologie-initiatie naar één van de bronnen van de Woluwe in het Zoniënwoud (Gewestelijk Natuurreservaat van de Vuylbeek).
- 13.45 u - 14.30 u : bezienswaardigheden gedurende de wandeling :
- bronnen van de Woluwe, kwaliteit van het water
 - beheer van een natte zone (wetlands) waar de Vuylbeek doorheen stroomt
 - de vijver van het park Tournay Solvay, waar een zijrivier van de Woluwe, die uit het Zoniënwoud komt, doorheen stroomt : flora, fauna, kwaliteit van het water, beheer
 - didactisch gebruik van dit erfgoed.
- 14.30 u vertrek per bus naar het Reigerpark in het Woluwebekken.
- 14.45 u bezoek aan dit park
- herstel van het riviertje dat vroeger door het riool liep
 - het element water ter ondersteuning van de biodiversiteit en de groene structuur (groene en blauwe hoofdstructuur).
- 15.15 u vertrek per bus naar de vijvers van Mellaerts en het Woluwepark.
- 15.30 u Vijvers van Mellaerts en het Woluwepark : te behandelen onderwerpen :
- afvoer via de riolering van stroomwater
 - continuïteit van riviertjes in een verstedelijkt gebied
 - ecologisch beheer van een riviertje in verstedelijkt gebied
 - gebrek aan gebieden die onder water kunnen lopen
 - huishoudelijk afvalwater, kwaliteit van het water, eutrofisering
 - ecologisch beheer van het milieu in verband met water in stadsparken
 - didactische aspecten
 -
- 16.10 u kort bezoek aan de molen van Lindenkemaele (oude watermolen):
- vraagstuk van het beheer van de waterloop (pand) van de molen (dichtslibben, schoonmaken)
 - cultuurhistorisch erfgoed.
- 16.15 u bezoek aan een beschermd gebied van wetlands van het Hof Ter Musschen
- beheer van het niveau van het water en van de Woluwe
 - behoud en herstel van de bioverscheidenheid
 - didactische aspecten.
-

« EVALUATIE IN NATUUR- EN MILIEU-EDUCATIE »

Nederland : 9 – 11 december 1998

Conferentie te Hoeven

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
Inleiding	3
Verslagen van woensdag 9 december 1998	4
Lezing 1 - Dhr. Jan van Ginkel, directeur van de stichting Veldwerk Nederland	4
Lezing 2 - Dhr. Dirk Huitzing van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij	5
Inhoud van de lezing: "Evaluatie van natuur- en milieueducatie"	5
Vragen	8
Lezing 3 - Mevr. S. Piette van de Universiteit Luxembourgeoise	9
Inhoud van de lezing: "Evalueren met het netwerk REVERE"	9
Vragen	9
Lezing 4 - Mevr. José Bal en Mevr. Teatske van der Zijpp van Research voor beleid	10
Inhoud van de lezing: "Evaluatie in beleidsonderzoek"	10
Discussie en vragen	11
Lezing 5 - Dhr. Auke Visser van stichting Veldwerk Nederland	12
Inhoud van de lezing: "Het effect van NME-activiteiten voor het basisonderwijs, gevangen in cijfers."	12
Vragen	14
Verslagen van donderdag 10 december	15
Lezing 1 - Dhr. Prignon van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	15
Inhoud van de lezing: "Mogelijkheden voor de ontwikkeling van natuureducatieve activiteiten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest"	15
Lezing 2 - Dhr. Patrick Bulteel en mevr. Danielle Blanck van de stichting Zonnebloem	16
Inhoud van de lezing: "Zelfevaluatie van begeleiders"	16
Vragen	16
Lezing 3 - Mevr. Femke Vergeest van het Consulentenschap NME in Noord-Brabant	17
Inhoud van de lezing: "Feedback geven en nabespreken"	17
Vragen	18
Lezing 4 - Mevr. Bernadette Giot van de Service de Pédagogie expérimentale	19
Inhoud van de lezing: "Continue vorming van de leraars van het basisonderwijs"	19
Vragen	20
Lezing 5 - Dhr. Paul den Boer van het Instituut voor Toegepaste Sociale wetenschappen	21
Inhoud van de lezing: "Evaluatie schoolgidsencursus"	21
Lezing 6 - Dhr. Marc Jans van de Universiteit van Leuven	23
Inhoud van de lezing: "Kritische reflectie als evaluatiemethode"	23
Vragen	25
Lezing 7 - Dhr. Christian Kayser en dhr. Georges Kiefer van het Program Leader II	26
Inhoud van de lezing: "De natuur leeft niet alleen buiten, maar ook in de hoofden van de kinderen"	26
Vragen	28
Lezing 8 - Dhr. Rob Janmaat van Communicatiebureau de Lynx	29
Inhoud van de lezing: "Evaluatie van terreingebonden voorlichting resultaten van een korte inventarisatie"	29
Vragen	30
Lezing 9 - Dhr. G. de Potter en dhr. Noirhomme van het Institut d'Eco-Pedagogie	31
Inhoud van de lezing: "Evaluatie natuur- en milieueducatie - Stof tot nadenken"	31
Verslagen van vrijdag 11 december	35
Workshop 1 - Het formuleren van toetsbare doelen	35

<i>Evaluatie van vier 'cursus'activiteiten</i>	35
<i>De organisatie van de werkzaamheden</i>	35
<i>Stappenschema voor het preciseren van doelen</i>	36
<i>Opdracht</i>	36
Workshop 2 - Het verwerken van evaluatiegegevens met behulp van SPSS	39
Lezing 1 – Dhr Jacques Stein van het Ministère de la Région Wallonne	42
Inhoud van de lezing	42
Vragen	43
Lezing 2 – Dhr. Jan Both van het onderzoeksbureau Intomart	44
Inhoud van de lezing: "Volwassenen Natuur en Milieu"	44
Evaluatie van de conferentie	47
Evaluatie Beneluxconferentie "Evaluatie in Natuur- en milieueducatie"	47
Voormeting (aantal ingevulde evaluatieformulieren 62)	47
Nameting	48
Samenvatting van de resultaten	51
De belangrijkste conclusies uit de voormeting zijn:	51
De belangrijkste conclusies uit de nameting zijn:	51

« NATUUR- EN MILIEU-EDUCATIE : BRUG TUSSEN NATUURBEHOUD EN NATUURRECREATIE »

Vlaams Gewest : 13 – 15 oktober 1999

Conferentie te De Panne

Organisatie

De organisatie van de dertiende Benelux Werkconferentie ligt in handen van AMINAL afdelingen Natuur en Algemeen Milieu- en Natuurbeleid van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

Thema

NME: sterke troef voor een sociaal natuurbehoud.

Doelstelling van de Conferentie

De doelen van de werkconferentie zijn:

- Duidelijk stellen dat NME bijdraagt tot het vergroten van het maatschappelijk draagvlak voor natuur en milieu.
- Uitwisselen van informatie over de wijze waarop in grote natuurgebieden aan educatie wordt gedaan.
- Uitdiepen van de wisselwerking tussen de gevoeligheid van betreding en verstoring van bepaalde terreinen en bieden van de nodige informatie aan belangstellenden.
- Nagaan in hoeverre onthaal-, bezoekers- en natuureducatieve centra kunnen bijdragen tot een verruiming van het maatschappelijk draagvlak voor natuur.

Doelgroepen

De conferentie richt zich vooral op de volgende groepen.

- Overheidsdiensten en besturen die direct of indirect aan natuureducatie en -recreatie werken.
- Medewerkers van bezoekerscentra en natuureducatieve centra.
- De toeristische sector, inclusief het sociaal toerisme.
- De natuur- en milieuverenigingen.
- Organisaties actief op het vlak van vorming inzake NME.
- Overkoepelende instanties van jeugdverenigingen en socio-culturele organisaties.

Bijdragen uit verschillende landen

Vertegenwoordigers uit de verschillende landen of gewesten zullen het thema toelichten en uitdiepen tijdens diverse lezingen.

risme en hun partners, opgesteld. Het is een resultaat van een eerste bezinning die in 1991 door de Federatie Europarc is opgestart en door DG XI in het kader van het programma Life-Leefmilieu financieel ondersteund werd. Voordien werden reeds verschillende initiatieven ondernomen, onder meer in het kader van de Raad van Europa. Bijvoorbeeld: de aanbeveling nr. R(91)7 van 5 september 1994 betreffende een ontwikkelingsbeleid inzake duurzaam en milieuvriendelijk toerisme, de Aanbeveling nr. R(95)10 van 11 september 1995 betreffende een ontwikkelingsbeleid inzake duurzaam toerisme in de beschermde gebieden. Belangrijke publicaties zijn de uitgaven 59 (1988) en 84 (1997) van het tijdschrift Naturopa, het rapport over toerisme en leefmilieu in de Europese landen dat is opgesteld ten behoeve van de ministeriële Conferentie "Een leefmilieu voor Europa" die in 1995 te Sofia plaatsvond, of het verslagboek van een seminarie getiteld "Toerisme en leefmilieu: naar een nieuwe toeristische cultuur" die in 1996 te Straatsburg plaatsvond.

15h15

Socio-culturele sector.

Lezing door de heer **Theo Rombouts**, lid van de Raad van beheer van **Vakantiegenoegens** vzw.

Recreatief medegebruik is niet nieuw. De kansen voor recreatie en toerisme die het recreatief medegebruik ons aanreikt worden tot op heden te weinig benut.

De stijgende vraag naar meer recreatie- en vakantiekanalen in eigen streek verplicht ons daar verandering in te brengen. Omdat de open ruimte en de natuur een ideaal kader zijn voor vele recreatievormen gaan we vooral daar op zoek naar nieuwe recreatiekanalen of uitbreiding van de bestaande. Die open ruimte en natuur worden steeds schaarser in Vlaanderen. Kunnen deze dan opgeofferd worden aan de recreatie? Neen. Maar er bestaan wel mogelijkheden waarbij de recreant medegebruiker wordt van de open ruimte en natuur zonder daaraan schade toe te brengen.

Fundamenteel voor recreatief medegebruik is dat er aan recreatie kan worden gedaan in een aantrekkelijke omgeving die echter een andere hoofdfunctie heeft dan recreatie.

15h35

Outdoor-activiteiten / buitensportbeoefenaar.

Lezing door de heer **Kees Kuijken**, beleidsambtenaar bij het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

Ook bij recreatie geldt: "zoveel mensen, zoveel wensen".

De een zoekt zekerheid en comfort, de ander zoekt spanning en eenvoud.

Deze lezing gaat over **buitensportactiviteiten, waar vrijheid, spanning en uitdaging** voor de deelnemer centraal staan.

In het kort wordt ingegaan op het rijksbeleid op het gebied van recreatie en op het gebied van sport, hoewel dat laatste het domein is van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). De mogelijke toekomstige punten van aandacht voor zowel de overheid als voor organisaties en individuen zijn: veiligheid, verantwoordelijkheid en relaties met andere waarden in de samenleving zoals die van het natuurlijk milieu, biodiversiteit enz.

15h55

Koffiepauze.

16h25

Jeugdverenigingen.

Lezing door mevrouw **Marie Gervais** voor het netwerk "vert de terre".

Sinds verscheidene jaren hebben alle in de Franstalige Gemeenschap erkende jeugdbewegingen zich in een netwerk gegroepeerd om samen rond drie thema's te werken: milieuvriendelijke consumptie, kennismaking met de natuur en milieuzorg en zorg voor de leefomgeving in het teken van actiegerichte educatie. De natuur is een leef- en educatiekader dat men moet kennen (en niet enkel via een wetenschappelijke benadering), en waarvoor men zorg moet dragen; in geen geval moet men haar "conserveren". Leven in de open lucht en in de natuur is een pijler van de jeugdbewegingen. De verschillende reglementeringen hebben deze activiteiten ingeperkt; nochtans zouden ze onder bepaalde voorwaarden een deugdelijk leermiddel kunnen zijn.

- 16h45 **De plaats van Natuur- en Milieueducatie in het onderwijs.**
 Lezing door de heer **Dirk Coolsaet**, **pedagogisch adviseur Gemeenschapsonderwijs**.
 In het basisonderwijs worden leerdomeinen vlotter geïntegreerd dan in het secundair onderwijs. De op afzonderlijke leervakken gebaseerde onderwijsstructuur dient echter ook in het secundair onderwijs overschreden te worden via het concept eindtermen en ontwikkelingsdoelen. Thema- en projectonderwijs zijn hiervoor aangewezen middelen en bieden kansen op onderwijsvernieuwing via actief zelfstandig leren en een hogere leerlinggerichtheid. Verschillende initiatieven in binnen- en buitenland tonen aan dat NME een voortrekkersrol kan spelen op gebied van vakoverschrijdend leren en op de werkelijkheid gericht onderwijs. Personeel in NME-centra dient dan ook voorbereid te zijn op de mede-ontwikkeling van waarden- en maatschappijgericht onderwijs op domeinen zoals ecotoerisme en landschapszorg.
- 17h05 **NME gerichte infrastructuur.**
 Lezing door de heer **Marco Schank**, **volksvertegenwoordiger - burgemeester, groothertogdom Luxemburg**.
 Deze lezing zal onder meer betrekking hebben op de centra en infrastructuren alsmede op de bestaande en overwogen actieprogramma's bestemd voor de natuur- en milieueducatie in het Natuurpark van de Haute-Sûre (groothertogdom Luxemburg).
- 17h25 **Een van de doelstellingen van de gids, de beeldvorming van de bezoeker wijzigen.**
 Lezing door de heer **J. Roskam**, de heer **S. Noirhomme** of de heer **G. de Potter**, **animatoren, opleiders in NME, Institut d'Eco-pédagogie asbl**.
 De toerist stelt aan de gids vaak eenvoudige, louter informatieve vragen. Maar hierachter schuilen vaak meer diepgaande, moeilijker te formuleren vragen.
 Kan de gids hierop anticiperen? Moet de gids ingaan op cultuurverschillen. Moet hij aandacht hebben voor de globaliteit van een gebied of een problematiek? En beschikt de gids desgevallend over voldoende mogelijkheden om dit op een boeiende manier te doen?
- 17h45 **Gidsenwerking.**
 Lezing door de heer **Paul Stryckers**, **directeur-coördinator van het centrum voor natuur- en milieueducatie vzw. (CVN)**
 De natuurgidsenwerking ontstond in Vlaanderen in 1966. Aanvankelijk was de cursus eenvoudig opgezet, zodat een beperkt aantal lesgevers volstond. De nadruk lag op kennisoverdracht. Inhoudelijk was de cursus gericht op inzetbaarheid van natuurgidsen in heel België, bvb tijdens de jaarlijkse Nationale Natuurbeschermingsdag. Begin jaren tachtig greep een eerste hervorming plaats op vraag van de regionale werkgroepen van natuurgidsen. De cursus werd meer op het buitengebeuren gericht, wat de inzet van een groot aantal excursieleiders meebracht. Bovendien werd de inhoud regionaal ingevuld. Eind jaren negentig is de cursus andermaal aan herziening toe. Aanleiding is de vraag vanuit overheidsinitiatieven, zoals NME-centra, naar de inschakeling van natuurgidsen ter aanvulling van het professionele kader. Van deze gidsen wordt eveneens een professioneel niveau verwacht naar verschillende doelgroepen. De nieuwe cursus wordt opgevat als een traject met een basismodule, een centrale module en vervolgmodes. In het raam van deze laatste werd begin 1999 overleg opgestart met Toerisme Vlaanderen, voor het ontwikkelen van vervolgmodes naar de toeristisch-recreatieve sector.
- 18h05 Receptie aangeboden door de gemeente De Panne.
- 19h15 Diner.
- 20h15 Gezellig samenzijn met uitwisseling van ideeën.
 Voorstelling van de NME website en de NME centra door de NME&I-cel van de afdeling Algemeen Milieu- en Natuurbeleid van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

Donderdag 14 oktober 1999

Excursies

VBC De Otter / Woumen

De tweede dag van de conferentie wordt volledig gereserveerd voor excursies.

U bezoekt een vijftal locaties:

ADEELI (Association pour le Développement de l'Education à l'Environnement sur le Littoral) in Noord-Frankrijk, het Vlaams natuurreservaat De Westhoek, de Doornpanne (bezoekerscentrum van de IWVA), de Vlaamse Bezoekerscentra De Nachtegaal (De Panne) en De Otter (Woumen).

De groep wordt verdeeld over 3 bussen die elk op een andere plaats stoppen om het middagmaal te nuttigen.

VBC De Nachtegaal / De Panne

Vrijdag 15 oktober 1999

Praktijkervaringen

9h00

Organisatie van een natuurgerichte recreatie bij terreinbeheer.

Lezing door mevr. ir. **H. Bregman**, senior-medewerker recreatie, wonen en werken van de vereniging **Natuurmonumenten**.

Natuurmonumenten kiest voor natuurgerichte recreatie. Dit is van groot belang voor het draagvlak voor de natuur. Kwaliteit van natuurgerichte recreatie staat voorop. Het gaat om het ongestoord kunnen beleven van rust, ruimte, landschap en de hierin thuishorende dieren en planten. Wandelen als meest geschikte vorm om natuur en landschap te beleven heeft voorrang. Natuurgebieden worden niet gezien als geïsoleerde laatste rustgebiedjes voor de mens maar de toegankelijkheid voor recreatie van het landelijk gebied als geheel is van belang. Voorstellen van genomen maatregelen om de recreanten op een verantwoorde manier van de natuur(gebieden) te laten genieten en een aantal voorstellen en streefdoelen voor de nabije toekomst.

9h25

NME en recreatief gerichte wandel- en fietsroutes.

Lezing door de heer **Patrick Geldhof**, Directeur - West-Vlaamse Vereniging voor de Vrije Tijd (WVT) vzw.

De duinen langsheen de Vlaamse Kust vormen een belangrijk natuurpatrimonium.

Tezelfdertijd behoren ze tot het specifiek toeristisch weefsel van onze badplaatsen. In die zin vervullen de duinen een voornamelijk nevenfunctie voor ecotoerisme en natuurgerichte recreatie. De meeste duingebieden zijn op vandaag echter niet, of slechts gebrekkig, voor deze functie toegerust. Door het ontbreken van een formeel padennet, goed onderhouden en bebakende wandelroutes e.a. vertoont de recreatie er dan ook een weinig gestructureerd karakter. Dit blijft echter niet zonder gevolgen voor fauna en flora.

Als paraprovinciale instelling met een beleidspromotionele opdracht t.a.v. de openluchtrecreatie, pleit de West-Vlaamse Vereniging voor de Vrije Tijd vzw dan ook voor de uitbouw van een elementaire onthaalinfrastructuur in de duinen. Een grofmazig, maar goed onderhouden padennet, gekoppeld aan voorlichting (gedragsvoorschriften) en informatie in het terrein, draagt immers bij tot het verruimen van de mogelijkheden voor natuurbeleving, terwijl door het structurerend en kanaliserend effect ook de negatieve invloeden van recreatie op de aanwezige natuurwaarden wordt beperkt.

9h50

Maatregelen om vakantiegangers onder goede omstandigheden van de natuur (natuurlijke gebieden) te laten profiteren.

Lezing door de heer **F. Erasmey**, groothertogdom Luxemburg.

Het Mullerthal moet het hoofd bieden aan toenemende druk van de kant van het toerisme en de natuurrecreatie. Zo kan de sport van het bergbeklimmen aanleiding geven tot ernstige belangenconflicten met de doelstellingen van het natuurbeschoud in bosrijke gebieden. De gebieden waar deze sport wordt bedreven genieten bekendheid op Europees niveau bij de beoefenaars ervan als gevolg van de grote verscheidenheid aan parcours en de daaraan verbonden technische moeilijkheden. De gevolgen kunnen desastreus zijn, wat blijkt uit de mas-

sale vernietiging van de vegetatie en de bodem vooral aan de voet van deze rotspartijen. Maatregelen worden geformuleerd voor het beheer van het gebied en het in goede banen leiden van het toerisme en de recreatie.

10h15

Natuur voor mensen en mensen voor natuur.

Lezing door de heer **Bram van de Klundert**, projectleider en hoofd van de afdeling **Strategie en Kennis van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij**. De directie natuurbeheer heeft afgelopen jaar een project onder de naam Operatie Boomhut uitgevoerd. In dit project is op tal van manieren dialoog gevoerd over de betekenis van natuur voor mensen, de wensen die mensen hebben en de manieren waarop we daaraan tegemoet zouden kunnen komen. Er is een groot aantal congressen geweest, veel wetenschappelijk onderzoek gedaan, prijsvragen georganiseerd, debatten met specifieke doelgroepen gehouden en tenslotte is er een grote landsdekkende enquête gehouden over de wensen van mensen. Het project en de betekenis die dat heeft voor het nederlandse Natuurbeleid zal in het kort worden uiteengezet terwijl aan de enquêteresultaten aandacht zal worden gegeven.

10h40

Koffiepauze.

10h55

Problematiek van de natuur in een grootstedelijk randgebied.

Lezing door mevrouw **Gisèle Weyembergh**, **opdrachthoudster in het informatiecentrum voor het Zoniënwoud voor de Vrije Universiteit Brussel (VUB) en het Brussels Instituut voor het Milieubeheer (BIM)**.

De werkzaamheden van het Informatiecentrum van het Zoniënwoud. Voorstelling van de maatregelen om de recreanten op een verantwoorde manier van het Zoniënwoud te laten genieten. Opgedane ervaringen met bezoekers en maatregelen ter bescherming van de natuur.

Lezing door de heer **Patrick Bulteel**, **Tournesol-Zonnebloem vzw, Centre régional d'Initiation à l'Ecologie (CRIE)**. Tussenkomen van de verenigingen in het beheer van de natuur.

11h20

Instrumenten inzake NME in Vlaanderen.

Lezing door de heer **Paul Claus** van de **afdeling Natuur van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap**.

De Vlaamse overheid voert een NME-beleid via allerlei instrumenten.

In 1998 werd een decreet op het natuurbehoud goedgekeurd waarin een hoofdstuk over doelgroepenbeleid werd opgenomen. Daarnaast zijn er een aantal middelen waarmee de overheid haar doelstellingen kan waarmaken. Zo werden in Vlaanderen meerdere Regionale Landschappen opgericht, naast ook Ecologische Impulsgebieden.

Bijzondere inspanningen werden gedaan om bezoekerscentra en natuureducatieve centra op te richten. De Vlaamse Overheid participeert in of organiseert zelf meerdere dagen/weken van de Natuur/het Park/het Bos. De aanpak is op dit ogenblik sterk ad hoc gericht. Vragen worden gesteld over een meer efficiënte aanpak.

11h40

Aanbevelingen.

Afsluitende samenvatting met een reeks aandachtspunten en aanbevelingen door de heer **ir. Marc Cherretté**, **afdelingshoofd van de afdeling Algemeen Milieu- en Natuurbeleid van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap**.

« LEERBOERDERIJEN EN DUURZAME ONTWIKKELING »

Luxemburg : 8 – 10 november 2000

Conferentie te Larochette

Aanbevelingen n.a.v. de Benelux Conferentie over leerboerderijen en duurzame ontwikkeling, 8, 9 en 10 november 2000 in Larochette

1. Opzetten van structuren ter bevordering van informatie- en ervaringsuitwisseling tussen de verschillende soorten boerderijen die NME-activiteiten aanbieden om met name te bespreken welke waarden dienen te worden meegegeven.

Het lijkt immers logisch dat de leerboerderijen en productiebedrijven met NME-structuur naar complementariteit streven en dezelfde boodschap trachten over te brengen. De leerboerderijen leggen meer de nadruk op het leerproces, de ontplooiing van het kind en zullen daarbij vooral zintuigen en gevoelens aanspreken. De productiebedrijven brengen de kinderen dicht bij de stiel van de boer ; zij leren voor- en nadelen van de boerenstiel aan den lijve ontdekken.

2. Plaatsen van het verblijf op de boerderij in een bredere context van natuurbehoud en milieubescherming en integratie in een ruimer programma voor milieu-educatie, waarbij een link wordt gelegd tussen het stadsleven van de kinderen en het boerderijbezoek voor een visuele, auditieve, gevoelsmatige ervaring.

3. Uitwerken van een methode om gedragswijzigingen bij kinderen te beoordelen.

4. Nadenken over het opzetten, in het kader van een duurzame ontwikkeling, van projecten om de kloof tussen landbouw en milieu te dichten.

5. Uitwerken van een officieel erkenningssysteem voor de verschillende soorten boerderijen, waarbij als eisen worden gesteld:

- een kwalitatief hoogstaand onthaal en dus gekwalificeerd personeel
- lokalen voor NME-activiteiten, eetgelegenheid, accommodatie die allemaal aangepast zijn aan de verschillende doelgroepen (kinderen, volwassenen, scholieren, internaat, externaat, zomerstages enz...) met aandacht voor de regels inzake hygiëne, veiligheid enz.
- uitwerken van adequate NME-activiteiten, mappen of informatie, het nodige leermateriaal afgestemd op de leeftijd van de doelgroep, doelstellingen, ...

6. Vrijmaken van de nodige subsidies voor NME-activiteiten en voor infrastructuur op de boerderijen. Deze zullen anders moeten zijn naar gelang het gaat om productiebedrijven of leerboerderijen.

- Ingeval van productiebedrijven is het doel van het verblijf meestal het potentieel van de boerderij optimaal te gebruiken of te diversifiëren om financiële redenen
- Ingeval van leerboerderijen, die niet moeten leven van de opbrengsten van hun landbouwprodukten, zullen de kosten voor de infrastructuur moeten deel uitmaken van het werkingsbudget. Dit werkingsbudget zal voldoende hoog moeten zijn om voor officiële erkenning als leerboerderij in aanmerking te komen.

« EDUCATIETECHNOLOGIE, MILIEU EN MODERNITEIT: WAT IS DE INZET? »

Waals Gewest : 12 – 14 december 2001

Conferentie te Mons

benelux

Benelux Economische Unie
Bijzondere Commissie voor het Leefmilieu
Sectie " Natuurbehoud en landschapsbescherming "
Werkgroep " Educatie, informatie en communicatie "

Educatietechnologie,
milieu en moderniteit: wat is de inzet?
contacten, brainstorming, verkenning, aanbevelingen

Vijftiende Benelux-werkconferentie
*voor iedereen die zich bezighoudt
met communicatie, educatie en milieu*

12 t.e.m. 14 december 2001 te Mons
Waals Gewest - België

Een organisatie van het Ministerie van het Waals
Gewest in samenwerking met het Instituut
d'Eco-pédagogie, onder auspiciën van José Happart,
Minister van Landbouw en Landelijke gebieden,
en de ondersteuning van de stad Mons
Deelnamekosten: 3.000 BEF / 74,37 €

INLICHTINGEN EN INSCHRIJVINGEN

Ministère de la Région Wallonne
Division de la Nature et des Forêts
Avenue Prince de Liège, 15 – 5100 JAMBES – België
Véronique Joniaux – Tel. +32(0)81 33 58 36

PEDAGOGISCHE COÖRDINATIE

Institut d'Eco-Pédagogie – ee-iep@guest.ulg.ac.be

Institut d'Eco-Pédagogie

benelux

Le Ministre wallon de l'Agriculture
et de la Ruralité

Educatietechnologie, milieu en moderniteit : wat is de inzet ?

12 t.e.m. 14 december 2001 te Mons

I N S C H R I J V I N G S F O R M U L I E R

Mevrouw / De Heer:

Organisatie:

Functie:

Adres:

Postcode:

Woonplaats:

Land:

Telefoon:

Fax:

E-mail:

☒ Schrijft zich in voor de vijftiende Benelux-werkconferentie

Handtekening:

In de volgende rubrieken schrappen wat niet past en graag de gevraagde informatie verstrekken

Ik reis per trein naar Mons
Aankomsttijd station Mons: _____

Graag maak ik gebruik van de pendelbus:

bij aankomst: • woensdag, van het station naar het hotel

• woensdag, van het station naar het conferentiegebouw

bij vertrek: • vrijdag, van het conferentiegebouw naar
het station in Mons

De dienstregeling voor de pendelbus wordt U na inschrijving medegedeeld

Ik wens niet te overnachten

Graag overnacht ik voor de nacht:

• van woensdag op donderdag • van donderdag op vrijdag

Ik stem in met een overnachting in gemeenschappelijke kamer
(twee of drie bedden). Ik geef hier de deelnemer(s) met dewelke ik
zo mogelijk de kamer wens te delen:

Ik vraag een kamer single (opgelet voor tarief en mogelijkheden),

Graag maak ik gebruik van het aanbod van een lunch woensdag
om 12.00 uur in het hotel

Ik neem deel aan de avondmaaltijd:

• op woensdagavond om 20.30 uur

• op donderdag avond om 18.30 uur

Ik wens een bijzondere maaltijd (vegetarisch, ...):

Ik stort dus (zie "inschrijvingstarieven"):
3.000 BEF / 74,37 € 2.500 BEF / 61,97 € 4.000 BEF / 96,16 €
op de rekening 001-2410397-23 van het **Institut d'Eco-Pédagogie**
Dpt de Botanique B22 – Sart Tilman – 4000 LIEGE
met de vermelding "Benelux-werkconferentie" en uw naam

*Gelieve dit formulier zo spoedig mogelijk en uiterlijk 26 novembre 2001
naar het hiernavolgend adres terug te zenden:*

Division de la Nature et des Forêts - Véronique Joniaux
Avenue Prince de Liège 15 - 5100 JAMBES - België

benelux

Educatietechnologie, milieu en moderniteit: wat is de inzet?

P R O G R A M M A

WOENSDAG 12 DECEMBER

Vanaf 11.00 u:

Ontvangst en inchecken deelnemers/deelneemsters in hotel
Omstreeks 12.00 uur wordt een maaltijd aangeboden.

13.00 u: Ontvangst en inschrijving deelnemers/deelneemsters in het conferentiegebouw.

14.00 u: **Opening van de conferentie** door José Happart, Waalse Minister van Landbouw en Landelijke gebieden en door Claude Delbeuck, Directeur-Generaal, Directoraat-Generaal voor Natuurlijke Hulpbronnen en Milieu van het Ministerie van het Waals Gewest en door.
Welkomstwoord door de Secretaris-Generaal van de BEU.
Presentatie programma en algemene opzet van de conferentie door Stéphane Noirhomme van het Institut d'Eco-Pédagogie.

15.00 u: **Reeks uiteenzettingen** over het thema "*Educatie en media in de loop der tijd*"

Jean Thérér, pedagoog, professor emeritus aan de Universiteit de Liège:
"*Welke opvoeding voor welke gemeenschap?*"

Pierre Stegen, lector voor het Centre interfacultaire de formation des enseignants bij de Universiteit de Liège en opleidingsadviseur bij het Institut d'Eco-Pédagogie:
"*Enkele bouwstenen voor een lesrooster om de rol van het milieu in de educatieve praktijken te begrijpen.*"

Anne Versailles, consultant wetenschappelijke en milieu-communicatie en educatie en projectleider van het Réseau d'Information et de Diffusion en Education relative à l'Environnement (Réseau IDEE):
"*Het tijdperk van de ICT's (milieueducatie in een tijdperk van de Informatie- en Communicatietechnologie).*"

16.00 u: Pauze

16.30 u: Vervolg uiteenzettingen

17.00 u: **Vragenuurtje** tussen deelnemers/deelneemsters en sprekers.
Formuleren van sleutelwoorden als insteek bij het debat op vrijdagochtend

18.00 u: Pauze

19.15 u: **Ontdekking van het Mundaneum**, utopia rond kennis en communicatie

19.45 u: **Officiële ontvangst** door Elio Di Rupo, burgemeester van Mons, in het Mundaneum

20.30 u: Avondmaaltijd in het Académie des Métiers, des Arts et des Sports te Mons

Vrije avond

DONDERDAG 13 DECEMBER

- 9.00 u:** Presentatie dagprogramma
Opening van een permanent forum (*internetpresentaties, CD-ROM, documentatie,...*)
- 09h30:** Workshops naar keuze
- Roel Van Raaij, senior beleidsmedewerker Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, secretaris stuurgroep Leren voor Duurzaamheid/NME21; Ruud Marshall, Directeur consultantschap Natuur en Milieu Educatie – Noord-Holland; Ellen Reehorst, project Digitale Onderwijs Ontwerp Ruimte (DOOR); Rolf Wiinstra, project Codename Future; Michiel van Yperen, project Globe:
"Informatie- en Communicatietechnologie. Projectondersteuning inzake natuur- en milieueducatie: projecten gericht op de leerlingen, projecten gericht op opvoeders."
 - Anne Versailles, consultant wetenschappelijke en milieu-communicatie en educatie en projectleider van het Réseau d'Information et de Diffusion en Education relative à l'Environnement:
"Zijn eigen site concipiëren of een kiezen voor een site Natuur- en Milieueducatie: enkele bouwstenen voor een analyse."
 - Paul Stryckers, directeur Centrum Natuur- en Milieueducatie te Antwerpen en Rik Palmans, leerkracht Informatie- en Communicatietechnologie en biologie in het Ecole de Promotion sociale Voerstreek:
"Project Educatie Schelde-estuarium. Scheldegids.org en schelde-estuarium.net: een kritische aanpak in functie van het onderwijs"
- 10.30 u:** Workshops naar keuze
- Christine Partoune, docente bij het Institut d'Eco-Pédagogie en assistente in de didactiek van de aardrijkskunde aan de Université de Liège:
"Hyperpaysages, of het belang om een virtueel landschapsbezoek op te zetten".
 - Michel Ericx, opleider in eco-pedagogie en Internet-technologie:
"Ontdekking van drie educatieve internetsites achter de schermen."
 - Michel Grevis, Leerkracht, administratieve coördinator van het Centre d'Ecologie et de la Jeunesse te Hollenfels in het Groothertogdom Luxemburg:
"Een internetsite voor een Centrum voor ecologie: een bezinning over de moeilijkheid zichzelf voor te stellen."
- 11.45 u:** Lunch
- 14.00 u:** Bezoek van de Mont de l'Héribus in Cuesmes, in gezelschap van Eric Gillet, doctor Wijsbegeerten, werkt momenteel in de ontwikkeling van informatica:
"De beklimming van een steenberg: een aanleiding voor een virtueel bezoek aan onze voorstellingen. Tussen hemel en aarde, tussen natuur en cultuur, tussen verleden en toekomst: een landschap verkennen waarin de complexiteit van ons wezen t.o.v. de wereld blijkt."
- 16.00 u:** Pauze
- 16.30 u:** Bezoek aan PASS (*Parc d'Aventures Scientifiques Mons-Frameries*) te Frameries
Ontmoeting met Christine Bluard (*museumdeskundige*) over de integratie van nieuwe technologie in de museumkunde van Pass en met Gilles Bertrand (*expert audiovisuele middelen-informatica*) over het gebruik van nieuwe technologie bij jongerenanimatie.
- 18.30 u:** Avondmaaltijd in PASS
- 20.30 u:** Film "Thomas est amoureux" van Pierre-Paul Renders
Debat in aanwezigheid van de regisseur.
- ... Vrije avond

VRIJDAG 14 DECEMBER

- 9.30 u:** Een overzicht van de op woensdag ingebrachte sleutelwoorden Schets van de discussie-onderwerpen
- 10.00 u:** Discussie in groepjes
- 11.30 u:** Samenvattende rapportage en aanbevelingen
- 12.00 u:** Officiële afsluiting
- 12.15 u:** Broodjes

Brussel, 25.01.02
SG/REG (2002) 40 herzien

Vertaling

**Inleidende notitie bij de aanbevelingen naar aanleiding van
de vijftiende BENELUX-conferentie van 12 t.e.m. 14 december 2001 te Mons:
"Educatietechnologie, milieu en moderniteit: wat is de inzet?"**

De slogan van de vijftiende BENELUX-conferentie van 12 t.e.m. 14 december 2001 luidde "Educatietechnologie, milieu en moderniteit: wat is de inzet?". Tijdens deze conferentie kon informatie worden verspreid en een debat worden gevoerd over de nieuwe technologie (NT) ten dienste van Natuur en Milieu-Educatie (NME). Naar aanleiding van de presentaties, de workshops en debatten werden aanbevelingen opgesteld die tot de verschillende actoren van NME en de beleidsmakers terzake werden gericht. Met de aanbevelingen wordt een overzicht gegeven van de bevindingen m.b.t. het gebruik van NICT (nieuwe informatie- en communicatietechnologie) bij NME en ten slotte een opsomming van de behoeften terzake.

Alvorens nader in te gaan op deze aanbevelingen wordt hierna e.e.a. gespecificeerd en verhelderd.

Onder NICT wordt verstaan Nieuwe Informatie- en Communicatietechnologie, waarvan thans vrijwel universeel gebruik wordt gemaakt: o.m. computers, cd-rom, internet, e-mail, webcams, televisie, softwareespakketten, kaartensoftware. Deze hulpmiddelen blijken weliswaar noodzakelijk voor werk en studies, maar kunnen deze activiteiten inhoudelijk niet vervangen. Wel kunnen ze de look, de vorm en de verspreiding ervan optimaliseren.

Tal van NME-medewerkers doen een beroep op NICT: vertegenwoordigers van NME-ondersteunende (privé- en overheids-)instellingen, leerkrachten, administraties en bestuurders in de sfeer van onderwijs en milieu, begeleid door de gebruikers van deze tools bij NME, met name de scholieren en studenten, maar ook iedereen die milieubewust is en die op dat vlak wil bijleren.

Nu al wordt het gebruik van NICT bij NME gestimuleerd en komt een debat op gang over in hoeverre NICT zinvol is, efficiënt is, vooropleiding vereist en hoe je met NICT moet omgaan.

Hierna volgen enkele voorbeelden:

- Gebruik van deze hulpmiddelen in kennismakingscentra van natuurgebieden en op leerboerderijen;
- Televisie-uitzendingen en reclamespots met het oog op milieubewustmaking;
- Videobanden over milieuthema's (bv. "Education à l'Environnement" van de Mediatheek van de Franstalige Gemeenschap);
- Websites waarop je kunt kennis maken met natuurlijke milieus, geïllustreerd met foto's: bijvoorbeeld de website www.scheldegids.org, www.nme-rotonde.nl, of www.ulg.ac.be/geoeco/lmg/hyperpaysages waar een virtueel bezoek van het landschap van de venen van Malchamps te Spa mogelijk is en een voorbeeld voor NME is (uitgevoerd door het Institut d'écopédagogie en gefinancierd door de heer Happart via het DGRNE, Waals Gewest);
- Internetsites om het bewustzijn voor milieuproblemen te vergroten: bv. de website van het IDEE-netwerk (www.reseau-idee.be, Voorlichting en informatieverspreiding over milieueducatie), www.poubelle.org, www.vuilnisbak.org, www.lerenvoorduurzaamheid.info, www.bepa-online.org, www.codenamefuture.nl, enz. Op een aantal van deze sites kun je eventueel commentaar kwijt;
- De websites van de gewestdirecties van milieu die informatie verschaffen over alle aan het milieu gerelateerde activiteiten;

- On-line verspreiding van handleidingen, publicaties, kaarten m.b.t. milieuproblemen;
- Productie en verspreiding van cd-roms in het teken van kennismaking met de natuur (fauna, flora...);
- Met kaartensoftware (GIS: Geografisch InformatieSysteem) kun je milieuproblemen in beeld brengen (o.m. natuurgebieden, ecologisch netwerk).

Deze hulpmiddelen kunnen o.m. in scholen, universiteiten, natuurgebieden en musea worden gebruikt.

Met de opsomming van deze voorbeelden ter bevordering van het gebruik van NICT bij NME zijn de verschillende tools zelf opgesomd, waarvoor de actoren middelen moeten vrijmaken en zich moeten inzetten.

De bevindingen en aanbevelingen inzake het gebruik van NICT bij NME, die uit deze conferentie zijn gedestilleerd, zijn op de volgende bladzijde op een rij gezet om u een beknopt overzicht te geven van de meest belangwekkende punten die de deelnemers aan deze conferentie in de verf hebben gezet.

De overleggroep "Educatie, Informatie en Communicatie" van de Sectie "Natuurbehoud en Landschapsbescherming" van de Benelux Bijzondere Commissie voor het Leefmilieu wil graag een vervolg breien aan het gebruik van NICT bij NME. Derhalve heeft de groep besloten om deze aanbevelingen, die als conclusies van de conferentie moeten worden beschouwd, ter informatie aan het Comité van Ministers van de Benelux en de andere bevoegde ministers toe te sturen.

Na de laatste vergadering van deze groep (21 januari 2002) zijn de aanbevelingen vastgelegd en is besloten om niet enkel deze aanbevelingen door te sturen, maar ook een discussie- en voorlichtingsforum over dit onderwerp op te zetten, eventueel in de vorm van een internetgemeenschap, waarmee al meteen een aanbeveling is uitgevoerd.

De groep blijft tevens verder als overleg- en organisatieorgaan voor NME in het algemeen optreden. De volgende Benelux-conferentie inzake Milieueducatie heeft eind 2002 te Brussel plaats.

Als bijlage gaan ter informatie de aanbevelingen met betrekking tot het gebruik van nieuwe informatie- en communicatietechnologie bij natuur en milieu-educatie.

De deelnemers aan de Vijftiende Benelux Werkconferentie « Educatietechnologie, milieu en moderniteit : wat is de inzet ? », bijeengekomen in Bergen-België van 12 tot 14 december 2001,

Gevraagd door de beleidsverantwoordelijken van de Benelux naar de integratie van de NICT (nieuwe informatie- en communicatietechnologieën) in de praktijken van de Educatie voor het Milieu (EvM),

Constateren :

- Dat niet iedereen in de samenleving op gelijke wijze deelneemt aan het toenemend gebruik van de NICT en dat deze NICT evenmin in alle sectoren van de maatschappij weten door te dringen,
- Dat de educatieve sector in het algemeen, naast de door de overheid geleverde inspanning om uitrustingen aan te schaffen, er niet in slaagt de « digitale kloof » te dichten,
- Dat in de educatieve sector, de tekorten inzake middelenbeheer, opleiding (basis- en voortgezette opleiding), operationele steun en evaluatie ertoe leiden dat elementaire pedagogische doelstellingen niet kunnen worden gehaald,
- Dat in de sector van de Educatie voor het Milieu met name, een geëigende minimale institutionele ondersteuning voor het ontwikkelen van geïntegreerde en gecoördineerde strategieën voor uitrusting, opleiding en educatieve produktie op zich laat wachten,

Onderstrepen :

- Dat de nieuwe educatieve technologieën extra-tools zijn die gezien moeten worden als een aanvulling op de traditionele middelen van de EvM (terreinpraktijk) en in geen geval in de plaats ervan treden,
- Dat deze technologieën moeten beschouwd worden als middelen ten dienste van pedagogische projecten en geen doeleinden op zich mogen worden, zoniet creëert men een vervreemdende economische en financiële afhankelijkheid,
- Dat de onderzoeks- en evaluatieinspanningen op lange termijn moeten worden ondernomen en voortgezet om educatieve kringen voortdurend op de hoogte te houden van de beste gebruiksmogelijkheden van deze middelen ;

Besluiten dus, vanaf vandaag, op eigen initiatief, na afloop van de Vijftiende Werkconferentie, de gedachtewisselingen en debatten via alle nuttige kanalen en met name via Internet voort te zetten,

En bevelen het Comité van Ministers van de Benelux aan :

- De dialoog tussen de betrokken actoren te faciliteren,
- Alle reeds geïnitieerde inspanningen te ondersteunen,
- Middelen vrij te maken voor het actualiseren van uitrustingen en opleidingen van het educatieve personeel om de actoren van de Educatie voor het Milieu in staat te stellen de lopende projecten voort te zetten en nieuwe educatieve strategieën te ontwikkelen,
- Een specifieke structuur voor het aansturen, ondersteunen en evalueren van het optimale gebruik van de NICT op het gebied van Educatie voor het Milieu op te richten.

« INTERPRETATIECENTRA VOOR DE OPWAARDERING VAN EEN SPECIFIEK GEBIED OF GROENE RUIMTE »

Brussels Gewest : 26 – 27 februari 2003

Conferentie te Brussel

Benelux Economische Unie

**Secretariaat-generaal
Bijzondere commissie voor het Leefmilieu**

**Afdeling «Natuurbehoud en
landschapsbescherming»**

**Wergroep «Opvoeding, informatie en
communicatie»**

IBGE - BIM

**BENELUX
ECONOMISCHE UNIE
Secretariaat-generaal
Tel. 0032 2/519.38.92
Fax. 0032 2/519.38.94
Regentschapsstraat 39
1000-Brussel
BELGIE**

16de Benelux-werkconferentie

26 en 27 februari 2000

**Interpretatiecentra voor de
opwaardering van een
specifiek gebied of groene
ruimte**

**Een organisatie van het Brussels
Instituut voor Milieubeheer (BIM)**

09u45 : Ontvangst en inschrijving van de deelnemers aan de Conferentie

10u30 : **Verwelkoming en opening van de Conferentie** door de heer Eddy Baldewijns, adjunct Secretaris-generaal van de Benelux en door de heer Serge Kempeneers, Directeur van de Afdeling Groene Ruimten van het BIM.

Toespraak door de heer Didier Gosuin, Minister van Leefmilieu van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

11u00 : **Synthese van de uiteenzettingen** over het thema van de interpretatiecentra tijdens vorige Conferenties

11u50 : **Audiovisuele montage, gevolgd door een debat**

12u30 : Lunch

13u30 : **Reeks van 3 uiteenzettingen** met de subthema's van de sociale, stedelijke en landelijke benadering en de subthema's van de gebiedsgerichte benadering (biologische diversiteit, recreatieve benadering, bosbouwkundige benadering en exploitatie, toeristische benadering)

Na elke uiteenzetting volgt een debat.

- De heer André Gob, Professor aan het Departement « Muséologie » van de "Université de Liège"

« Interpretatiecentra, een oud idee met toekomst »

- Mevrouw Magreeth Broens, schrijfster **« Een gefundeerde benadering voor het bepalen van een NME centrum door te kiezen voor functies, doelgroepen, activiteiten en vervolgens faciliteiten (o.m. de ruimten, het gebouw). Resultaat van een sociaal-wetenschappelijk praktijkonderzoek onder NME-ers in Nederland op beleidsniveau en werkvelden waarmee NME te maken heeft »**

- De heer Henri Drenth, Directeur-generaal van l'Espace Naturel Métropolitain, een gemengde vereniging van veertig steden van de Rijksse metropool en de stedelijke gemeenschap
« Van sedimentafzettingen tot een heus Interpretatiecentrum, de lange weg van het collectief bewust worden »

15u00 : Pauze

15u30 : **Verdere uiteenzettingen**

- Mevrouw Gike Neels, diensthoofd aan het Provinciaal Instituut voor Milieueducatie
« 10 jaar praktijkervaring in het Provinciaal Instituut voor MilieuEducatie »

- De heer Daniel Steenhaut, scenograaf
« Voorstelling en analyse van de aspecten van het scenografisch onderzoek m.b.t. de projecten van de Interpretatiecentra rond leefmilieu »

- De heer Dominique Bruggeman, belast met de leiding over de uitrustingen van het Parc naturel régional Scarpe-Escaut
« De uitrustingen van het Parc naturel régional Scarpe-Escaut: keuze voor de animatie van het grondgebied »

17u00 : **Vragen en antwoorden** tussen deelnemer(s) en spreker(s)

17u30 : Pauze

18u15 : **Vertrek voor de activiteit en avondmaaltijd**

18u45 : **Rondleiding** in het Rood Klooster en kennismaking met het Infocentrum Zoniënwoud

20u00 : **Officiële receptie** met Minister Didier Gosuin

Avondmaaltijd

Rondleiding met de bus: « Burgers tussen stad en industrie »

Langs het traject kan je (opnieuw) kennismaken met Brussel, zijn industriële ontwikkeling, zijn stedenbouwkundige omwentelingen en de strijd van zijn inwoners voor het verwerven van het algemeen stemrecht. De uitleg van La Fonderie beperkt zich niet tot de geschiedenis, er is sprake van een interpretatieve benadering.

10u30 : Pauze in La Fonderie

10u45 : **Bezoek aan het museum van La Fonderie en twee omliggende parken**

12u45 : Lunch

13u45 : **Discussiemoment**. Voorstelling van de thema's en vorming van de groepen

1) « Grote infrastructuren, kiosken, ... over de inhoud »
2) « De inrichting van het gebied: didactische en pedagogische benadering »

3) « De uitwerking van de pedagogische documenten : communicatietechnieken in relatie tot de specificiteit van het publiek en het gebied »

15u15 : Pauze

15u30 : **Synthese en aanbevelingen**

16u00 : Slot

16u30 : Proeverij van Brusselse bieren en kazen

Inleidende nota bij de aanbevelingen die voortvloeien uit de op 26 en 27 februari 2003 te Brussel gehouden zestiende BENELUX Werkconferentie

“Interpretatiecentra voor de opwaardering van een specifiek gebied of groene ruimte”

De zestiende BENELUX Werkconferentie vond plaats te Brussel op 26 en 27 februari 2003 en werd door het Brussels Instituut voor Milieubeheer (B.I.M.- I.B.G.E.) – Administratie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest georganiseerd. De conferentie had als thema : « *Interpretatiecentra voor de opwaardering van een specifiek gebied of groene ruimte* ».

De rond presentaties, workshops, discussies en bezoeken opgebouwde conferentie bood de gelegenheid informatie uit te wisselen en discussies te voeren over dit type onthaal- en informatiestructuur ten behoeve van het publiek. Het thema werd vanuit diverse invalshoeken benaderd : de multiculturele invalshoek met aandacht voor de maatschappelijke, stedelijke en landelijke dimensies en de gebiedsgerichte invalshoek waarbij de aspecten biologie, recreatie, toerisme, bosbouw en bedrijf aan bod kwamen. Bedoeling daarbij was via workshops te komen tot aanbevelingen teneinde de werking van bestaande centra te verbeteren en toekomstige centra op een gedegen manier te ontwerpen. De aanbevelingen zullen doorgeleid worden naar de verschillende actoren van natuur- en milieueducatie (NME), de beheerders van de interpretatiecentra, de sectorale beleidsmakers en het Benelux Comité van Ministers.

Sinds een twintigtal jaar werken de Benelux-partners nu al samen op het gebied van educatie, informatie en communicatie rond natuur en milieu.

Deze samenwerking vloeit voort uit de besluiten van de Derde Benelux Regeringsconferentie van 20 en 21 oktober 1975*. Tijdens die conferentie waren de Regeringen van oordeel dat de verbetering van het leefmilieu in het gehele Benelux-gebied een belangrijke doelstelling van de samenwerking in Benelux moest zijn. In het daarbij concreet uitgewerkte werkprogramma staat o.a. vermeld dat samenwerking op het gebied van natuur- en milieueducatie tot stand moet worden gebracht.

Met het oog op het uitvoeren van die besluiten is een Bijzondere Commissie voor het Leefmilieu ingesteld, die belast is met de behandeling van vraagstukken inzake de coördinatie van beleidsaangelegenheden met betrekking tot het milieu en die daartoe secties en werkgroepen kan oprichten.

Nog steeds in die geest hebben de Regeringen door middel van een *Benelux-Overeenkomst op het gebied van natuurbehoud en landschapsbescherming*, die door het Benelux Comité van Ministers werd vastgesteld, nog concreter uitdrukking gegeven aan hun streven om tot een actief gemeenschappelijk milieubeleid te komen.

Tegen deze achtergrond kreeg de Benelux-werkgroep « Educatie, informatie en communicatie » een mandaat van de Sectie « Natuurbehoud en Landschapsbescherming » en houdt zij zich sinds 1984 bezig met het bijdragen tot het versterken en het afstemmen van de werkzaamheden die in de Beneluxlanden op het gebied van educatie en informatie m.b.t. natuurbehoud worden uitgevoerd.

Deze werkgroep wil een vervolgtraject aan de werkconferentie verbinden en de bevoegde hoge gezagdragers bewust maken van de behoeften van dergelijke centra in termen van leefbaarheid en duurzaamheid. Besloten werd daarom deze aanbevelingen aan de betrokken bestuurders maar ook aan de lokale actoren voor te leggen.

Deze aanbevelingen die van bevindingen en conclusies vergezeld gaan, worden op de volgende bladzijde opgesomd. Ze bieden een overzicht van de belangrijkste punten die de deelnemers aan de werkconferentie gezamenlijk op de voorgrond hebben kunnen stellen.

De volgende Benelux werkconferentie op dit terrein wordt door en in Nederland georganiseerd.

Voor nadere informatie, ook over regelgeving (zie *), kunt u terecht bij het Benelux Secretariaat-Generaal (m.naessens@benelux.be) en op de website (www.benelux.be).

De deelnemers aan de zestiende Benelux-conferentie "Interpretatiecentra voor de opwaardering van een specifiek gebied of groene ruimte", georganiseerd door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op 26 en 27 februari 2003,

Geïnterpelleerd door de overheden in de Benelux over wat wordt bedoeld met een interpretatiecentrum (functie, inhoud, ...) om ze te verbeteren dan wel op te richten in een geest van duurzaamheid,

Constaten :

- *Dat het gezien de specifieke situaties onmogelijk is een vademecum met pasklare oplossingen op te stellen*
- *Dat de term « interpretatiecentrum » tot verwarring leidt en niet dezelfde is in alle Beneluxlanden*
- *Dat het welslagen van het project afhangt van de gedachtevorming m.b.t. de projectvorming (doel ? welke infrastructuur ? publiek ? ...) evenals van de betrokkenheid van het publiek bij projecten cruciaal is (inspraak, enquêtes, ...)*

Besluiten :

- *Dat voorafgaand onderzoek voor de oprichting van deze centra op zeer gevarieerde terreinen (fauna, flora, landschap, geschiedkunde, economie, ...) stelselmatig moet worden opgezet*
- *Dat een lokale verankering bij de bevolking, bij lobby's uit het verenigingsleven, bij de verschillende gebruikers volstrekt noodzakelijk is (aandacht voor culturele, maatschappelijke en economische aspecten)*
- *Dat de faciliteiten geïntegreerd moeten zijn in de centruminfrastructuur en dat de technische middelen (gebruik van nieuwe efficiënte technologie) op het publiek zijn afgestemd*
- *Dat ten behoeve van de leefbaarheid de centra niet alleen zijn toegerust met een evoluerend vermogen (flexibele inhoud, aandacht voor infrastructuur), maar ook een netwerk vormen met het oog op complementariteit wat tot een betere grensoverschrijdende samenwerking leidt*
- *Dat bij lichte infrastructuur het technisch ondersteunend personeel (bijv. onderhoud) van een gebied nog meer aan het centrum verbonden is en verantwoordelijkheidsgevoel t.a.v. het centrum heeft.*
- *Dat de pedagogische documenten en de animatie-activiteiten (kwaliteit sprekers) op de doelgroep worden afgestemd (opleidingsniveau ; leeftijd ; verwachtingen ; groep of individuele bezoeker, ...), dat zij de pedagogische boodschap van het centrum en de doelstellingen ervan weergeven, dat zij de zintuigen en emoties van het publiek stimuleren*
- *Dat uitwijkgebieden of geleidingssystemen voor het publiek worden opgezet waarmee eventuele hinder van de bezoekers naar bepaalde punten wordt afgeleid, e.e.a. om sommige kwetsbare gebieden beter te beschermen*

En bevelen aan :

- *dat een interactieve website met o.a. de verschillende soorten documenten uitgegeven door de desbetreffende centra wordt opgezet*
- *dat het vraagstuk van de financiering opgelost wordt om deze centra op lange termijn levensvatbaar te maken*

Al deze punten kunnen in een « bestek » worden opgenomen in de aanloop naar de oprichting van een dergelijk centrum. Hierin worden de hoofdlijnen uitgezet die moeten worden gevolgd om het werk in goede banen te leiden, door o.m. het concept, de nagestreefde doelstellingen, de doelgroep,... vast te leggen om zo veel mogelijk te zorgen dat het centrum een succes is.

« NME IN DE STEDELIJKE OMGEVING: EEN BIJDRAGE AAN LEEFBAARHEID, DUURZAAMHEID EN PARTICIPATIE »

Nederland : 21 – 23 april 2004

Conferentie te Rotterdam en Den Haag

Woensdag 21 april

*Dagvoorzitter (tevens gastheer): Roel van Raaij
(Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit).*

- 10:00 uur Aankomst en inchecken hotel.
Novotel te Den Haag (Hofweg 5-7)
- 11:00 uur Ontvangst.
- 11:15 uur Welkomstwoord.
Ries Smits, wethouder Duurzaamheid en Nieuwe gebieden van de
gemeente Den Haag (gevraagd, nog niet bevestigd).
- 11:30 uur Inleiding door het Secretariaat van de Benelux: ontwikkeling van
opeenvolgende Beneluxconferenties.
- 11:50 uur Schets van de Nederlandse ontwikkelingen op het gebied van NME in de
stedelijke omgeving en introductie van de centrale onderwerpen van de
conferentie (Roel van Raaij).
- 12:05 uur Oriëntatie op leefbaarheid en duurzaamheid in de stedelijke omgeving.
Douwe Jan Joustra, programmamanager Duurzame Stedelijke
Vernieuwing bij het NIDO, gaat in op de kansen en knelpunten van het
'werken aan leefbaarheid en duurzaamheid in de stedelijke omgeving'.
Jacques Kraewinkels, departementshoofd Maatschappij en Groene
Ruimte van het Brussels Instituut voor Milieubeheer (IBGE-BIM,) zal hier
vanuit zijn eigen situatie op reflecteren.
- 12:45 uur Lunch.
- 13:30 uur Bezoek Nederlands Architectuur Instituut (NAI) te Rotterdam.
Peter Claeys, architect bij Mecanoo, geeft een lezing in het NAI over
duurzame stedelijke ontwikkeling. Daarna is er gelegenheid tot het
bezoeken van de exposities in het NAI.
- 14:15 uur Inleiding 'Duurzame Wijk' Rotterdam.
Kennismaking met nieuwe werkvormen en methoden, gebruikt in
het project 'Duurzame Wijk' Rotterdam (dienst Sport en Recreatie,
afdeling NME).

Vervolg woensdag 21 april

- 15:15 uur Excursie Rotterdam.
In subgroepen worden verschillende projecten bezocht, waarin gewerkt is aan bewonersparticipatie rond leefbaarheid en duurzaamheid.
- 17:30 uur Multicultureel Diner.
- 19:30 uur Leefbaarheid en Duurzaamheid in de stedelijke omgeving.
Jacques Kraewinkels (IBGE-BIM) vertelt hoe in Brussel bewonersparticipatie ingezet wordt bij de inrichting van de groene ruimte. Douwe Jan Joustra (NIDO) zal hierop reflecteren.
- 20:15 uur Groundwork.
Groundwork is een Engelse organisatie waarin NME en opbouwwerk verenigd zijn. Nic Durston, directeur Groundwork Southwark (Londen), zal een presentatie geven over de werkzaamheden van zijn organisatie rond participatie en duurzaamheid in Londen.

Donderdag 22 april

Dagvoorzitter: Bowine Wijffels (Cailin Partners)

- 09:00 uur Excursie Den Haag.
In subgroepen worden de projecten 'De Karavaan' en 'Duurzame Wijk' bezocht, waarin gewerkt is aan bewonersparticipatie rond leefbaarheid en duurzaamheid (Dienst Stadsbeheer, afdeling Milieucommunicatie).
- 12:00 uur Reflectie vanuit de praktijksituatie van België.
- 12:45 uur Lunch met informatiemarkt.
- 13:45 uur Samenwerking rond leefbaarheid en duurzaamheid.
Aan de hand van het project 'Neem de natuur in de wijk, de wijk in de natuur' zal Kees Stuurop, senior projectontwikkelaar van het Landelijk Centrum Opbouwwerk (LCO), ingaan op de samenwerking tussen verschillende partijen betrokken bij participatie rond leefbaarheid en duurzaamheid in het algemeen (zowel landelijk als lokaal) en tussen milieueducatie en het opbouwwerk in het bijzonder (LAMIGO).
- 14:15 uur Projectpresentatie 'Atlas van Luik'
Mevrouw Christine Partoune (Université de Liège) vertelt over het instrument 'Atlas van Luik'.
- 14:45 uur Inleiding sociaal leren.
- 15:15 uur Workshoprondes
I Nieuwe samenwerkingsvormen en doelgroepen
Inleider: Madelon Awater
(Gemeente Den Haag, afdeling Milieucommunicatie)
Voorzitter: Stéphane Noirhomme, représentant d'Education – Environment.

II Nieuwe werkvormen en werkwijze
Inleider: Kees Stuurop (LCO).
Voorzitter: Martine Lejeune, (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap).
- 18:00 uur Presentatie workshopresultaten.
- 18:30 uur Duurzaamheid in herstructurings- en nieuwbouwwijken.
Theo Kuijpers Programmamanager duurzaamheidscommunicatie
Leidsche Rijn te Utrecht gaat in op verschillen en overeenkomsten bij het werken aan duurzaamheid in herstructurings- en nieuwbouwwijken.
- 19:00 uur Diner in hotel Novotel te Den Haag.

Vrijdag 23 april

Dagvoorzitter: Arjen Wals (Vakgroep educatie en competentiestudies, Wageningen Universiteit).

- 09:00 uur Ontvangst Ministerie van LNV (Bezuidenhoutseweg 73)
- 09:30 uur Voorstel Slotverklaring.
Arjen Wals geeft een impressie van de twee voorgaande dagen en presenteert een voorstel voor een slotverklaring.
- 10:30 uur Workshops
Onder leiding van Martine Lejeune, Stéphane Noirhomme en Roel van Raaij, worden in 3 workshops aanbevelingen voor beleid geformuleerd.
- 12:00 uur Presentatie workshopresultaten.
- 12:45 uur Lunch
- 13:45 uur Presentatie definitieve slotverklaring door Arjen Wals.
- 14:00 uur Afsluiting door Roel van Raaij.

Campagne Duurzame wijk

Dit dartbord is ontwikkeld in het kader van het project 'Duurzame Wijk' door de dienst Sport en Recreatie van de gemeente Rotterdam. Het instrument is gebruikt om met bewoners over duurzaamheid in hun wijk te praten.

SLOTRESOLUTIE 17^e BENELUXCONFERENTIE
INZAKE NATUUR- EN MILIEU-EDUCATIE - NME

De deelnemers aan de 17^e Beneluxconferentie genaamd "*NME in de stedelijke omgeving: een bijdrage aan leefbaarheid, duurzaamheid en participatie*", georganiseerd door Nederland op 21-22-23 april 2004, doen, na het vaststellen van constatering, overwegingen en conclusies, gemeenschappelijke aanbevelingen aan de respectievelijke overheden.

De deelnemers constateren:

- Dat een steeds groter deel van de bevolking in een stedelijke of verstedelijkte omgeving woont, werkt en leeft,
- Dat in deze stedelijke omgeving meer wensen, belangen en waarden in een kleiner wordende fysieke omgeving plaatsvinden,
- Dat natuur in de stedelijke omgeving vaak nog slechts marginaal aanwezig is. Dat het moeilijk is om mensen betrokken te krijgen en te houden bij hun fysieke leefomgeving en de samenleving zelfs als al heel wat initiatieven bestaan op dit gebied,
- Dat er een grote ongelijkheid bestaat in de fysieke omgeving en leefomstandigheden en sociale cohesie bij verschillende wijken en buurten en gemeenschappen,
- Dat in deze stedelijke omgeving een grotere dynamiek zal zijn en sociale veranderingen sneller gaan dan dat de fysieke omgeving zich kan zal aanpassen,
- De (groot) stedelijke samenleving steeds meer multicultureel aan het worden is,
- Het gevaar bestaat dat de natuur in de huidige en toekomstige samenleving steeds verder gemarginaliseerd zal worden,
- Hierdoor mensen opgroeien zonder de belangrijke "directe ervaringen" (eerste-hands-ervaring) met natuur, waardoor de binding met natuur steeds moeilijker wordt,
- Deze trend zal zich in de toekomst doorzetten.

Overwegende dat:

- De verbinding van mensen met hun omgeving een belangrijke voorwaarde is voor burgerschap (en vice versa),
- Directe natuurervaringen wezenlijk zijn voor het opgroeien en het welbevinden van mensen, en voor kinderen in het bijzonder,
- Stedelijke ontwikkeling niet alleen een technische aangelegenheid is, maar vooral ook "mensenwerk",
- Duurzaamheid pas concreet wordt in lokale contexten,
- Duurzaamheid geen vaststaand doel is, maar een zoektocht (proces) naar een evenwicht tussen sociale, ecologische en economische aspecten van de samenleving,
- Gezocht moet worden naar nieuwe rollen en taken voor NME in relatie tot andere actoren en partijen,
- Hierdoor de NME in toenemende mate een procesmatig karakter krijgt,
- (Politieke) opdrachtgevers nog weinig initiatieven nemen om NME in te zetten in relatie tot samenlevingsopbouw, leefbaarheid en duurzaamheid,
- Participatie geen vanzelfsprekendheid is, maar door positieve actie en ondersteuning kan worden gegenereerd.

En concluderen dat:

(De getallen tussen de haakjes geven de frequentie aan waarmee men heeft ingestemd met het genoemde argument)

- De nieuwe dynamiek in de stedelijke omgeving vraagt om te herorienteren op de rol van NME (4);
- Het van belang is de wensen, ervaringen en competenties van stadsbewoners (ook) als uitgangspunt te nemen en zich niet enkel te richten op het overdragen van (groene) informatie (4);
- Er meer sporen in de NME moeten onderkend worden zoals werken aan participatie in de wijk en ecologische basisvorming;
- waar de competenties van NME – organisaties tekort schieten moet gezocht worden naar nieuwe partners (9);
- Het zinvol is de met NME aan te sluiten bij leefbaarheid van stadsbewoners en vandaar uit te werken naar duurzaamheid (7);
- Hiervoor een afgestemd partnerschap tussen NME en andere organisaties die werken aan opbouw van de samenleving en omgeving een noodzakelijke voorwaarde is (3);
- Het nodig is dat men de meest adequate werkmethoden definieert, afgestemd op het publiek in al zijn diversiteit en dat zij worden versterkt of aangepast;
- Het nodig is het besef verder te versterken van de verbinding tussen de stad en het buitengebied (3).

Op basis hiervan doen zij de volgende aanbevelingen:

(De getallen tussen de haakjes geven de frequentie aan waarmee men heeft ingestemd met het genoemde argument)

- Samenwerking tussen NME sector, opbouwwerk en andere sectoren op lokaal vlak moet worden gestimuleerd,
- De ondersteuning van initiatieven die reeds gaan in de richting van de vele dwarsverbanden die bestaan tussen een stad en het buitengebied voort te zetten (1),
- Verschillende programma's voor de verschillende contexten in de stad te ontwikkelen met inachtneming van een langetermijn-perspectief en op een aansprekende en concrete wijze (1),
- Eens het participatieproces loopt, is het beter te spreken van partners dan van doelgroepen en is het goed om de competenties van de mensen aan te spreken (3),
- Landelijke en lokale overheden moeten elkaar kunnen aanspreken op de mogelijkheden van de inzet van NME voor leefbaarheid en duurzaamheid (5),
- Projecten waarbij natuur in relatie wordt gebracht met leefbaarheid en duurzaamheid moeten worden gestimuleerd, ook buiten de kansarme wijken (5),
- Onderzoek naar de educatieve vormen van o.a. sociaal leren moeten zowel vanuit de (academisch) theoretische concepten als vanuit de praktijksituaties verder ontwikkeld worden in interactie met elkaar (5),

- ***Uitwisselen van (inter)nationale ervaringen met vernieuwende vormen van NME moeten worden gestimuleerd, zo mogelijk ondersteund door Europese financiering (7),***
- ***Als er ondersteuning aan inspanningen voor de verbetering van de leefomgeving worden genomen, dan moeten zij in een langetermijnperspectief geplaatst zijn (12),***
- ***Bij het totstandkomen van het beleid rond stedelijke ontwikkeling is het noodzakelijk dat verschillende sectoren samen betrokken worden om te komen tot een geïntegreerd beleid (12). Hiervoor moeten op nationaal en gewestelijk niveau interdepartementaal contacten gelegd worden om dit te ondersteunen (13),***
- ***Vanuit het beleid niet alleen aandacht moet zijn voor projectresultaten, maar ook voor de kwaliteit van het proces (23).***

benelux

« ALLES KAN BETER : STRATEGIEEN VOOR EEN BETER BEREIK VAN DE BURGER »

Vlaams Gewest : 30 november – 2 december 2004

Conferentie te Haasrode

18de Benelux werkconferentie Natuur- en Milieueducatie

Alles kan beter

Strategieën voor een beter bereik van de burger

Conferentievoorzitter: Hans Bruyninckx
Brembergcentrum, zaal Brabo H1, Haasrode

Dinsdag 30 november 2004

Vanaf 9u	Onthaal en inschrijving
10u	Vertrek van de bus aan het station van Leuven naar het conferentiecentrum Bremberg
11u-11u15	Opening van de conferentie door dhr. Eddy Baldewijns, Belgisch Adjunct-Secretaris-Generaal van de Benelux
11u15-11u30	Uiteenzetting verloop van de conferentie en programma door de conferentievoorzitter
11u30-12u	Verdrag van Aarhus Marc Smaers, afdeling Europa en Milieu, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap Als inleiding op het thema van de conferentie wordt een internationaal kader geschetst. Het Europees Verdrag van Aarhus stelt onder andere dat overheden het publiek moeten assisteren bij de inspraak over besluitvorming. Daarvoor moet tijdig relevante informatie over nieuwe voorstellen beschikbaar zijn, moet het publiek zijn mening kenbaar kunnen maken en moet de overheid met de resultaten van deze inspraak rekening houden. Het belang van educatie in dergelijke processen wordt benadrukt.
12u-12u30	Debat en aanbevelingen onder leiding van de conferentievoorzitter
12u30-14u	Broodjesmaaltijd
14u-15u45	Praktijkvoorbeelden van strategieën en methodieken Werkwinkels deel 1: milieuzorg op evenementen (Bart Desmedt, Smash Events) (zaal Brabo H1a) campagne 'Met belgerinkel naar de winkel' (Bram Dousselaere, BBL) (zaal Kapel H5) natuurbeheersproject met gehandicapten (Rainer Franzen, Dagcentrum Garnstock en Guy Hageman, Réserves Naturelles) (zaal Brabo H1b) campagne 'Watercontracten en watermeesters' (Hilke Evenepoel, WWF) (zaal Cardijn H2, nederlandstalige werkwinkel)
15u45-16u15	Pauze
16u15-18u	Praktijkvoorbeelden van strategieën en methodieken Werkwinkels deel 2: vrijwilligersproject (Kris Dens, Igemo) (zaal Brabo H1a) CD-ROM beter verhuizen (Marleen Kwak, SME Milieuadviseurs) (zaal Cardijn H2, nederlandstalige werkwinkel) NME voor volwassenen: ervaringen van het IEP (Stéphane Noirhomme, Institut d'Eco-Pédagogie) (zaal Brabo H1b) aanpak en werking van Taxistop, project 'autocombi' (David Van Kesteren, Taxistop) (zaal Kapel H5)
18u-19u45	Avondmaal
20u-22u	Ontvangst op het stadhuis van Leuven door de burgemeester dhr. Louis Tobback Rondleiding met gids in het stadhuis (1 nederlandstalige en 1 franstalige gids beschikbaar)

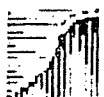
Woensdag 1 december 2004

Vanaf 8u	Ontbijt
9u-9u15	Natuur- en milieueducatie, participatie en draagvlakverbreding Inleider Pieter Leroy, Universiteit Nijmegen
9u15-9u45	Betrokkenheden (doelgroepen) en beelden in natuurbeleid Dirk Bogaert, Arteveldehogeschool Natuurbeelden en doelgroepen: wie zijn de actoren en welke zijn de gehanteerde natuurbeelden? Lessen uit de communicatie rond het Vlaams Ecologisch Netwerk.
9u45-10u15	Vraagstukken in het gebiedsgerichte natuurbeleid Ilse Loots, Universiteit Antwerpen Allocatie-, locatie- en medegebruiksvraagstukken in het gebiedsgerichte natuurbeleid, schaalniveaus en mogelijke verstengeling. Leidraad voor de beoordeling van besluitvorming en participatie, potentieel voor sensibilisering en educatie.
10u15-10u45	Participatie Pieter Leroy, Universiteit Nijmegen Differentiatie in doelstellingen van participatie: kennisverbreding (functionele meerwaarde), draagvlak (instrumentele meerwaarde) en democratie (normatieve doelstelling) als leidraad. Differentiatie in werkvormen en praktijkstijlen.
10u45-11u15	Pauze
11u15-11u45	Regionale Landschappen David Stevens, Directoraat-Generaal AMINAL, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap De vraagstukken, betrokkenheden en actoren, afwikkeling, participatiepraktijkstijlen zoals ze konden worden vastgesteld in een onderzoek voor Vlaanderen.
11u45-12u	Debat en aanbevelingen onder leiding van de conferentievoorzitter
12u-13u30	Broodjesmaaltijd
13u30-13u40	Inleiding op natuurprojecten door Dirk Bogaert
13u40-14u40	De plaatselijke praktijk in Johan Van Den Bosch, Regionaal Landschap Kempen en Maasland Jan Verroken, Regionaal Landschap Dijleland De vraagstukken en uitdagingen binnen lokale projecten, hints over openingen voor participatie in de dagelijkse besluitvorming en de behoeften aan en potenties voor NME.
14u40-15u15	Pauze
15u15-17u	Werkwinkels over de rol en het gezicht van NME bij participatie in gebiedsgericht natuurbeleid Werkwinkels deel 3: 9. NME in het spanningsveld van wetenschappelijke kennis en lekenkennis? (Dirk Bogaert) (zaal Brabo H1a) 10. kan NME een brede doelgroep aan? (Ilse Loots) (zaal Kapel H5) 11. een afstandelijke of geëngageerde betrokkenheid via NME? (Pieter Leroy) (zaal Cardijn H2, nederlandstalige werkwinkel) 12. liggen taken van participatie en procesbegeleiding nog binnen de grenzen van NME? (Hans Bruyninckx) (zaal Brabo H1b)
17u-17u20	Plenair verslag: 4 x 5 minuten
17u20-17u45	Vragen en slotdiscussie
18u30-20u	Avondmaal
20u30-22u30	Duurzaamheidwandeling door de stad Leuven

(1 nederlandstalige en 1 franstalige gids beschikbaar)

Donderdag 2 december 2004

Vanaf 7u30	Ontbijt en uitchecken
8u30-8u50	NME voor volwassenen door de Vlaamse Overheid Martine Lejeune, afdeling Natuur, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap Muriel Geldhof, afdeling Aminabel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap Situering en overzicht van het NME-beleid naar volwassenen binnen de Vlaamse overheid. De brede waaier aan activiteiten, projecten, campagnes die binnen de overheid plaatsvinden, wordt tentoongespreid. Voorstelling van de aanpak van de doelgroepwerking naar volwassenen binnen de cel Natuur- en Milieueducatie & Informatie. Twee concrete voorbeelden worden meer in detail besproken:
8u50-9u10	Een vormingspakket voor socio-culturele verenigingen Ingrid Pauwels, Ecolife vzw
9u10-9u30	Bossen beter beheren via eigentijdse educatie aan boseigenaars Tom Embo, Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal
9u30-10u	Pauze
10u-10u45	Evalueren van natuur- en milieueducatieve activiteiten Peter Van Petegem, Universiteit Antwerpen
10u45-11u	Conclusies en aanbevelingen onder leiding van de conferentievoorzitter
11u-12u	Beurs
12u-13u	Broodjesmaaltijd
13u-13u30	Evaluatie van de conferentie door de deelnemers Bart Hoes, natuureducatief centrum De Vroente
13u30-14u	Synthese van de aanbevelingen en slotwoord van de voorzitter
14u-14u15	Afsluiting van de conferentie door de Vlaamse minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur dhr. Kris Peeters
14u15-14u30	Eindspektakel door Cameleon, Comic Theatre
14u30-15u	Afsluitende drink
15u15	Vertrek bus naar station Leuven

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

LM/NAT/educ (2005) 5 herz.

LE GOUVERNEMENT
DU GRAND-DUCHÉ DE LUXEMBOURG
Ministère de la Famille et de l'intégration
Service National de la Jeunesse

SLOTRESOLUTIE VAN DE 18° BENELUXCONFERENTIE OP HET GEBIED VAN NATUUR- EN MILIEU-EDUCATIE - NME

De deelnemers aan de 18° Beneluxconferentie getiteld « **Alles kan beter – Strategieën voor een beter bereik van de burger** », georganiseerd door de partner van het Vlaams Gewest van 30 november tot 2 december 2004 herinneren aan het internationale kader van het thema en gaan daarna over tot het formuleren van gemeenschappelijke aanbevelingen die bestemd zijn voor de respectieve autoriteiten. Deze aanbevelingen zijn opgebouwd rond twee krachtlijnen die hieronder zijn uiteengezet.

Internationale kader van het thema van de Conferentie :

Het **Europees Verdrag van Aarhus** stelt o.a. dat overheden het publiek moeten assisteren bij de inspraak over besluitvorming (één van de drie onderdelen van het Verdrag). Daarvoor moet tijdig relevante informatie over nieuwe voorstellen beschikbaar zijn, moet het publiek zijn mening kenbaar kunnen maken en moet de overheid met de resultaten van deze inspraak rekening houden.

Het belang van educatie in dergelijke processen wordt benadrukt.

Aandachtspunten vanuit de kernopdracht van NME

- De noodzaak aan een bloeiende NME-sector is pertinent !
Dit is niet verwonderlijk gezien de vraag vanuit de sector zelf, maar blijkt ook uit de verschillende gegevens en uit de evaluatie van de praktijk. Er is immers een grote vraag naar professionele NME, niet enkel vanuit de traditionele doelgroepen (scholen, kinderen, natuur- en milieuverenigingen) maar ook vanuit een aantal atypische en nieuwe groepen zoals bvb. kansarmen en allochtonen.
- Noodzaak aan netwerking !
NME is geen gesloten, in zichzelf gekeerde sector, wel een uitwaaiende, samenwerkende sector werkzaam op vele terreinen (gezinnen, senioren, recreanten, sporters,...)
- NME plaatst het milieu- en natuurgegeven in een positief daglicht !
De sector geeft een essentiële boodschap mee: natuur staat voor genieten, roept positieve gevoelens op, staat voor gezondheid, m.a.w. voor meer levenskwaliteit. Milieu is niet iets voor groene jongens en meisjes, maar voor elkeen. Sceptische groepen staan door deze positieve benadering dikwijls wel open voor aspecten van de milieu- en natuurproblematiek en zijn bereid mee te gaan in een aantal processen van het beleid. NME kan hier de laagdrempelige toegang zijn.

Gelet op het voorgaande formuleren de deelnemers **de volgende aanbevelingen :**

- **Structurele termijnfinanciering is noodzakelijk ;**
- **Veranderingen in contractuele verbintenissen moeten worden vermeden ;**
- **Er is vraag naar een éénduidig engagement vanwege de overheid naar de toekomst van NME, gedragsverandering is immers pas merkbaar op lange termijn.**

benelux

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

LM/NAT/educ (2005) 5 herz.

LE GOUVERNEMENT
DU GRAND-DUCHÉ DE LUXEMBOURG
Ministère de la Famille et de l'intégration
Service National de la Jeunesse

Participatie en procesbegeleiding, een nieuwe uitdaging voor NME ?

In het natuur- en milieubeleid komt participatie steeds meer en meer aan bod, alsook de procesaspecten ervan. Ook NME wordt hierin betrokken. De Beneluxpartners staan in de nabije toekomst voor honderden participatorische processen inzake natuur en milieu. De overheid is hier vragende partij gelet op het Europees Verdrag van Aarhus waarin participatie als beleidsinstrument een verplichting wordt. Participatie leidt immers tot een vlottere implementatie van het beleid en is bovendien democratisch.

Dit is voor NME zowel een opportuniteit als een gevaar. De opportuniteit bestaat erin dat er een draagvlakverbreding en -versterking kan gecreëerd worden. Van de mogelijke gevaren zijn er een aantal aan bod gekomen tijdens de conferentie :

- De kernactiviteit van NME mag niet in het gedrang komen, hiervoor dient voldoende tijd te worden gereserveerd.
- Participatie mag niet puur formeel zijn of gebaseerd op onduidelijke processen zonder finaliteit maar moet leiden tot afspraken en implementatie zoniet ontstaat er wantrouwen tussen overheid en burger en wordt de legitimiteit ondergraven.

Gelet op het voorgaande formuleren de deelnemers de volgende aanbeveling :

Een overheid die participatie gebruikt als instrument moet hiervoor tijd, middelen en mensen voorzien o.a. voor opleidingen, voor het uitwerken van nieuwe methodieken en werkvormen. De overheid moet de bereidheid hebben om zijn verantwoordelijkheid op te nemen, je speelt immers niet met het engagement van mensen.

Milieu ligt op dit moment niet in de bovenste schuif, en men kan over het algemeen stellen dat weinig landen van de Europese Unie aan deze constatacie ontsnappen. Het is nochtans een misvatting dat milieu- en natuurproblematieken een stapje moeten achteruit gaan in tijden van economische recessie. Integendeel, een inhaalbeweging is nodig. De druk op natuur en milieu wordt immers steeds groter, mede door de toenemende recreatie. NME kan hier de verzachtende factor zijn.

Gelet op het voorgaande formuleren de deelnemers de volgende aanbeveling :

***NME is inderdaad geen "hard" onderdeel van het milieubeleid, maar "zacht" is niet synoniem met "onbelangrijk".
Een bed heeft een matras nodig, het milieubeleid heeft een draagvlak nodig.
Een milieubeleid zonder NME is een slecht bed.
Investeer in NME en in de doelstellingen ervan, die investering schept immers onmiskenbaar een ruimer maatschappelijk draagvlak voor het milieubeleid.***

benelux

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

LM/NAT/educ (2005) 5 herz.

LE GOUVERNEMENT
DU GRAND-DUCHÉ DE LUXEMBOURG
Ministère de la Famille et de l'intégration
Service National de la Jeunesse

Gelet op het grote aantal deelnemers aan de Conferentie (die samen enkele honderden jaren ervaring op het gebied van NME vertegenwoordigen), de kwalitatief hoogstaande gedachtewisselingen onder de deskundigen en de vele blijken van enthousiasme en engagement, bestaat de hoop dat deze aanbevelingen met de grootste aandacht worden doorgenomen.

Zoals past bij een participatief proces, is de Benelux Werkgroep die deze Conferentie heeft georganiseerd, bereid¹ desgewenst meer inlichtingen te geven aan de betrokken beleidsautoriteiten. Verder zou de Benelux Werkgroep graag op de hoogte worden gehouden van het gevolg dat aan deze aanbevelingen wordt gegeven, waarvoor dank bij voorbaat.

¹ Contactpersonen : m.naessens@benelux.be (administrateur belast met de Benelux Werkgroep die deze Werkconferentie heeft georganiseerd) en hilde.vanlancker@lin.vlaanderen.be (vertegenwoordigster van de Beneluxpartner die de Werkconferentie heeft georganiseerd).

benelux

« GRENSOVERSCHRIJDENDE SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN NATUUR- EN MILIEUEDUCATIE »

Luxemburg : 8 – 10 november 2005

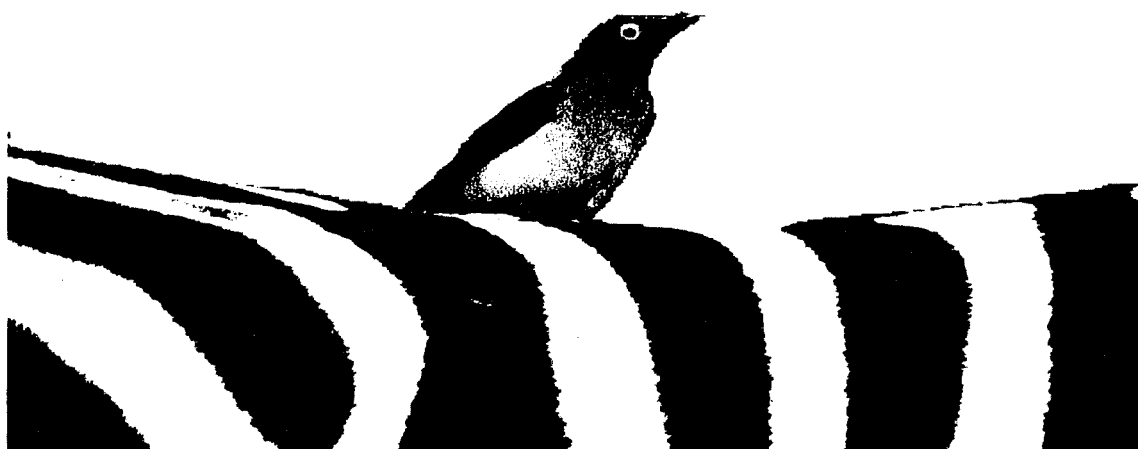
Conferentie te Esch-sur-Alzette

UITNODIGING TOT SYMBIOSE EN SYNEREGIE:

**19e Benelux Werkconferentie
'Grensoverschrijdende
samenwerking op het gebied van
Natuur- en Milieueducatie'
8, 9 en 10 november 2005
Esch-sur-Alzette
Groothertogdom Luxemburg**

Context

Een werkgroep 'Educatie, informatie en communicatie' ressorterend onder de Bijzondere Commissie voor Leefmilieu heeft de opdracht gekregen een kennis- en ervaringsuitwisseling over natuurbehoud in de Beneluxlanden te organiseren. Doel is de Beneluxsamenwerking inzake Natuur- en Milieueducatie meer handen en voeten te geven. Elke jaar houdt deze werkgroep een internationale 'Werkconferentie'. Bij toerbeurt wordt deze georganiseerd door het GH Luxemburg, het Waals Gewest, het Brussels Gewest, het Vlaams Gewest en Nederland. Dit jaar is het GH Luxemburg gastland voor de 19^e Benelux Werkconferentie.

Deze creatieve dynamiserende techniek verloopt in drie fasen :

- De deelnemers worden eerst uitgenodigd kritiek en opmerkingen te plaatsen over "wat er mis loopt". Zij gaan deze per thema indelen en het thema samenvatten in een negatief statement (kritische fase).
- In tweede instantie krijgt de droom een plaats (utopie) : zij zeggen hoe het ideaalbeeld er volgens hen uit ziet voor hun problemen, zonder censuur vanuit praktische overwegingen (fase van de droom). Zij delen ook hun ideeën in per thema.
- De creatieve fase is de meest constructieve : het gaat erom terug te keren naar de realiteit om dan na te gaan hoe men kan toewerken naar het ideaalbeeld. De deelnemers proberen doelstellingen vast te stellen en middelen te vinden om die te verwezenlijken.

Na deze derde fase kunnen workshops worden gehouden om elk van de thema's verder uit te diepen en om concrete projecten vast te stellen voor prioritaire acties.

Verloop van de Ateliers de l'Avenir

De drie fasen moeten kort op elkaar volgend worden doorlopen ; toch is het wenselijk een pauze tussen de verschillende fasen in te leggen, zeker tussen de negatieve en de twee volgende fasen.

In eerste instantie zullen de verschillende workshops samen vergaderen zodat elke deelnemer zijn werkgroep kan kiezen. Het is ook mogelijk dat de workshops met gelijkaardige doelstellingen gaan samenzitten.

Het feit dat men zijn vrije tijd in groep doorbrengt, samen eet en samen van het ontspanningsprogramma geniet, zal ervoor zorgen dat de gezelligheid alleen maar toeneemt aangezien de sfeer er van bij het begin al in zit.

Er wordt een volledig verslag opgesteld, waarin alle statements en samenvattingen worden opgenomen. Hiermee neemt het samenhorigheidsgevoel toe en blijft er een spoor bestaan ; dit is het geheugen van de groep dat helpt bij de evaluatie in een later stadium. Het boekje samen met de foto's blijft het geheugen van het hele gebeuren.

Daniela Hau

Voor meer informatie : hau@coconcept.lu

- 19 :30-20 :00 Lezing bij de borrel : « *Viens dans mon Parc* » -
klassenuitwisseling tussen grondgebieden door de heer
Pierre Delcambre (*Parc naturel des Plaines de l'Escaut*) in
de Kinosch 'Kulturfabrik' – vroeger slachthuis)
- 20 :00-22 :00 Trans-fair maaltijd in de 'Kulturfabrik' (vroeger slachthuis)
in aanwezigheid van vertegenwoordigers van de stad
Esch-sur-Alzette
- 22 :00 Kortspeelfilms van Gast Rollinger (Luxemburgs cineast) in
de Kinosch

09.11.05

- 08 :49 Vertrek van de City-bus voor de rotonde aan het station
- 09 :15-12 :00 Vergadering voor de 'klaagmuur'
Fase van de utopie (theorie)
Grote groep : afstappen van negativisme
Kleine groepen : bepalen van hoe de perfecte wereld
eruit zou moeten zien en consensus daarover bereiken
- 12 :00-13 :30 Buffet promotie streek- en bioproducten
(*Parc naturel de l'Our*)
- 13 :30-15 :00 Fase van de utopie (praktisch)
Actie LandArt
- 15 :00-15 :30 Warme dranken
- 15 :30-18 :00 Presentatie van de 'perfecte werelden'
- 18 :30-19 :30 Borrel in de *Ecole Nature de Lasauvage* –
presentatie van het Centrum
Korte avondwandeling naar de *Salle des Pendus* (zaal
van opgeknoopten)
- 19 :30 Rit met mijntreintje door de oude ijzermijnen naar *Fond
de Gras*
- 20 :00 Typische maaltijd in het *Café des mineurs* (café van de
kompels)
- 22 :00 Solo Cello-concert door Judith Lecuit en slide-show van
de instellingen die deelnemen aan de conferentie in de
machinezaal 'Paul Wurth'
- 22 :30 Shuttle naar Esch-sur-Alzette

10.11.05

- 08 :49 Vertrek van de City-bus voor de rotonde aan het station
- 09 :15-13 :00 Vergadering in de 'perfecte wereld'
Fase van de concretisering
Grote groep : vaststelling van het doel van de
concretisering
Kleine groep : planning van concrete projecten
Slotpresentatie
- 13 :00 Shuttle met de bus naar de *skip* (Esch-Belval)
- 13 :15 Receptie door de Stad Esch-sur-Alzette en Agora
(verantwoordelijk voor de omschakeling van oude
industriële terreinen zoals oude hoogovens)
- 14 :00 Shuttle met de bus naar het station van Luxemburg-Stad

Fase van de kritiek

... wat niet lukt

Voor er verbetering in een situatie wordt gebracht, moet eerst concreet duidelijk zijn wat de fundamentele knelpunten in de huidige situatie zijn.

We beginnen dus in de grote groep met het afbakenen van de probleemvelden waar we bij het samenwerken reeds mee te maken hebben gehad.

Om zo concreet mogelijk te werken rond onze gezamenlijke knelpunten komen we in werkteams bijeen om daarover van gedachten te wisselen.

Hoewel onze groepen qua achtergrond en ervaringsniveau zeer verschillend zijn hebben we een weg gevonden om het voor eenieder gemakkelijker te maken zijn ideeën vrij naar voren te brengen :

Voor diegenen die nog geen ervaring hebben met grensoverschrijdende samenwerking :

Welke obstakels houden ons tegen om de kans van een duurzame samenwerking te wagen ?

Voor diegenen die al getracht hebben grensoverschrijdend samen te werken :

Welke ervaringen hebt u opgedaan?
Op welke obstakels zijn we precies gestuit ?

Waarom zijn we er niet in geslaagd een duurzame samenwerking tot stand te brengen ?

Ten slotte komen we weer in pleno bijeen om de uitkomsten van onze gedachtewisselingen met elkaar te delen – door samen een klagmuur op te bouwen.

En hoewel we verschillend zijn, stuiten we op soortgelijke knelpunten in onze samenwerkingspogingen. Het tranendal is veel draaglijker als je niet helemaal alleen staat.

Om de essentiële punten in beeld te blijven houden zetten we onze kernproblemen op een rijtje :

- Cultuur-/taalverschillen
- Geen coördinatieplatform
- Lange administratieve trajecten
- Geen overeenstemmende wet- en regelgeving
- Onvoldoende financiële middelen
- Wantrouwen, antipathie en gebrek aan motivatie

Fase van de utopie ... wat er zou kunnen zijn

Om over de klagmuur te geraken vliegen we vandaag uit op de vleugels van onze creativiteit naar een perfecte wereld. Om onze vleugels te kunnen uitslaan proberen we in de eerste plaats om het negativisme van gisteren achter ons te laten.

Vaarwel, tranendal vol onoverkomelijke barrières ! Welkom, perfecte wereld met oneindige samenwerkingsmogelijkheden !

Om de weg niet kwijt te geraken in een of andere utopische wereld werken we samen in kleine groepjes waar we onze eigen wereld zonder grenzen bouwen ! Hierna volgen de richtsnoeren voor onderweg:

Hoe zouden we onze perfecte wereld kunnen beschrijven,
visualiseren en toelichten ?

In de sfeer van grensoverschrijdende samenwerking staat een perfecte wereld voor ons gelijk aan het volgende:

- Centrum voor uitwisseling en delen van dingen
- Huis van algemeen welzijn
- Eenieders potentiële rijkdom
- Flexibiliteit van het individu en de instellingen
- Aanvaarding van diversiteit
- Gemeenschappelijke taal, taalmachine
- Geen bazen, geen hiërarchische structuren
- Motivatie en individuele inzet

Om onze ideeën te visualiseren maken we bouwplannen op:

Maar de beste plannen dienen nergens toe wanneer ze niet worden uitgevoerd. Zodoende hebben we van de plek gebruik gemaakt om onze gedachten tot uiting te brengen.

In volle natuur hebben we zelfs geen tolken meer nodig, ... de handelingen spreken voor zich.

**Dit is uitvliegen op de vleugels van creativiteit ...
over de grenzen heen !**

Fase van de concretisering ... wat er zal zijn

De gulden middenweg, in het midden ... tussen de klaagmuur en de utopische wereld.

Vandaag zeggen we de extremen vaarwel, we stoppen met klagen; we keren terug naar de realiteit en gaan na hoe we naar het ideaalbeeld kunnen toewerken.

We gebruiken ons creatief vermogen, onze verbeeldingskracht en fantasie die we gisteren aan de dag hebben gelegd om concrete projecten te ontwikkelen voor een grensoverschrijdende samenwerking zonder obstakels.

Met het oog op een professionele, succesvolle planning hanteren we de volgende «strategie»:

- Doelstelling : Waar gaan we naartoe ?
- Strategie : Welke weg slaan we in ?
- Maatregelen : Welke stappen moeten we zetten om er te geraken ?
- Controle : Hoe zorgen we ervoor dat we de doelstelling bereiken ?

Volgens dit schema zetten wij in werkgroepen projecten op die in onze perceptie veelbelovend, realistisch en duurzaam zijn.

Strategie:

Welk project zetten wij op om deze doelstellingen te bereiken?

Welke stappen zetten we om de huidige situatie te verbeteren ?

Maatregelen:

Welke maatregelen treffen we en welke acties ondernemen we nu precies?

Hoe slagen we erin ons project te verwezenlijken ?

Controle:

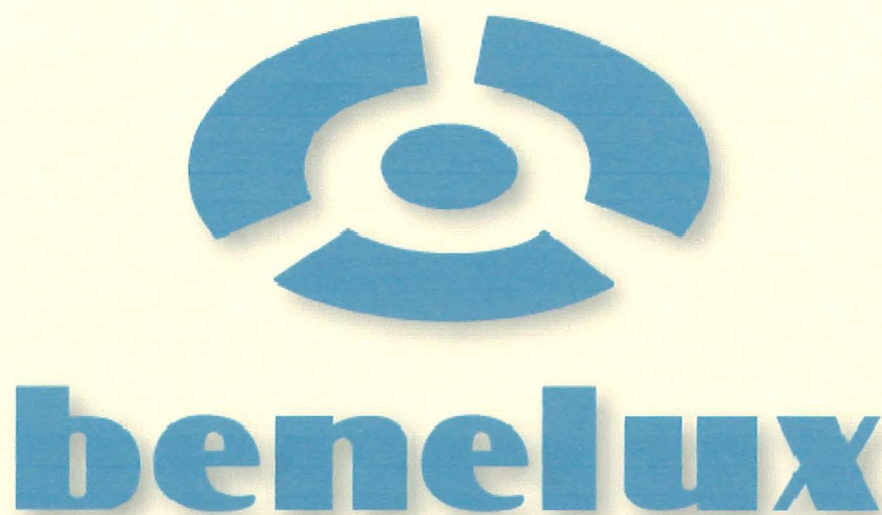
Welke controles passen we toe om na te gaan of ons project goed verloopt ?

Na een intensieve werkfase in groep komen we plenair bijeen voor een presentatie van de projecten.

- E-conferentie Benelux
- Internationaal forum milieueducatie
- Uitwisselingsplatform voor milieueducatie
- Grensoverschrijdende opleidingen «Natuurgids»

De werkgroepen stellen dat ze zelf verantwoordelijk zijn voor de opvolging van hun projecten en de beoogde resultaten.

BIJLAGEN

Secretariaat-Generaal BeNeLux
Bijzondere Commissie voor het Leefmilieu

BESLUITEN
VAN DE DERDE BENELUX REGERINGSCONFERENTIE,
GEHOUDEN TE BRUSSEL IN HET EGMONTPALEIS
OP 20 EN 21 OKTOBER 1975

M (75) 16

DECISIONS
DE LA TROISIEME CONFERENCE
INTERGOUVERNEMENTALE BENELUX
TENUE A BRUXELLES
LES 20 ET 21 OCTOBRE 1975
AU PALAIS D'EGMONT

M (75) 16

Voor de besluiten van de

- Eerste Regeringsconferentie
(’s-Gravenhage, 28 en 29 april
1969) : zie Deel 1, rubriek « Rege-
ringsconferentie 1969 »
- Tweede Regeringsconferentie
(Luxemburg, 6 juli 1970) : zie Deel
6, blz. 1229 e.v.

Pour les décisions de la

- Première Conférence intergouver-
nementale (La Haye, les 28 et 29
avril 1969) : voir Tome I, rubrique
« Conférence intergouv. 1969 »
- Deuxième Conférence intergouver-
nementale (Luxembourg, le 6 juil-
let 1970) : voir Tome 6, p. 1229
e.s.

INHOUD

	Blz.
HOOFDSTUK I	I Coördinatie van het beleid 1986
Afdeling I	: Leefmilieu 1986
Afdeling II	: Ruimtelijke ordening 1993
Afdeling III	: Verkeersinfrastructuurbeleid 1996
Afdeling IV	: Relance-politiek 2002
Afdeling V	: Industriebeleid 2002
Afdeling VI	: Prijsbeleid 2004
Afdeling VII	: Energiebeleid 2005
Afdeling VIII	: Buitenlandse economische betrekkingen . . . 2007
Afdeling IX	: Sociaal beleid 2008
Afdeling X	: Financiële en monetaire beleid 2013
HOOFDSTUK II	: De voorafgaande Benelux-coördinatie inzake het optreden naar buiten 2015
HOOFDSTUK III	: Opheffing van de resterende formaliteiten aan de Benelux-binnengrenzen 2017
Afdeling I	: Accijnzen 2017
Afdeling II	: Belasting op de toegevoegde waarde 2018
HOOFDSTUK IV	: Rationalisatie van de werking van de Benelux-organen 2020
HOOFDSTUK V	: Civiele bescherming 2024

BESLUITEN
VAN DE DERDE BENELUX REGERINGSCONFERENTIE
GEHOUDEN TE BRUSSEL IN HET EGMONTPALEIS
OP 20 EN 21 OKTOBER 1975

HOOFDSTUK I

COORDINATIE VAN HET BELEID

AFDELING I

LEEFMILIEU 1)

DOELSTELLINGEN

De Regeringen menen dat de verbetering van het leefmilieu in het gehele Benelux-gebied een belangrijke doelstelling van de samenwerking in Benelux is. Zij zien hun Benelux-actie voornamelijk in het perspectief van de ontwikkelingen in de E.E.G. De Regeringen zullen zoveel mogelijk concrete afspraken maken ter bestrijding van de verschillende vormen van milieuvervuiling. Zij zullen zich inspannen om te vermijden dat de partnerlanden het milieu over en weer zouden aantasten via grensoverschrijdende vervuiling.

De Regeringen geven uiting aan hun vaste wil in het Benelux-gebied rond het midden van de tachtiger jaren een milieu te bereiken met zo optimaal mogelijke levensomstandigheden.

UITGANGSPUNTEN

Met het oog op de verbetering van het leefmilieu in het gehele Benelux-gebied aanvaarden de Regeringen de volgende uitgangspunten voor hun samenwerking :

- a) De uitvoering van door de Beneluxlanden onderschreven internationale overeenkomsten zal na overleg en zo mogelijk op gecoördineerde wijze gebeuren.

(1) Conform de opdracht van de derde Benelux Regeringsconferentie, werden de doelstellingen uitgangspunten en programma van concrete werkzaamheden inzake de Benelux-coördinatie van het beleid met betrekking tot het leefmilieu vastgesteld door het Comité van Ministers op 26 januari 1976.

- b) De Beneluxlanden zullen hun optreden in ruimer internationaal verband, en met name in het kader van de O.E.S.O. en E.G., nauwer coördineren. Bijzondere aandacht zal worden besteed aan de gecoördineerde uitvoering van het E.G.-actieprogramma inzake milieuproblematiek. De Benelux zal een stimulerende rol hierbij vervullen.
 - c) In functie van het E.G.-milieubeleid zal voorts beslist worden over verdergaande of complementaire actie in Benelux-verband en zal in Benelux worden gestreefd naar snellere uitvoering van de communautaire programma's, waar het noodzakelijk blijkt, het stellen in onderlinge overeenstemming van strengere eisen dan voorzien op Europees vlak, na grondig onderzoek van de mogelijke gevolgen t.a.v. de concurrentie-verhoudingen.
-
- d) Voor wat betreft de grensoverschrijdende vervuiling dienen nieuwe problemen tussen de partnerlanden te worden voorkomen. Alle milieu-overleg inzake vervuiling, zal in het kader van de Benelux-instellingen worden gevoerd zodra de te ondernemen acties het gehele Benelux-gebied raken. Nochtans zullen de problemen die thans in bilateraal verband worden behandeld, niet naar het Benelux-kader overgedragen worden.
- Uiteraard zal, indien een der partnerlanden daartoe de wens te kennen geeft, ook voor nieuwe problemen bilateraal overleg kunnen plaatsvinden, met inachtneming van de belangen van het derde land en met inachtneming van de verworvenheden in Benelux-verband.
- e) De nationale programma's ter verbetering van het leefmilieu, inbegrepen deze in ontwerp-vorm, zullen worden uitgewisseld en met elkaar worden geconfronteerd teneinde zo mogelijk te komen tot op elkaar afgestemde acties. Wat deze laatste betreft dient er voor te worden gewaakt dat dit niet tot een vertraging van de doorvoering van het nationaal beleid leidt.
 - f) Bevorderd zal worden dat het industriebeleid, het ruimtelijk ordeningsbeleid en het beleid in andere sectoren mede gericht zullen zijn op het bereiken of in stand houden van een optimaal leefmilieu.

PROGRAMMA VAN CONCRETE WERKZAAMHEDEN

1. « Standstill »-beginsel

De Regeringen zullen inzake milieuproblematiek een standstillprincipe toepassen waarbij milieuverbetering, globaal genomen of per component, zal worden nagestreefd enerzijds door een verbetering van relatief zwaar belaste onderdelen van het milieu terwijl anderzijds de situatie in de relatief gunstige regio's en sectoren zoveel mogelijk zal worden behouden. Voor een nadere verduidelijking van het principe wordt verwezen naar de bijlage.

2. Grensoverschrijdende vervuiling

Naarmate nieuwe problemen inzake intern Benelux grensoverschrijdende vervuiling onderzocht worden zal de inventaris van de problemen gecompleteerd worden. In functie van deze inventaris zal op Benelux-niveau een programma van concrete werkzaamheden worden opgesteld. De bestaande en toekomstige internationale overeenkomsten met betrekking tot de grensoverschrijdende vervuiling kunnen een aanknopingspunt vormen voor samenwerking tussen de Beneluxlanden op dit gebied.

3. Procedure van prealabele consultatie

~~Met inachtneming van de bestaande nationale bevoegdheden zullen geëi-~~
gende prealabele consultatieprocedures worden vastgesteld die met name
betrekking zullen hebben op :

- a) de aan de parlementen voor te leggen wetsontwerpen en de daarmee verband houdende uitvoeringsbesluiten die van invloed kunnen zijn op het milieu in de partnerlanden;
- b) situaties waarbij kan worden vastgesteld dan wel mag worden verwacht dat de mededingingsvoorwaarden worden verstoord door :
 - ontwerp-maatregelen inzake het vaststellen van normen en dergelijke :
 - de wijze van toepassing van het principe « de vervuiler betaalt »;
- c) situaties waarin een nadelige beïnvloeding van het milieu in een partnerland wordt voorzien of waargenomen uit hoofde van de aanwezigheid, de vestiging of de uitbreiding van activiteiten die bron van grensoverschrijdende milieuvervuiling kunnen zijn.

Elk der partnerlanden kan het initiatief nemen tot het openen van een consultatie omtrent de hiervoren aangeduide maatregelen. Bij de uiteindelijke nationale besluitvorming zullen de eventuele bezwaren van het partnerland eveneens in acht worden genomen, rekening houdend met de principes aanvaard in de internationale organisaties en meer bepaald in het kader van de E.G. en de O.E.S.O.; alsmede neergelegd in de verklaring van de conferentie van Stockholm over het leefmilieu.

4. Kostentoerekening

De Regeringen bevestigen het beginsel van « de vervuiler betaalt » zoals overeengekomen in de O.E.S.O. en de E.G. Met betrekking tot de toepassing van dit beginsel en de uitzonderingen die hierop tijdens een overgangperiode kunnen worden gemaakt, alsmede met betrekking tot de keuze van de toe te passen instrumenten, zal een geconcentreerde toepassing moeten worden nagestreefd.

5. Toezicht op milieuwetgeving

De organisatie van de diensten belast met het toezicht op de uitvoering van de nationale wetgeving blijft een nationale aangelegenheid. De Regeringen komen evenwel overeen dat terzake overleg zal kunnen worden gepleegd, opdat gelijkwaardige opvattingen over de naleving van de milieuafspraken verzekerd worden. Bovendien aanvaarden zij het beginsel dat toezicht op en inspectie bij de uitvoering van dergelijke akkoorden onderwerp kunnen vormen van wederzijds overleg, op verzoek van één der partijen.

6. Gelijke rechtsingang bij milieuproblemen

De Regeringen hechten groot belang aan het beginsel dat eenieder die meent dat hij benadeeld wordt door milieu-aantasting afkomstig van een ander land, in dat zelfde land gerechtelijke en administratieve procedures kan aanspannen op dezelfde wijze en met dezelfde rechten als onderdanen van dat land.

De Beneluxlanden zullen samenwerken om de totstandkoming van een E.E.G.-conventie te bevorderen. Indien dit na onderzoek nuttig blijkt zal terzake eveneens de totstandkoming van een Benelux-conventie worden bevorderd.

7. Klachten-procedure

Degenen die zich benadeeld achten tengevolge van milieu-aantasting afkomstig van een partnerland, kunnen hun klachten op eenvoudige wijze aanmelden bij het Secretariaat-Generaal, die deze klachten zal doorleiden naar de bevoegde organen van de betrokken partnerlanden, een en ander met inachtneming van de bestaande nationale procedure.

8. Coördinatie van analyse- en meetmethoden en van wetenschappelijk onderzoek inzake milieuverontreiniging

Gestreefd moet worden naar de harmonisatie van analyse- en meetmethoden. Daarbij moet worden gebruik gemaakt van de resultaten van wetenschappelijk werk op mondiaal en Europees vlak. Deze harmonisatie dient op zodanige wijze te geschieden dat de uit te wisselen resultaten vergelijkbaar zijn. Aanvullende overeenkomsten moeten worden gesloten betreffende meetnetten voor lucht- en waterverontreiniging.

Alhoewel de coördinatie van het wetenschappelijk onderzoek in eerste instantie in ruimer internationaal verband dient plaats te vinden zal moeten worden gestreefd naar een intensivering van de samenwerking tussen de beleidsonderbouwende instituten, die zich met wetenschappelijk onderzoek bezighouden, o.m. door uitwisseling van informaties en de publikatie van de wederzijdse resultaten van het wetenschappelijk onderzoek op het gebied van het leefmilieu.

Groot belang moet worden gehecht aan de stimulering van het onderzoek van preventieve en curatieve zuiveringstechnieken. Gestreefd zal worden naar een optimale taakverdeling en een uitwisseling van de resultaten tussen de lidstaten van de E.G. Dit kan onder meer betekenen dat per bedrijfstak afspraken worden gemaakt voor de door elke lidstaat te ondernemen pilootstudies. Communautaire studieprojecten kunnen in deze een aanvulling vormen.

9. Waterverontreiniging

De Regeringen komen overeen door hun inspanningen zoveel mogelijk ~~onderling af te stemmen — zonder dat dit tot vertraging bij de uitvoering van de nationale programma's zal leiden — dat de waterverontreiniging in fasen zal worden teruggedrongen. Hierbij wordt beoogd dat in het algemeen slechts gezuiverd industrieel en stedelijk afvalwater zal worden geloosd, waarbij 1985 als streefdatum wordt gesteld en waarbij in 1980 de toestand opnieuw zal worden gezien. Voor wat betreft industrieel afvalwater en voor huishoudelijk afvalwater zal in bepaalde gevallen mede aandacht moeten worden besteed aan andere dan biologische zuivering. Bestrijding van vervuiling van bepaalde componenten in industrieel en stedelijk afvalwater zal zoveel mogelijk gebeuren aan de bron.~~

De Regeringen stellen vast dat alle oppervlakte wateren moeten voldoen aan bepaalde minimum kwaliteitseisen. In deze optiek is besloten tot een verdere samenwerking op het gebied van de ontwikkeling van technologieën voor de zuiveringsinstallaties met betrekking tot stedelijk en industrieel afvalwater.

De Regeringen besluiten voorts op korte termijn de nationale waterzuiveringsprogramma's, inbegrepen de regeling van de financieringsmodaliteiten, uit te wisselen en deze zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen.

De Regeringen komen overeen hun krachten samen te bundelen om zo vlug mogelijk de Conventie van Straatsburg over de bescherming van de internationale wateren tot een goed einde te brengen.

Voorts achten de Regeringen het noodzakelijk dat de Beneluxlanden hun standpunten coördineren t.a.v. milieuproblemen die aan de orde zijn in ruimer internationaal verband.

Overleg zal worden gepleegd over regelingen waarbij afvalwatercoëfficiënten worden opgelegd ter bepaling van eventuele heffingen of toerekeningen waaruit de kosten van de oprichting van zuiverheidsstations door de bevoegde overheid zullen worden bestreden.

Ook de vervuiling van het grondwater zal in het overleg worden betrokken. Voorts zal bijzondere aandacht worden besteed aan de thermische en radio-actieve pollutie van zowel oppervlakte als grondwater. Eveneens dient de problematiek van de grondwaterniveaus in de verschillende grensgebieden in de beschouwingen te worden opgenomen.

10. Luchtverontreiniging

De Regeringen komen overeen de luchtverontreiniging veroorzaakt door verkeer, ruimteverwarming en industriële emissies geleidelijk terug te dringen zodanig dat in het begin der tachtiger jaren de luchtverontreiniging binnen voor de volksgezondheid aanvaardbare grenzen blijft.

Met dit doel zullen de Beneluxlanden de totstandkoming van nieuwe en de versnelde toepassing alsmede verdere ontwikkeling van bestaande E.G.-richtlijnen bevorderen.

11. Geluidshinder

De Beneluxlanden zouden de mogelijkheden kunnen nagaan van een toenadering van het beleid op het gebied van de geluidshinder, rekening houdend met hetgeen zich in ruimer internationaal verband afspeelt. Voorts zouden de Beneluxlanden kunnen optreden als katalysator in internationale acties, voornamelijk ten aanzien van geluidshinder veroorzaakt door verkeer, luchtvaart en industrie.

12. Afvalstoffen

De vraagstukken in verband met afvalstoffen (tijdens de produktie, alsmede tijdens en na het gebruik), met hun verwijdering en hun verwerking zullen het voorwerp uitmaken van een gecoördineerd beleid. Gestreefd zal worden naar een optimaal gebruik van de beschikbare afvalverwerkingscapaciteit. Een gecoördineerde programmatie van de investeringen voor het in gemeen overleg bouwen van nieuwe installaties zal bevorderd worden. Bij de Benelux-coördinatie van de ruimtelijke ordening der grensgebieden zal bovendien met de lokale problemen van de afvalverwijdering en de hiervoor aangeduide principes rekening worden gehouden.

Een meldingsprocedure zal worden uitgewerkt voor het intra-Benelux-transport van milieubelastende afvalstoffen, waaronder de chemische. In het kader van de nationale wetgevingen zullen voor deze stoffen lijsten worden opgesteld welke kunnen dienen als richtsnoer voor het uitwerken van deze procedure.

In het kader van Benelux is harmonisatie wenselijk van de maatregelen inzake de handel, het opslaan, het vervoer, de in-, uit- en doorvoer, verwerking, vernietiging, neutralisering en wegwerking van giftige afvalstoffen.

13. Schadelijke chemische stoffen

De Regeringen komen overeen maatregelen te nemen die zullen bijdragen tot een gevoelige vermindering van de milieuverontreiniging voortvloeiend uit het gebruik van bepaalde schadelijke chemische stoffen of produkten.

Ten aanzien van het gebruik van gepolychloreerde bifenylen, kwikverbindingen en detergenten zullen de Beneluxlanden in onderling overleg nagaan op welke wijze aan aanbevelingen terzake van de O.E.S.O. in Benelux uitvoering kan worden gegeven.

14. Natuurbehoud

Binnen het kader van een actieve Benelux-milieupolitiek zal een plaats worden ingeruimd voor de natuurbescherming. Het behoud van natuurgebieden en van waardevolle kultuurlandschappen zal worden gezien als een concrete doelstelling voor het milieubeleid. Voor de concrete verwezenlijking van deze doelstelling zal worden gezocht naar de meest geschikte vorm van samenwerking in de grensregio's.

15. Milieu-educatie

Samenwerking zou tot stand moeten worden gebracht op het gebied van de natuur- en milieu-educatie.

*
**

HET « STANDSTILL »-BEGINSEL

Een belangrijke doelstelling van de samenwerking in de Benelux is de verbetering van het leefmilieu in het gehele Benelux-gebied. Deze doelstelling kan worden bereikt door de toepassing van het zgn. standstill-beginsel. Dit beginsel houdt in, dat milieuverbetering in het algemeen of per milieu-component globaal gesproken dient te worden bereikt door enerzijds een verbetering van de relatief zwaar belaste onderdelen van het milieu, terwijl anderzijds de situatie in de relatief gunstige regio's en sectoren zoveel mogelijk dient te worden behouden. Ook internationaal vindt het standstill-beginsel erkenning, zoals blijkt uit het E.G.-milieu-actieprogramma, het Verdrag van Parijs en het ontwerp van de zoetwaterconventie van Straatsburg waarin het beginsel is opgenomen.

Een dergelijk beginsel dient zo te worden geïnterpreteerd dat de gekozen oplossing ter bestrijding van de verontreiniging, in samenhang met de saneringsmaatregelen, per saldo moet leiden tot een reële verbetering. In de huidige dynamische ontwikkeling zal stilstand in afzonderlijke gevallen veelal moeilijk zijn. Nagenoeg alle menselijke activiteiten gaan gepaard met invloeden op het milieu. Mede in verband met de sociaal-economische ontwikkeling kunnen nieuwe activiteiten nodig worden geacht.

Het is echter van belang dat nieuwe economische activiteiten in het kader van een samenhangende ruimtelijke planning plaatsvinden en bovendien zodanig worden opgezet dat een eventuele belasting van het milieu tot een minimum wordt beperkt, zonder afbreuk te doen aan het « standstill-beginsel ».

In de praktijk zou de samenwerking op dit terrein in de Benelux zich kunnen toespitsen op de volgende onderwerpen, die in uitvoering of in studie genomen zouden kunnen worden :

- a) een algemene geleidelijke inventarisatie van de « huidige milieutoestand » waarbij zowel ecologische en biologische gegevens als gegevens over de thans voorkomende vervuiling worden verzameld. Daartoe worden onder meer geautomatiseerde meetnetten voor het bepalen van de water- en luchtvervuiling opgebouwd;
- b) een systematische registratie naar alle in het milieu gebrachte verontreinigingen, zowel door industriële zones en bedrijfstakken als door agglomeraties, door het verkeer en door de landbouw;
- c) een nadere precisering van de thans bestaande mogelijkheden tot vermindering van de vervuiling door het terugbrengen van het emissieniveau in nu relatief sterk verontreinigende gebieden. Hieruit moet een actieplan voortkomen voor de verbetering van deze gebieden;
- d) de opstelling van « environmental impact statements », die de consequenties aangeven voor het milieu in de regio die het Benelux-gebied bestrijkt of overtreft, alvorens over te gaan tot het realiseren van nieuwe milieu-beïnvloedende activiteiten of nieuwe mogelijk het milieu bedreigende produkten;
- e) het stimuleren van de ontwikkeling van nieuwe, het milieu minder aantastende technieken, teneinde de economische activiteiten niet teveel af te remmen en toch het milieu te sparen;
- f) ter bescherming van het leefmilieu, het stellen van geleidelijk strengere eisen aan alle economische activiteiten, na grondig onderzoek van de mogelijke gevolgen t.a.v. de concurrentieverhoudingen.

*
**

A F D E L I N G I I

R U I M T E L I J K E O R D E N I N G

DOELSTELLINGEN

De Beneluxlanden zullen streven naar de geleidelijke totstandkoming van de coördinatie van de ruimtelijke ontwikkeling, met name die van de urbane en rurale gebieden, de localisatie van werkgebieden, van weg-, spoorweg-, lucht-, waterverbindingen en pijpleidingen, de ontwikkeling van recreatiegebieden, de bescherming van flora en fauna, de water- en energiebevoorrading en bepaalde voorzieningen zoals hospitalen en grootwarenhuizen, het bestrijden en voorkomen van bodem-, water- en luchtverontreiniging en geluidshinder. Deze doelstelling zal in het bijzonder worden nagestreefd voor wat betreft de grensgebieden.

BESCHIKKING
VAN HET COMITE VAN MINISTERS
VAN 28 AUGUSTUS 1980
TOT INSTELLING VAN EEN BIJZONDERE COMMISSIE
VOOR HET LEEFMILIEU

M (80) 7

(inwerkingtreding op de dag van ondertekening)

DECISION
DU COMITE DE MINISTRES
DU 28 AOUT 1980
INSTITUANT UNE COMMISSION SPECIALE
POUR L'ENVIRONNEMENT

M (80) 7

(entrée en vigueur le jour de sa signature)

BESCHIKKING

van het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie
tot instelling van een Bijzondere Commissie voor het Leefmilieu

M (80) 7

Het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie,

Gelet op de artikelen 31 en 32 van het Unieverdrag,

Overwegende dat, ter uitvoering van de besluiten van de 3de Benelux-Regeringsconferentie gehouden te Brussel op 20 en 21 oktober 1975 betreffende de coördinatie van het beleid inzake het leefmilieu, zoals vastgesteld door het Comité van Ministers van 26.1.1976, een bijzondere commissie dient te worden ingesteld,

Heeft het volgende beslist:

Artikel 1

Er wordt een Bijzondere Commissie voor het Leefmilieu ingesteld.

Artikel 2

1. Binnen het raam van de krachtens art. 30 van het Unieverdrag aan de Commissies en Bijzondere Commissies toegewezen taken en met inachtneming van de bevoegdheden van de bestaande Commissies of Bijzondere Commissies is de Bijzondere Commissie, genoemd in artikel 1, belast met de behandeling van vraagstukken inzake de coördinatie van beleidsaangelegenheden met betrekking tot het leefmilieu.
2. Tot haar taak behoort het plegen van overleg met het oog op de uitvoering van de door het Comité van Ministers over leefmilieu vastgestelde programma.

Artikel 3

1. De Bijzondere Commissie kan secties en werkgroepen instellen.
2. Bij de instelling van deze secties en werkgroepen worden het mandaat en de tijdsduur nader gespecificeerd.

Artikel 4

1. Elke regering wijst een delegatievoorzitter aan.
2. Vóór elke vergadering doet deze de Secretaris-Generaal opgave van de namen der door zijn regering voor die vergadering aangewezen gedelegeerden en delegatieleider.

3. Iedere delegatie kan worden bijgestaan door deskundigen, die niet de hoedanigheid van ambtenaar hebben, mits goedkeuring van de delegatievoorzitters van de vergadering waarvoor zij zijn geconvoceerd.

De deskundigen zijn verplicht tot geheimhouding van de besprekingen.

Artikel 5

De Bijzondere Commissie rapporteert ten minste één maal per jaar aan het Comité van Ministers.

Artikel 6

Deze Beschikking treedt in werking op de dag van haar ondertekening.

Gedaan te Brussel op 28 augustus 1980.

De Voorzitter van het Comité van Ministers,

G. THORN

BENELUX-OVEREENKOMST
OP HET GEBIED VAN
NATUURBEHOUD EN LANDSCHAPSBESCHERMING
ONDERTEKEND TE BRUSSEL
OP 8 JUNI 1982
MET GEMEENSCHAPPELIJKE MEMORIE
VAN TOELICHTING

CONVENTION BENELUX
EN MATIERE DE
CONSERVATION DE LA NATURE ET DE
PROTECTION DES PAYSAGES
SIGNEE A BRUXELLES
LE 8 JUIN 1982
AVEC EXPOSE DES MOTIFS COMMUN

Neerlegging van de akten van bekrachtiging :	Dépôt des instruments de ratification :
---	--

Nederland/Pays-Bas	: 31.1.1983
België/Belgique	: 9.3.1983
Luxemburg/Luxembourg	: 29.8.1983

Ingevolge art. 10, lid 2, is de Overeen-
komst in werking getreden op 1 oktober
1983

En vertu de l'art. 10, al. 2, la Conven-
tion est entrée en vigueur le 1er octobre
1983

gepubliceerd in/publié au :

- Belgisch Staatsblad/Moniteur belge nr/n° 203 d.d. 20.10.1983
- Nederlands Tractatenblad nrs 1982, 97 en 1983, 147
- Mémorial Luxembourgeois A n° 57 du 22.7.1983 et n° 83 du 6.10.1983

OPSTELLING
door het Comité van Ministers
van de Benelux Economische Unie
van een Benelux-Overeenkomst
op het gebied van
natuurbehoud en landschapsbescherming
M (81) 4

Het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie,

Gelet op artikel 19 b) van het Benelux-Unieverdrag,

Gelet op het door de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad op 13 december 1980 uitgebrachte advies,

Heeft de tekst opgesteld van een Benelux-Overeenkomst op het gebied van natuurbehoud en landschapsbescherming, alsmede van een daarbij behorende gemeenschappelijke memorie van toelichting.

Deze teksten zijn hierbij gevoegd.

De Overeenkomst zal worden voorgelegd aan de Overeenkomstsluitende Partijen, ten einde na ondertekening in werking te worden gesteld overeenkomstig de grondwettelijke bepalingen van ieder der Overeenkomstsluitende Partijen.

GEDAAN te Brussel, op 14 mei 1981.

De Voorzitter van het Comité van Ministers,

Dr Chr.A. van der KLAAUW

BENELUX-OVEREENKOMST OP HET GEBIED VAN NATUURBEHOUD EN LANDSCHAPSBESCHERMING

De Regering van het Koninkrijk België,

De Regering van het Groothertogdom Luxemburg,

De Regering van het Koninkrijk der Nederlanden,

Overwegende dat tijdens de Derde Benelux-Regeringsconferentie, gehouden te Brussel op 20 en 21 oktober 1975, besloten is dat, in het raam van een actief Benelux-beleid op het gebied van het leefmilieu, het natuurbehoud, het behoud van natuurgebieden en de bescherming van waardevolle landschappen als een concrete doelstelling worden gezien,

Gelet op het door de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad op 13 december 1980 uitgebrachte advies,

Hebben besloten te dien einde een Overeenkomst te sluiten en zijn het volgende overeengekomen :

Artikel 1

1. De onderhavige Overeenkomst heeft tot doel het overleg en de samenwerking tussen de drie Regeringen te regelen op het gebied van het behoud, het beheer en het herstel van het natuurlijk milieu en van het landschap.
2. In deze Overeenkomst wordt verstaan onder :
 - natuurlijk milieu : de stoffelijke omgeving van de mens, bestaande uit a-biotische (niet levende) componenten (gesteenten, water en atmosfeer) en biotische (levende) componenten, die bestaan uit natuurlijke en half-natuurlijke levensgemeenschappen met inbegrip van wilde flora en fauna;
 - natuurgebied : een gebied waarin de aanwezige levensgemeenschappen niet, niet meer of slechts in geringe mate worden beïnvloed door menselijk ingrijpen, voor zover dit ingrijpen niet de instandhouding of ontwikkeling van deze levensgemeenschappen ten doel heeft;

- landschap : het waarneembare deel van de aarde dat wordt bepaald door de onderlinge samenhang en beïnvloeding van de factoren bodem, reliëf, water, klimaat, flora, fauna en de mens. Binnen een bepaalde landschappelijke eenheid leidt dit samenspel tot een bepaald patroon opgebouwd uit een combinatie van natuurlijke, cultuurhistorische, functionele en visuele aspecten. Het landschap kan beschouwd worden als een afspiegeling van de wijze waarop de samenleving omgaat met en ingrijpt in het natuurlijke milieu;
- behoud, beheer en herstel : deze passieve of actieve maatregelen die gericht zijn op de instandhouding of de ontwikkeling van de biologische, cultuurhistorische en esthetische waarden;
- grensoverschrijdend park of gebied : park of gebied, dat aan beide zijden van een intra-Benelux-grens ligt.

Artikel 2

Om de in artikel 1 neergelegde doelstellingen te verwezenlijken, verbinden de drie Regeringen zich ertoe om op de navolgende gebieden samen te werken :

1. harmonisatie van de beleidsuitgangspunten en -instrumenten terzake voor zover deze noodzakelijk wordt geacht met name op het vlak van de wetten en reglementeringen betreffende het object van deze Overeenkomst;
2. onderlinge kennisgeving van en overleg over de nieuwe maatregelen en ontwikkelingen teneinde het in de drie landen gevoerde beleid met betrekking tot de grensoverschrijdende natuurgebieden en waardevolle landschappen op elkaar af te stemmen en te coördineren;
3. het organiseren van gecoördineerde voorlichtings- en educatieve campagnes;
4. het uitwisselen van wetenschappelijke gegevens en zonodig het gezamenlijk verrichten van onderzoek;
5. gecoördineerde uitvoering van in een ruimer internationaal verband gesloten akkoorden.

Artikel 3

Met het oog op een doeltreffende bescherming van hun grensoverschrijdende natuurgebieden en waardevolle landschappen worden door de drie Regeringen de navolgende activiteiten ondernomen of bevorderd :

1. het ontwikkelen van een visie op de bescherming en het beheer van grensoverschrijdende natuurgebieden en waardevolle landschappen, met inbegrip van grensoverschrijdende parken alsmede van gebieden die voor migrerende soorten van belang zijn; het formuleren van de criteria waaraan vorenbedoelde gebieden en hun bescherming en beheer zouden moeten voldoen;
2. het inventariseren, het begrenzen van en het verlenen van een beschermingsstatuut aan gebieden bedoeld onder 1 die het onderwerp uitmaken van een beschikking conform artikel 4 van de onderhavige Overeenkomst;
3. het opstellen van op elkaar afgestemde programma's voor het beheer en de bescherming van de onder punt 1 bedoelde gebieden die het onderwerp uitmaken van een beschikking conform artikel 4 van de onderhavige Overeenkomst;
4. regelmatig overleg betreffende de uitvoering van de onder 3 hierboven bedoelde programma's;
5. raadpleging over de voornemens en de ontwikkelingen welke bedoelde grensoverschrijdende gebieden kunnen aantasten.

Artikel 4

Voor de verwezenlijking van de in artikelen 2 en 3 genoemde doelstellingen worden door het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie beschikkingen genomen overeenkomstig artikel 18 van het Unieverdrag en rekening houdend met de aan ieder land of deel daarvan eigen omstandigheden. Deze beschikkingen verbinden de drie Regeringen en worden in ieder der drie Staten bekend gemaakt in de vorm welke aldaar voor de bekendmaking van verdragen is voorgeschreven.

Artikel 5

De drie Regeringen nemen de nodige maatregelen ter uitvoering van de in artikel 3, punt 3 bedoelde programma's, passen deze toe en passen deze zonodig aan.

Artikel 6

De Overeenkomstsluitende Partijen behouden zich de mogelijkheid voor verdergaande voorzieningen te treffen dan die welke in deze Overeenkomst zijn neergelegd.

Artikel 7

1. Ieder der drie Regeringen behoudt zich het recht voor om afwijkingen toe te staan van de bepalingen van deze Overeenkomst en van de ter uitvoering daarvan genomen beschikkingen, nadat dienaangaande overeenstemming is bereikt in het Comité van Ministers door middel van een overeenkomstig artikel 4 van deze Overeenkomst genomen beschikking.
2. In dringende gevallen echter en voor zover hierdoor de doelstellingen van deze Overeenkomst niet worden aangetast, kan elk der Regeringen, in afwachting van de beschikking van het Comité van Ministers, afwijkende maatregelen nemen en toepassen gedurende een tijdvak van ten hoogste drie maanden. Van deze voorlopige afwijking wordt via de Secretaris-Generaal van de Benelux Economische Unie aan de andere Regeringen kennis gegeven.

Artikel 8

Ter uitvoering van artikel 1, lid 2, van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof worden de bepalingen van deze Overeenkomst, alsmede de ter uitvoering daarvan door het Comité van Ministers genomen beschikkingen, aangewezen als gemeenschappelijke rechtsregels voor de toepassing van de hoofdstukken III en IV van dat Verdrag.

Artikel 9

Wat het Koninkrijk der Nederlanden betreft geldt deze Overeenkomst alleen voor het Rijk in Europa.

Artikel 10

1. Deze Overeenkomst zal worden bekrachtigd. De akten van bekrachtiging zullen worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Benelux Economische Unie, die de Overeenkomstsluitende Partijen in kennis stelt van de nederlegging van die akten.
2. Zij treedt in werking op de eerste dag van de tweede maand volgend op de datum van nederlegging van de derde akte van bekrachtiging.
3. Zij blijft voor eenzelfde tijd van kracht als het Verdrag tot instelling van de Benelux Economische Unie.

TEN BLIJKE WAARVAN de ondergetekenden, daartoe behoorlijk gemachtigd, deze Overeenkomst hebben ondertekend.

GEDAAN TE BRUSSEL, op 8 juni 1982, in drievoud, in de Nederlandse en de Franse taal, zijnde beide teksten gelijkelijk authentiek.

Voor de Regering van het Koninkrijk België :

L. TINDEMANS

Voor de Regering van het Groothertogdom Luxemburg :

Pierre WÜRTH

Voor de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden :

Dr Chr. A. van der KLAUW

**GEMEENSCHAPPELIJKE MEMORIE VAN TOELICHTING
BIJ DE BENELUX-OVEREENKOMST
OP HET GEBIED VAN NATUURBEHOUD
EN LANDSCHAPSBESCHERMING**

ALGEMEEN

De onderhavige Overeenkomst wil tegemoet komen aan de toenemende behoefte tot overleg en samenwerking op het gebied van het behoud, het beheer en het herstel van het natuurlijk milieu enerzijds en het landschap anderzijds. Deze onderwerpen hebben sinds het tot stand komen van het Unieverdrag in een belangrijke mate een maatschappelijke opwaardering gemaakt. Tijdens de Regeringsconferentie van 1975 werd door de Regeringen o.m. beslist dat deze onderwerpen ook in het kader van de Benelux Economische Unie het voorwerp zouden uitmaken van overleg en samenwerking.

Reeds vroeger trad de « Benelux-Overeenkomst op het gebied van de jacht en de vogelbescherming », ondertekend te Brussel op 10 juni 1970, in werking, die op dit deelvlak een belangrijke basis is voor het overleg en de samenwerking tussen de Overeenkomstsluitende Partijen.

De onderhavige Overeenkomst is bedoeld als een kaderovereenkomst welke zelf geen concrete maatregelen bevat maar die aan het Comité van Ministers conform artikel 18) van het Unieverdrag de bevoegdheid verleent om ter verwezenlijking van de doelstellingen van de Overeenkomst beschikkingen te nemen. Een onderscheid wordt gemaakt tussen enerzijds de algemene doelstellingen die het overleg en de samenwerking in de door de Overeenkomst bedoelde beleidsterreinen beogen en de doeltreffende samenwerking met betrekking tot het beheer en de bescherming van de grensoverschrijdende natuurgebieden en waardevolle landschappen inclusief de verschillende grensoverschrijdende parken anderzijds.

Zowel de samenwerking op genoemde gebieden van het natuurbehoud en de landschapsbescherming als de mogelijkheid om te komen tot afspraken en programma's ten aanzien van de grensoverschrijdende natuurgebieden en waardevolle landschappen kunnen door het Comité van Ministers in beschikkingen worden geconcretiseerd rekening houdend met de specifieke waarden en omstandigheden.

Eén van de aanleidingen voor de Overeenkomst is de behoefte die in het kader van het Benelux-overleg door de Overeenkomstsluitende Partijen werd naar voren gebracht om te komen tot grensoverschrijdende parken en ook de vaststelling dat verschillende grensoverschrijdende gebieden hiervoor potentieel in aanmerking komen. Dit is o.m. het geval voor het Belgisch-Luxemburgs park van de Haute-Sûre, het park « Mergelland », parken in het Benelux-Middengebied en nader te inventariseren delen van het Zeeuws-Vlaams grensgebied. Dit komt o.m. tot uiting in de lopende inventarisatie van de grensoverschrijdende natuurgebieden en landschappen, die in het kader van de Unie wordt uitgevoerd door de drie Benelux-landen.

Deze Overeenkomst biedt het vereiste kader om in een later stadium o.m. deze grensoverschrijdende parken tot stand te brengen, waarbij de ongetwijfeld verschillende inhoudelijke aspecten concreet geval per geval via een beschikking van het Comité van Ministers kunnen worden geregeld.

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Artikel 1

Dit artikel geeft aan dat het overleg en de samenwerking die beoogd worden met de Overeenkomst op het gebied van het natuurbehoud en de landschapsbescherming zich uitstrekt van het behoud tot het herstel van het natuurlijk milieu en het landschap, waarmee zowel de grote landschappelijke gebieden als de kleine landschappelijke eenheden worden bedoeld.

Artikel 2

In dit artikel worden de uitgangspunten van dit overleg en deze samenwerking opgesomd en wordt tevens aangegeven op welke terreinen van het natuurbehoud en de landschapsbescherming dit concreet gestalte zal krijgen. Een aantal punten zijn hierbij vooral beleidsondersteunend.

Artikel 3

In dit artikel wordt het overleg en de samenwerking ten aanzien van de grensoverschrijdende gebieden nader gespecificeerd; het belang van de ontwikkeling van een visie op de bescherming en het beheer van deze gebieden, alsmede de te hanteren criteria wordt hier nog eens extra onderschreven.

De vaststelling op basis van de lopende inventarisatie dat heel wat natuurgebieden en waardevolle landschappen een grensoverschrijdend karakter hebben onderlijnt eveneens de noodzaak van een op elkaar afgestemd beheer.

Het streven naar de totstandkoming van grensoverschrijdende parken is hierbij een belangrijke doelstelling.

Voorts zijn er de potentiële grensoverschrijdende reservaten (natuurreservaten en landschapsreservaten) en de gebieden die van belang zijn voor migrerende soorten zoals overwinterende of pleisterende ganzen, steltlopers, eenden of eendachtigen afkomstig van buiten de landsgrenzen. Deze gebieden vertonen door hun aard een specifiek grensoverschrijdend belang waarvoor een op elkaar afgestemd beheer aangewezen is.

Artikel 4

Als belangrijkste element van deze kaderovereenkomst wordt in dit artikel aan het Comité van Ministers, conform de procedures voorzien in het Unieverdrag, de bevoegdheid verleend om door middel van beschikkingen concreet gestalte te geven aan deze samenwerking ter uitvoering van het werkprogramma inzake milieu, gedefinieerd door de derde Benelux-Regeringsconferentie.

De mogelijkheid om in te spelen op de specifieke omstandigheden eigen aan ieder land of deel daarvan wordt in dit artikel expliciet opgenomen. Dit dient mede gezien te worden in relatie tot de institutionele hervormingen in België waarbij de gewesten en de gemeenschappen bevoegd zijn voor resp. het natuurbehoud en de landschapsbescherming en bij de uitvoering en toepassing van deze Overeenkomst zullen worden betrokken.

Artikel 5

In dit artikel wordt benadrukt dat het bij de beoogde samenwerking niet alleen gaat om het beschikbaar hebben en stellen van de benodigde beleidsinstrumenten, maar dat Partijen deze instrumenten ook inzetten, en zonodig aanpassen – eventueel nieuwe ontwikkelen – wanneer blijkt dat deze zekere tekortkomingen vertonen bij de verwerkelijking van de doelstellingen.

OVERIGE ARTIKELEN

De overige artikelen zijn deze die gebruikelijk zijn in verschillende andere Benelux-Overeenkomsten en vergen dus geen nader commentaar.

**Adreslijst
Liste d'adresse**

**Werkgroep Educatie, informatie en communicatie
Groupe de travail Education, information et communication**

OKT. 2006

BELGIE - BELGIQUE

Brussels Gewest / Région bruxelloise

Mme Christine Hennaut
Service Info-Environnement - Documentation
Division Espaces verts – 2ème étage
I.B.G.E.
Gulledelle 100
B – 1200 Bruxelles

tel. : 0032-2-775.77.23
fax : 0032-2-775.77.21
e-mail: chh@ibgebim.be

Monsieur P. BULTEEL
Directeur
ASBL Tournesol
Chaussée de la Hulpe, 199
B - 1170 BRUXELLES

tel. : 0032-2-675.37.30
fax : 0032-2-660.53.38
e-mail : direction@tournesol-zonnebloem.be

Ter Informatie / Pour Information

Monsieur KEMPENEERS S.
Directeur
Division Espaces verts / Afdeling Groene ruimten
I.B.G.E. – B.I.M.
Gulledelle 100
B – 1200 BRUXELLES

tel. : 0032-2-775.76.77
gsm: 0032-497-59.94.00
fax : 0032-22-775.77.21
e-mail: ske@ibgebim.be

Monsieur BERTRAND Gilles
Cabinet de la Ministre Evelyne Huytebroeck
Gouvernement de la Région de Bruxelles Capitale
Rue du Marais 49-53
B – 1000 BRUXELLES

tel. : 0032-2-517.14.16
fax : 0032-2-517.14.90
e-mail: gbertrand@huytebroeck.irisnet.be

Région wallonne

Dr. Ir. J. STEIN
Ministère de la Région wallonne
Division de la Nature et des Forêts
Direction de la Nature
Avenue Prince de Liège 15
B - 5100 JAMBES

tel. : 0032-81-33.58.60
fax : 0032-81-33.58.22
e-mail : j.stein@mrw.wallonie.be

Madame BINET Véronique
DGRNE
Ministère de la Région wallonne
Avenue Prince de Liège 15
B - 5100 JAMBES

tel. : 0032-81-33.51.09
fax : 0032-81-33.51.33
e-mail : v.binet@mrw.wallonie.be

Monsieur St. NOIRHOMME
Représentant de l'Institut d'éco-pédagogie
Rue de l'Enseignement 19
B - 4020 LIEGE

tel.- fax: 032-4-341.04.67
e-mail : dombar.noirhomme@swing.be

Madame OTTEN E.
Attachée
DGRNE
Service « SENSICOM »
Ministère de la Région wallonne
Avenue Prince de Liège 15
B - 5100 JAMBES

tel. : 0032-81-33.51.72
fax : 0032-81-33.51.33
e-mail : ext.otten@mrw.wallonie.be

Pour Information

Monsieur BLEROT Ph.
Inspecteur général
DGRNE
Division de la Nature et des Forêts
Ministère de la Région wallonne
Avenue Prince de Liège 15
B - 5100 JAMBES

tel. : 0032-81-33.58.08
fax : 0032-81-33.58.33
e-mail : p.blerot@mrw.wallonie.be

Madame KONTIS Nathalie
Cabinet du Ministre Benoît Lutgen
Cellule Ruralité-Nature
Chaussée de Louvain 2
B - 5000 NAMUR

tel. : 0032-81-710 391
fax : 0032-81-710.380
e-mail : nathalie.kontis@gov.wallonie.be

LUXEMBOURG

Monsieur Michel GREVIS
Responsable du Centre Hollenfels
Service Nationale de la Jeunesse
Rue du Château
LU - 7435 HOLLENFELS

tel. : 00-352-478.64.30
gsm : 00-352-021.458.028
fax : 00-352-30.87.44
e-mail : michel.grevis@snj.etat.lu

Madame Marie-Paule KREMER (invitée systématiquement)
Conseiller de direction
Ministère de l'Environnement
18, montée de la Pétrusse
LU-2918 LUXEMBOURG

tel: 00-352-478-6820
fax: 00-352-478- 6835
email: mariepaule.kremer@mev.etat.lu

Pour Information

Monsieur Cl. ORIGER
Attaché de Gouvernement 1er en rang
Montée de la Pétrusse 18
LU - 2946 LUXEMBOURG

tel. : 00-352-478.68.26
fax : 00-352-40.04.10
e-mail : claudio.origer@mev.etat.lu

Monsieur METZ Georges
Directeur
Service National de la Jeunesse (SNJ)
1, rue de la Poste (Place d'Armes)
BP 707
LU - 2017 LUXEMBOURG

tel. : 00-352-478.64.50
fax : 00-352-46.41.86
e-mail : georges.metz@snj.lu
secretariat@snj.lu

